KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola

rok szkolny 2013/2014

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości
lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiejkolwiek postaci jest zabronione.

WYDAWCA
Miejski Ośrodek Doradztwa Metodycznego w Białymstoku
15-476 Białystok, ul. Poleska 27, tel. 85 664 23 51, 85 869 12 50
e-mail: modm@modm.bialystok.pl, www.modm.bialystok.pl

OPRACOWANIE GRAFICZNE i SKŁAD
Agencja Reklamowa PORT S.A.
tel. 68 321 86 10, 535 958 329, tel./fax 68 452 23 30
e-mail: biuro@portreklamy.pl, www.portreklamy.pl

DRUK
Ligatura

Spis treści

Realizacja Powiatowego Programu Wspomagania w projekcie „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola” 5

Przedszkole 9

Scenariusz zajęć w grupie dzieci 5-letnich w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku. 9

Scenariusz zajęcia przeprowadzonego w dn. 10.04.2014 r w grupie IV „GUMISIE” w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku 11

Scenariusz zajęć otwartych przeprowadzonych w grupie dzieci 6-letnich w dn. 26.03.2014 r. 15

Scenariusz zajęć otwartych w dniu 28.05.2014 r. przeprowadzonych w grupie Kacperki w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku 16

Rozkład zajęć matematycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym 19

System Carla Orffa w praktyce przedszkolnej – metody i sposoby rozwijania wrażliwości muzycznej dzieci 21

Szkoła podstawowa 25

Katalog propozycji współpracy z rodzicami w Szkole Podstawowej nr 2 im. ks. Jana Twardowskiego w Białymstoku 25

Scenariusz spotkania z rodzicami i uczniami Szkoły Podstawowej nr 2 im. ks. Jana Twardowskiego w Białymstoku 25

Konspekt spotkania z rodzicami przygotowany i przeprowadzony w ramach projektu „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola” 29

Scenariusz z wykorzystaniem prezentacji Power Point jako elementu prowadzącego i wspierającego przebieg lekcji. Historia i społeczeństwo w klasie 4 szkoły podstawowej, rok szkolny 2013/2014 31

Katalog sposobów radzenia uczniów ze stresem w klasach młodszych 39

Model pomocy dzieciom z dysleksją rozwojową opracowany w Szkole Podstawowej nr 31 im. Janusza Korczaka 53

Gimnazjum 74
Przykładowe konspekty lekcji uwzględniające preferencje uczniów w zakresie sposobu przyswajania wiedzy 74

Szkoła ponadgimnazjalna 79
Scenariusz lekcji języka angielskiego z wykorzystaniem tematycznych kart wyrazowych 79

Wszystkie typy szkół....83
Mini poradnik przeciwdziałania złości u przedszkolaków – propozycje zabaw 83
Sieć współpracy i samokształcenia „Jak radzić sobie ze szkolną absencją – bezpieczeństwo w szkole” 87

Realizacja Powiatowego Programu Wspomagania w projekcie „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola”

Powiatowy projekt wdrożeniowy pn. **„Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola”** realizowany jest w okresie od 19 listopada 2013 do 31 sierpnia 2014 roku. Projekt zakłada dostosowanie oferty szkoleniowej do indywidualnych potrzeb szkół i przedszkoli. Uzyskane tą drogą nowe umiejętności nauczycieli będą wykorzystane do podniesienia jakości pracy placówki. Nowoczesny system wspomagania oświaty zakłada, że wszystkie podmioty pracujące na rzecz oświaty, tj.: uczniowie, nauczyciele, dyrekcja, rodzice i środowisko lokalne powinny podejmować spójne i planowe działania odpowiadające na potrzeby całej społeczności szkolnej. Działania projektowe pomogą szkołom i przedszkolom w realizacji tego zadania w taki sposób, aby zadowolić oczekiwania wszystkich „klientów” placówki. Udział w projekcie zapewni placówkom oświatowym pomoc w organizowaniu działań sprzyjających jej rozwojowi, przy czym dla wszystkich podstawowym priorytetem będzie wysoka jakość realizacji celów projektu.

Przeprowadzone w placówkach uczestniczących w projekcie warsztaty diagnostyczne doprowadziły do wyboru tematyki, w obszarze której udzielone zostało wsparcie zewnętrzne. 52 placówki uczestniczące w projekcie wybrało następujące oferty doskonalenia:

Społeczna Szkoła Podstawowa nr 1 STO w Białymstoku	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Szkoła Podstawowa nr 28 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Białymstoku	Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki
2 Liceum Ogólnokształcące im. księżnej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej w Białymstoku	Nauczyciel 45+
3 Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Białymstoku	Wykorzystanie TIK na zajęciach edukacyjnych – bezpieczny internet
TECHNIKUM ELEKTRYCZNE w Białymstoku	Efektywna organizacja pracy zespołów nauczycielskich
Społeczna Szkoła Podstawowa nr 3 BTO w Białymstoku	Ocenianie kształtujące
Szkoła Podstawowa nr 34 im. gen. J. Z. Bema w Białymstoku	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
8 Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego w Białymstoku	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
4 Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida w Białymstoku	Uczeń – aktywny uczestnik procesu uczenia się

ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA nr 5 w Białymstoku	Szkoła promuje wartość edukacji
Publiczne Gimnazjum nr 8 w Białymstoku	Wykorzystanie EWD w ewaluacji wewnętrznej szkoły
Publiczne Gimnazjum nr 15 im. Wiesława Kazaneckiego w Białymstoku	Wykorzystanie EWD w ewaluacji wewnętrznej szkoły
5 Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego w Białymstoku	Wykorzystanie EWD w ewaluacji wewnętrznej szkoły
7 Liceum Ogólnokształcące w Białymstoku	Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki
Technikum zawodowe nr 9 w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas - bezpieczna szkoła.
Szkoła Podstawowa nr 15 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas – bezpieczna szkoła
Szkoła Podstawowa nr 19 im. Mieszka I w Białymstoku	Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki
Szkoła Podstawowa nr 26 im. Stanisława Staszica w Białymstoku	Ocenianie kształtujące
Szkoła Podstawowa nr 51 im. Ludwika Zamenhofa w Białymstoku	Efektywna organizacja pracy zespołów nauczycielskich
Technikum zawodowe nr 3 w Białymstoku	Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki
Szkoła Podstawowa nr 7 im. Hugona Kołłątaja w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas – bezpieczna szkoła
Szkoła Podstawowa nr 31 im. Janusza Korczaka w Białymstoku	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Szkoła Podstawowa nr 45 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II w Białymstoku	Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych
Publiczne Gimnazjum nr 2 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Publiczne Gimnazjum nr 13 im. św. Królowej Jadwigi w Białymstoku	Szkoła promuje wartość edukacji
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Księdza Jana Twardowskiego w Białymstoku	Rodzice są partnerami szkoły
Szkoła Podstawowa nr 14 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas - bezpieczna szkoła.
Szkoła Podstawowa nr 29 im. Synów Pułku w Białymstoku	Nauczyciel 45+
Szkoła Podstawowa nr 37 im. Kazimierza Górskiego w Białymstoku	Nauczyciel 45+
Przedszkole Samorządowe nr 26 Integracyjne im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Szkoła Podstawowa nr 12 im. Zygmunta Glogera w Białymstoku	Uczeń – aktywny uczestnik procesu uczenia się

Publiczne Gimnazjum nr 30 w Białymstoku	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Publiczne Gimnazjum nr 31 im. dr Ireny Białówny w Białymstoku	Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki
Technikum Zawodowe nr 7 Zespołu Szkół Rolniczych CKP w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas – bezpieczna szkoła
Technikum Zawodowe z Oddziałami Integracyjnymi Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi im. Stanisława Staszica w Białymstoku	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Władysława Broniewskiego w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas - bezpieczna szkoła.
Szkoła Podstawowa nr 16 im. Tadeusza Kościuszki w Białymstoku	Praca z uczniem młodszym
Szkoła Podstawowa nr 44 im. Stanisława Moniuszki w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas - bezpieczna szkoła.
Szkoła Podstawowa nr 49 z Oddziałami Integracyjnymi im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego – Prymasa Tysiąclecia w Białymstoku	Wspieranie pracy wychowawców klas - bezpieczna szkoła.
Publiczne Gimnazjum nr 29 Sportowe w Białymstoku	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Przedszkole Samorządowe nr 1	Praca z uczniem młodszym
Przedszkole Samorządowe nr 30 im. Jana Pawła II „Radosne"	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Przedszkole Samorządowe nr 35 „Wesołe"	Praca z uczniem młodszym
Przedszkole Samorządowe nr 42 „Niezapominajka"	Praca z uczniem młodszym
Przedszkole Samorządowe nr 53 im. Marii Kownackiej „Plastuś"	Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych
Przedszkole Samorządowe nr 78	Praca z uczniem młodszym
A.S. „Nasza Szkoła" Przedszkole Niepubliczne Nr 1 im. Marii Konopnickiej	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Przedszkole Samorządowe nr 7 „Kasztanowy Zakątek"	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Przedszkole Samorządowe nr 25 Kraina Uśmiechu	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?
Przedszkole Samorządowe nr 45	Postawy uczniowskie. Jak je kształtować?
Przedszkole Samorządowe nr 49 im. Jana Brzechwy	Efektywna organizacja pracy zespołów nauczycielskich
Przedszkole Samorządowe nr 77 „Rumiankowe Przedszkole" im. Simony Kossak	Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny ?

Od lutego do maja 2014 roku w szkołach i przedszkolach przeprowadzono cykl szkoleń z udziałem ekspertów zewnętrznych. W ramach realizacji tego zadania Szkolni Organizatorzy Rozwoju Edukacji oferowali także swoim placówkom pomoc w przełożeniu nowych umiejętności nabytych w trakcie szkoleń na szkolną praktykę. Zaproponowali oni liczne formy wsparcia, min. spotkania coachingowe, konsultacje indywidualne i grupowe. Celem tego etapu realizacji zadań projektowych było uczenie się w działaniu oraz tworzenie w placówkach grup wsparcia, które wypracowując konkretne produkty przygotowywały nauczycieli do prowadzenia w szkole lub przedszkolu niestandardowych zajęć.

Poniżej zamieszczamy wybrane materiały udostępnione nam przez szkoły i przedszkola uczestniczące w projekcie. Mamy nadzieję, że będą one inspiracją do tworzenia nowych, jeszcze ciekawszych rozwiązań.

Aby ułatwić Państwu korzystanie z zamieszczonych materiałów podzieliliśmy je według etapów kształcenia. Wśród przekazanych nam opracowań znalazły się także takie, które ze względu na swój uniwersalny charakter mogą być wykorzystane na każdym etapie edukacji. Zamieściliśmy je na końcu opracowania. Podkreślamy jednak, że produkty wypracowane w trakcie realizacji projektu powstawały w konkretnej placówce i zgodnie z przyjętą zasadą uwzględniały specyficzne warunki jej pracy. Zatem przed zastosowaniem ich w praktyce szkolnej niezbędna będzie modyfikacja, celem dostosowania proponowanych metod i narzędzi do potrzeb placówki, w której produkty te będą wykorzystywane.

Dziękujemy za udostępnienie materiałów opracowanych przez nauczycieli szkół/przedszkoli uczestniczących w projekcie.

Zespół projektu
„Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola"

Przedszkole

W ramach dzielenia się doświadczeniami nauczyciele uczestniczący w projekcie bardzo często prowadzili zajęcia otwarte. W trakcie tych zajęć prezentowane były nowe metody i formy pracy oraz narzędzia jakie poznali na szkoleniach. Poniżej wybrane scenariusze takich zajęć.

Scenariusz zajęć w grupie dzieci 5-letnich w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku

Data: **26.05.2014 r.**
Prowadzenie: **Agnieszka Petelska**, **Ewa Rutkowska**, **Agata Karol**
Temat zajęć: **„Mama ma swoje święto" – opowiadanie dzieci na podst. historyjki obrazkowej z wykorzystaniem narzędzi TOC– gałązka logiczna**

Cele ogólne:
- rozwijanie mowy,
- rozwijanie myślenia przyczynowo – skutkowego,
- doskonalenie umiejętności posługiwania się gałązką logiczną (TOC).

Cele szczegółowe:
- opowiada historyjkę obrazkową,
- prawidłowo posługuje się gałązką logiczną w celu przedstawienia treści opowiadania,
- potrafi zakodować swoją wypowiedź w formie umownych symboli.

Metody:
- metody aktywizujące (pedagogika zabawy, burza mózgów),
- techniki aktywizujące myślenie TOC – gałąź logiczna,
- metoda oglądowa(pokaz i obserwacja),
- metoda słowna(opowiadanie dzieci, rozmowa).

Formy:
- indywidualna,
- grupowa.

Pomoce dydaktyczne:
chusta animacyjna Klanzy, kolorowe frotki, historyjka obrazkowa, płyta CD z piosenką „Łąka to domek kwiatów", historyjka obrazkowa, papierowe kwiaty

Przebieg zajęć:
1. Słuchanie wiersza pt. „ Dlaczego mamy Dzień Mamy?"

   Czy wiecie dlaczego w maju
   mamy dnia 26 Dzień Mamy?
   Jak to? Nie wiecie?

Przecież to takie proste i zrozumiałe.
Najprostsze z wszystkich rzeczy na świecie.
Bo nasze mamy są wspaniałe.
A tak poza tym, niech mi wierzy każdy syneczek i córeczka,
że mamom dzień ten się należy
jak nam się należy Dzień Dziecka.

2. Kiedy obchodzimy Dzień Mamy? (pokaz kartki z kalendarza)
   Dlaczego obchodzimy to święto? (wypowiedzi dzieci)
3. „Niespodzianka dla mamy" – układanie historyjki obrazkowej przez dzieci
   Dzieci otrzymują koperty. Wyjmują ich zawartość i układają wg. kolejności zdarzeń (praca indywidualna).

4. Opowiadanie dzieci z zastosowaniem „gałązki logicznej"
   Kiedy Kasia poszła na łąkę to nazrywała kwiatów.
   Kiedy nazrywała kwiatów to z bukietem kwiatów wróciła do domu.
   Kiedy wróciła do domu to dała bukiet kwiatów mamie.
   Dała bukiet mamie bo wróciła do domu z kwiatami.
   Wróciła do domu bo nazrywała kwiatów na łące.
   Nazrywała kwiatów bo poszła na łąkę.
5. „Niespodzianka dla mojej mamy"– burza mózgów z wykorzystaniem gałązki logicznej
   Nauczyciel pokazuje ponownie kartkę z kalendarza (26 maj). Z pudełka wysypujemy obrazki przedstawiające różne propozycje obchodów tego dnia: kwiaty, laurka , lody, tort, czekoladki, całus, spacer do parku, kino, prezent, korale, perfumy . Wyjaśniamy wspólnie z dziećmi ,co obrazki oznaczają . Do wybierania obrazków prosimy dzieci wg. kolorów frotek,(frotki założone są na rękach).Dzieci wybierają swoją propozycję i wypowiadają się z zastosowaniem „gałązki logicznej" np.
   Kiedy jest Dzień Matki to kupię mamie czekoladki.
   Kiedy jest Dzień Matki to mamę ucałuję.
6. Zabawa ilustracyjna z piosenką „Łąka to domek kwiatów"
   Dzieci śpiewają piosenkę i ilustrują jej treść za pomocą gestów.
   I. Łąka to domek kwiatów
   pszczół, motyli i wiatru.
   Zielenią się bujne trawy w czas wiosennej zabawy.
   Ref. Tańczą już piórka, lecą motyle
   a dookoła kwiatów tyle,

że ich nie zliczysz setki ,tysiące
na tej wiosennej, pięknej łące

7. „Na łące" – zabawa z chustą animacyjną
   Dzieci rozwijają chustę animacyjną. Na chuście znajdują się kwiaty z papieru. Gdy słyszą piosenkę to poruszają lekko chustą– kwiaty budzą się. Gdy muzyka ucichnie to zwijają chustę – kwiaty układają się do snu.

Scenariusz zajęcia przeprowadzonego w dn. 10.04.2014 r w grupie IV „GUMISIE" w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku

Wiek dzieci: **4-5 lat**
Opracowały i przeprowadziły: **Violetta Kruszewska**, **Hanna Budzisz**
Temat: **„Chcę być dobrym" – rozmowa kierowana nauczyciela z dziećmi w oparciu o historyjkę obrazkową zainspirowaną bajką „Brzydkie kaczątko"**

Cele ogólne:
Dziecko:
- dostrzega potrzeby innych,
- uważnie słucha tekstu literackiego.

Cele operacyjne:
Dziecko:
- wie, że nie należy wyszydzać i szykanować innych,
- nabywa umiejętność właściwego zachowania się w różnych sytuacjach,
- wie, że należy do zabawy przyjąć każde dziecko bez względu na wygląd,
- prawidłowo posługuje się gałązką logiczną,
- stara się łączyć przyczynę ze skutkiem,
- odczuwa radość, zadowolenie z zabaw ruchem i muzyką.

Metody:
- czynne: samodzielnych doświadczeń, kierowanie własną działalnością dziecka, zadań stawianych dziecku,
- słowne: rozmowa,
- oglądowe: pokaz.

Techniki aktywizujące myślenie TOC – gałązka logiczna.

Formy:
Praca z całą grupą.

Środki dydaktyczne:
historyjka obrazkowa – „Brzydkie kaczątko", emblematy z miną wesołą i smutną dla każdego dziecka, CD z utworem nr 8 „Jeśli jesteś wesoły", wizytówki z imionami, karton, kłębek nici, klej.

Przebieg:

1. Zabawa na powitanie muzyczno-ruchowa z elementem naśladowania.
   Dzisiaj przywitamy się inaczej niż zawsze, wstańcie zapraszam was do zabawy „Jeśli jesteś wesoły..."
2. Pogadanka wprowadzająca do tematu
   – Powiedzcie jak czujecie się po tej zabawie?
   – A gdybyście chcieli wyrazić to obrazkiem to którą buźkę podniesiecie?
   (*dzieci obrazują swój nastrój podnosząc wesołą lub smutną buźkę*).
   – A czy zawsze jesteście zadowoleni, w dobrym humorze?
3. Historyjka obrazkowa „Brzydkie kaczątko" opowiadana przez nauczyciela połączona z aktywnością dzieci

   – Posłuchajcie pewnej historii, która przydarzyła się pewnemu małemu ptaszkowi. Przed sobą macie dwie buźki – uśmiechniętą i smutną. Słuchajcie uważnie, a co jakiś czas poproszę was abyście przez podniesienie buźki określili jak czuje się nasz bohater opowieści.

   Pewnego dnia, Matka Kaczka poczuła, że jej jajka zaczynają się trząść. Jedno po drugim otwierało się. Osiem żółtych kacząteк wysunęło swoje głowy.
   – Pip, pip – powiedziały.
   – Kwa, kwa! – odpowiedziała Matka.
   Ale jedno jajko nie pękło – jedno bardzo duże jajko.
   Matka Kaczka siedziała na dużym jajku przez parę dni. W końcu skorupka pękła. Wysunął się duży ptak.
   – Oh! – powiedziała Matka Kaczka – Ty nie wyglądasz jak moje inne kacząteк, ale jestem twoją matką i kocham ciebie.
   Małe żółte kacząteк miały ubaw z nowego ptaka.
   – Ty nie wyglądasz jak my – powiedziały – Jesteś duży i szary. Jesteś brzydkim kacząteкiem.

   – Jak myślicie? Jak czuje się kacząteко? Podnieście do góry buźkę, która pasuje do nastroju kacząteка.

   To sprawiło, że nowy ptaszek poczuł się bardzo smutny.
   – Ty nie wyglądasz jak moje inne kacząteк – powiedziała Matka kaczka – ale jestem twoją matką i kocham ciebie.

   Dzieci podnoszą odpowiedni symbol.

   Brzydkie kacząteко szukało kogoś do zabawy. Poszło nad staw przy gospodarstwie.
   – Popływacie ze mną? – zapytało.
   – Nie – odpowiedziały mu kacząteк – Jesteś za brzydki.
   – Nie – powiedziały żaby i żółwie – Jesteś brzydkim kacząteкiem.

   Dzieci podnoszą odpowiedni symbol.

Następnie brzydkie kacząteko wybrało się na podwórko gospodarstwa.
– Pobawicie się ze mną? – zapytało.
– Nie, nie – odpowiedziały konie – Jesteś za brzydki.
– Nie – powiedziały świnie i następnie śmiały się z kacząteka.
Smutne brzydkie kacząteka wróciło z powrotem na staw.

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol

– Nikt nie chce się ze mną bawić – powiedziało brzydkie kacząteko do Matki – Jestem za brzydki.
– Ty nie wyglądasz jak moje inne kacząteka – powiedziała Matka kaczka – ale jestem twoją matką i kocham ciebie.
Ale brzydkie kacząteko nie było zbyt szczęśliwe, więc odleciało.

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol

Wkrótce brzydkie kacząteko znalazło inny mały staw. Nikt tu mu nie powie, że jest brzydki. Nikt nie będzie się z nim bawił. Czas płynął, a brzydkie kacząteko dorastało. Jego skrzydła były szersze. Jego szyja była dłuższa. Jego pióra zmieniły kolor na biały. Zmienił się, ale nie wiedział o tym.
Pewnego dnia dwa duże białe ptaki leciały nad stawem.
– Jakie piękne ptaki – pomyślało brzydkie kacząteko – Mam nadzieję, że zatrzymają się na wizytę. Jestem samotny.
Ptaki leciały niżej i niżej, aż w końcu wylądowały na jeziorze z wielkim pluskiem.

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol

– Cześć – powiedziało brzydkie kacząteko – Kim jesteście?
– Jesteśmy łabędziami – powiedziały białe ptaki – Takimi jak ty.
– Nie jestem łabędziem – powiedziało brzydkie kacząteko – Jestem brzydkim kacząteiem.
Łabędzie zaśmiały się.
– Spójrz do dołu na wodę – powiedziały – Co widzisz?
Brzydkie kacząteko spojrzało do dołu na wodę.
– Macie rację – zawołał – Jestem pięknym łabędziem!

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol

Brzydkie kacząteko było bardzo szczęśliwe z bycia pięknym łabędziem. Odleciało raz, żeby odwiedzić gospodarstwo.
– Witajcie – powiedział – Pamiętacie mnie?
– Nie – powiedziały kaczki.
– Nie, nie – powiedziały żaby i żółwie.
– Nigdy tu wcześniej Cię nie widzieliśmy – powiedziały konie i świnie.
– Jestem Brzydkim kacząteiem! – zawołał łabędź.

Wszystkie zwierzęta odpowiedziały: – Jesteś zbyt piękny, żebyś mógł być brzydkim kacząt kiem.
– Wyrosłem na pięknego łabędzia – odpowiedział.
Wszystkie zwierzęta były bardzo szczęśliwe przebywając z pięknym ptakiem.

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol

Następnie łabędź zauważył Matkę Kaczkę.
– Hej! Jestem Brzydkim kacząt kiem – powiedział.
Matka kaczka nie zwracała uwagi na to czy jest kaczką czy łabędziem. Powiedziała:
– Ty nie wyglądasz jak moje inne kacząt ka, ale jestem twoją matką i kocham ciebie.

Dzieci podnoszą odpowiedni symbol.

4. Rozmowa kierowana na temat wysłuchanej opowieści.
   – Jak myślicie? Nasz bohater był częściej smutny czy wesoły?
   – Kiedy kacząt ko było smutne? – *wyszukiwanie odpowiednich ilustracji.*
   – Kiedy kacząt ko było wesołe? – *wyszukiwanie odpowiednich ilustracji.*
   – Jak myślicie? Czy zwierzęta postąpiły właściwie odpychając od zabawy kacząt ko bo było ono inne?
   – Czy zdarzyło się wam kiedyś powiedzieć nie chcę się z Tobą bawić bo jesteś brzydki, albo brzydko rysujesz?
   – Kiedy bawimy się wszyscy razem to jakie są nasze buzie? – *dzieci podnoszą symbol*.
5. Gałązka logiczna
   Na dywanie są rozłożone obrazki z aktywnością dzieci oraz buźki : uśmiechnięta i smutna. Zadaniem dzieci jest dokończenie wypowiedzi / utworzenie gałązki logicznej/ posługując się zgromadzonymi ilustracjami, np. N-el zaczyna
   – Kiedy jestem wesoła (*układa buźkę uśmiechniętą*) to... (*dziecko kończy dokładając obrazek*) np. chętnie rysuję.
   Sprawdzamy logiczność wypowiedzi mówiąc:
   – Chętnie rysujesz, bo jesteś wesoła.
   Analogicznie układamy jeszcze kilka gałązek, można spróbować ułożyć negatywną gałązkę.
6. Wykonamy teraz wspólnie sieć przyjaźni.
   Dzieci siedzą w kole i toczą do siebie kłębek z nicią na końcach N-el z zszywaczem spina miejsce zatrzymania nici. Tworzy się na brystolu pajęczyna. Następnie N-el rozdaje wizytówki z imionami i dzieci przyklejają je w dowolnym miejscu sieci. Plakat taki będzie wisiał w sali aby każdy wiedział, że w naszej grupie wszyscy bawimy się razem i zgodnie.
7. Iskierka na zakończenie
   Dzieci stoją w kole trzymają się za ręce: – Puszczam iskierkę w krąg niech wróci do moich rąk.

Scenariusz zajęć otwartych przeprowadzonych w grupie dzieci 6-letnich w dn. 26.03.2014 r.

Opracowanie i prowadzenie: **Ewa Dakowicz**, **Agata Cwalińska**, **Małgorzata Zalewska**
Temat: **„Klimatyczne ABC, każde dziecko o tym wie!" – opowiadanie dzieci na podst. historyjki obrazkowej z wykorzystaniem narzędzia TOC – gałązka logiczna.**

Cele:

- poznanie znaczenia słów: pogoda, klimat,
- wskazywanie podstawowych przyczyn i konsekwencji zmian klimatu,
- rozwijanie wyobraźni i myślenia przyczynowo-skutkowego podczas pracy z Gałązką logiczną.

Metody pracy:

burza mózgów, praca pod kierunkiem nauczyciela.

Przebieg zajęcia:

1. Zagadki, których rozwiązaniem są elementy pogody: słońce, burza, deszcz itp.
   Dzieci rozwiązują zagadki zadawane przez N-lkę, których rozwiązaniem są elementy pogody:
   Słońce
   Żółte i gorące na błękitnym niebie. Ogrzewa ziemię, zwierzęta i ciebie.
   Deszcz
   Kropelki wody na głowy spadają. Wszyscy przed nim pod dach uciekają.
   Wiatr
   Czujemy go na twarzy, włosy nam rozwiewa. Jest niezbędny dla żeglarzy, głośno szumi w drzewach.
   Tęcza
   Deszcz ze słońcem razem utkali, wiszący na niebie kolorowy szalik.
   Mgła
   Wszyscy mówimy, że biała, jak mleko. Przez nią nie widzimy tego, co daleko.
   Jak może być pogoda?
   Gdzie możemy obserwować pogodę?
2. Prognoza pogody – prezentacja pogody w wykonaniu nauczycielki:
   Nauczycielka wiesza planszę z wyrysowanym konturem Polski i czyta prognozę pogody.
   „W dniu dzisiejszym nad morzem przewidziana jest piękna, słoneczna pogoda. Na całym wybrzeżu Bałtyku będzie świeciło słońce, a temperatura osiągnie 22 stopnie Celsjusza. Tylko gdzieniegdzie pojawią się chmury. W stolicy Polski, Warszawie, również dużo słońca, jednak wieczorem przez miasto mogą przejść gwałtowne burze. W górach należy spodziewać się nieco gorszej pogody. Temperatura dojdzie jedynie do 15 stopni Celsjusza, pojawią się gęste chmury, z których będzie padać ulewny deszcz. Będzie wiał silny wiatr."
3. Wykonanie mapy pogody przez dzieci.
   Dzieci doczepiają przygotowane przez siebie elementy pogody w odpowiednie miejsca na konturze mapy Polski, a następnie prezentują pogodę na forum grupy.

4. Piosenka inscenizowana „Deszczyk pada".
   Dzieci śpiewają piosenkę i ilustrują jej treść za pomocą gestów:
   „Pada deszczyk, pada deszczyk, wieje wieje wiatr.
   Pada deszczyk, pada deszczyk, wieje wieje wiatr.
   Błyskawica, grzmot, błyskawica, grzmot
   I świat cały do nas śmieje się.
   Błyskawica, grzmot, błyskawica, grzmot
   I świat cały do nas śmieje się."
5. Praca z wykorzystaniem narzędzia TOC „Gdy pada deszcz, to...".
   Dzieci wybierają kartę pracy z gałązką, ilustrującą wybrany element pogody, a następnie dorysowują dalszy ciąg historyjki w wolnych okienkach gałązki.
   Prezentują swoje prace, opowiadając stworzone przez siebie historyjki obrazkowe, np. opowiadane z dołu w górę:
   Kiedy pada deszcz, to jestem w domu.
   Kiedy jestem w domu, to bawię się klockami.
   Opowiadane z góry w dół:
   Bawię się klockami, bo jestem w domu.
   Jestem w domu, bo pada deszcz.
6. Zabawa ruchowa „Zwierzęta i zmiany klimatu.
   Nauczycielka układa na podłodze trzy koła (ze skakanek, gumy do skakania, taśmy, czy sznurka – najlepiej koloru niebieskiego), które symbolizują oczka wodne. Podczas gry dzieci naśladują skaczące żaby. Gdy gra muzyka (np. odgłosy natury), żaby poruszają się wokół oczek wodnych, gdy muzyka ucichnie, muszą wrócić do wody. Po pierwszej rundzie nauczyciel głośno zauważa, że temperatura się podnosi, co powoduje, że jedno oczko wysycha (nauczyciel zabiera jedno koło). Gdy milknie muzyka, dzieci – płazy muszą zmieścić się do pozostałych dwóch oczek. Zabawa jest kontynuowana, aż nie pozostanie żadne oczko. Dzieci wspólnie z nauczycielem analizują sytuację.

Scenariusz zajęć otwartych w dniu 28.05.2014 r. przeprowadzonych w grupie Kacperki w Przedszkolu Samorządowym nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku

Wiek dzieci: **5-6 lat**
Opracowały i przeprowadziły: **Aneta Misiewicz**, **Monika Nartowicz**
Temat zajęć: **„Panujemy nad swoją złością"– opowiadanie nauczyciela.**

Cel ogólny:

- uczestnik wyrabia umiejętności panowania nad złością.

Cele szczegółowe:

- wyraża i rozpoznaje uczucia po wyrazie twarzy,
- rozwija logiczne myślenie przy użyciu narzędzi TOC,
- uświadamia sobie własne uczucia,
- radzi sobie ze złością,
- odpręża się w zabawach i ćwiczeniach,
- odnajduje pokojowe rozwiązania,
- uczy się wzajemnego szacunku.

Metody:

- słowna
- oglądowa
- czynna

Formy pracy:

- zbiorowa
- indywidualna

Środki dydaktyczne:

Utwory muzyczne: Mozart *Turkish March*, *Requiem for a dream*, Beethoven *Moonlight Sonata*, Carl Orff C*armina Burana*; plansza do sposobów wyrażania złości, obrazki, buzie wyrażające emocje, list, paski bibuły.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie

   – Witam wszystkich, którzy wstali „prawą nogą" są weseli, sympatyczni i gotowi do zabawy. Niech do mnie pomachają ręką i ładnie się uśmiechną. Witam również tych, którzy wstali „lewą nogą" są niewyspani, smutni, źli, zmęczeni. Niech udają, że machają rękami i zrobią „kwaśną minę".
2. Wprowadzenie do tematu zajęć. Jakie emocje dotychczas poznaliśmy? Dzisiaj omówimy jedną z nich: ZŁOŚĆ.
3. Dzieci wysłuchują opowiadania „O dwóch przyjaciółkach".

   W dużym mieście mieszkały dwie dziewczynki, Małgosia i Yoschini. Jedna z niebieskimi oczami, jasnymi kręconymi włosami, szybka, zwinna i bardzo ruchliwa. Kiedy się nie denerwowała była miłą dziewczynką , ale wystarczyło, że ktoś na nią spojrzał, niechcący potrącił, wpadała w straszną złość, wrzeszczała, piszczała, tupała nogami, wyzywała. To była Małgosia.

   Druga miała czarne proste włosy i ciemne oczy. Była cicha, często się uśmiechała. Nigdy nie krzyczała. Na imię jej było Yoshini, urodziła się w Japonii stąd jej niezwykłe imię. Kiedy coś się jej nie podobało, po prostu o tym mówiła – i nigdy nie krzyczała. Zawsze nad sobą panowała.

   Dziewczynki po mimo tego, że tak się różniły, to były przyjaciółkami.

   Któregoś dnia Małgosia była bardzo rozgniewana: pogniotła zeszyt, potargała rysunek, który do niej nie należał, a na domiar złego zrzuciła ze stołu planszę do gry, gdyż okazało się, że przegrała. Przyglądając się temu Yoshini postanowiła opowiedzieć rozłoszczonej koleżance historię.

   – Małgosiu, w każdym z nas drzemie mały robaczek. Tylko od nas zależy jaki on jest. Jeśli dobrze się zachowujesz, to go wtedy dobrze traktujesz, a on odwdzięcza

się będąc dla nas miłym i zazwyczaj wtedy ciągle śpi. W dziecku, które kopie, krzyczy, żyje również rozłoszczony robak, który chce nam dokuczać. Jeśli jednak tylko zechcesz możesz ze swoim robakiem zawrzeć pokój.
– W jaki sposób? – zapytała Małgosia.
– Ja chodzę na karate, wtedy on jest zmęczony i śpi – odrzekła Yoshini.
Małgosia zrozumiała – ten dziwny robak krąży w nas, podpowiadając złe zachowania.
– W takim razie ja będę tańczyć! – oświadczyła Małgosia. – Przecież tańczący robak jest lepszy niż rozłoszczony.

Omówienie:

- Kto był bohaterem opowiadania?
- W jaki sposób zachowywała się Małgosia, gdy coś ją zdenerwowało?
- Co robiła Yoshini w chwili, kiedy coś jej się nie podobało?
- Dzieci dokańczają kolejno zdanie: „Złoszczę się kiedy..."

4 Plansza: dobre i złe sposoby wyrażania złości.
Dzieci wybierają spośród podanych przykładów „dobre sposoby radzenia ze złością" oraz „złe sposoby radzenia ze złością", następnie przypinają je w odpowiednich rubrykach tworząc tym samym plansze – Dobrych i złych sposobów wyrażania złości.

5. Zabawa w minki
Jedno z dzieci losuje karteczkę z wymienionym uczuciem, następnie stara się przekazać je innym uczniom. Pozostałe dzieci odgadują przedstawione uczucie.

6. Zastosowanie gałązki logicznej w poszukiwaniu swojego sposobu radzenia sobie ze złością.

7. „Emocje ukryte w nutach"
Zagadki słuchowe, dopasowywanie obrazków z emocjami do odpowiedniej muzyki.

8. „Pożegnanie ze złością"
Ćwiczenie relaksacyjne, gniecenie bibuły według poleceń nauczyciela.
Złość trzeba wyładować, bo nie ma sensu i niezdrowo jest nosić ją w sobie. Złość trzeba wyładować w taki sposób, żeby nie krzywdzić siebie i innych.

Zakończenie zajęć:

Każdy z uczestników informuje „Jak się czuje?" po przez podniesienie odpowiednich sylwet z emocjami.

Nauczycielki Przedszkola Samorządowego Nr 7 „Kasztanowy zakątek" w Białymstoku pod okiem eksperta mgr Ewy Zielińskiej – współautorki Podstawy programowej wychowania przedszkolnego podjęły trud usystematyzowania i uszczegółowienia kręgów tematycznych programu „Dziecięca matematyka" autorstwa prof. E. Gruszczyk-Kolczyńskiej i Ewy Zielińskiej. Wykonanie zadania zostało zainspirowane wątpliwościami dotyczącymi kolejności realizacji poszczególnych kręgów oraz doboru odpowiednich zabaw i zajęć dydaktycznych. Opisy poszczególnych zabaw zawarte są w książkach metodycznych o wspomaganiu rozwoju umysłowego dla poszczególnych grup wiekowych.

Rozkład zajęć matematycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym

1. Poznanie schematu własnego ciała
   - „Moja głowa"
   - „Jaka to mina"
   - „Moje ręce"
   - „To jestem ja"
   - Opowieść ruchowa
   - Układanie i odczytywanie zagadek pantomimicznych
2. Orientacja w przestrzeni z punktu widzenia dziecka, drugiej osoby, układu przedmiotów.
   - „Góra i dół"
   - „Lewa prawa"
   - „Marsz pod dyktando"
   - „Karuzela"
   - „Zabawy z misiem"
   - „Szukamy zabawki"
   - „Graficzne dyktando"
   - Sprawdzenie umiejętności różnicowania stron ciała i poruszania się w przestrzeni
3. Wprowadzenie gry-ściganki „Wąż"
4. Rytmy i rytmiczna organizacja czasu –zabawy i zajęcia
   - „Dzień, noc"
   - Zabawy utrwalające dni tygodnia, miesiące, pory roku i ich stałe następstwo
   - Orientowanie się w określeniach: wczoraj, jutro, pojutrze, przedwczoraj
   - „Co się zmieniło"
   - „Co zrobić z kreski i plamy"
   - „Maszyna matematyczna"
   - „Gdzie jest więcej" (tylko dla zdolnych)
   - Przekładanie dostrzeżonych regularności z jednej reprezentacji na drugą
   - Rysowanie szlaczków wg wysłuchanego rytmu. Kodowanie rytmu na papierze z powtarzającymi się motywami
   - Nauka na pamięć wierszy, wyliczanek i krótkich opowiadań
5. Liczenie (równo z zajęciami na schemacie ciała)
   - „Winda"
   - „Parzysta nieparzysta"
   - „Polowanie na tygrysa" (żaby paluszkowe)
   - „Oblicz, ile mam w dłoni"
   - „Konkurs na rachmistrza"– liczenie po pięć, po dziesięć
   - „Gra w cztery kostki"
   - „Dopełnianie do" (domino)
   - „Pudełko po butach" (odejmowanie)
   - „Sklepy „ – dodawanie odejmowanie
   - „Rozdzielanie i rozdawanie"
   - „Kamyczki trzy koła"
   - „Miarka krawiecka"

6. Przyczyna i skutek
   - Opowiadanie własnych przygód a potem zastanawianie się nad przyczynami i skutkami
   - Układanie historyjki obrazkowej zakończone słownym przedstawieniem jej treści
7. Klasyfikacja
   - „Co do czego pasuje?"
   - „Tworzymy kolekcje"
   - Klocki Dines'a
   - Klasyfikowanie guzikami
   - „O czym myślę"
   - „Połącz w pary"
8. Ustalanie stałej liczby elementów w zbiorze. Równoliczność. Przybliżanie dzieciom aspektu kardynalnego liczby.
   - Wnioskowanie o stałej liczbie elementów w zbiorze
   - Ustalanie równoliczności przez ustawianie w pary
   - Aspekt kardynalny liczby
   - Numerowanie obiektów
   - Aspekt porządkowy liczby
   - Porównywanie i szacowanie wielkości dwóch obiektów
9. Cała miara

   A. Stałość długości-zabawy i zajęcia
   - „Co większe a co mniejsze?"
   - „Chodzimy po schodach" (7 wariantów)
   - „Mierzymy przedszkole"
   - „Jak długie są różne przedmioty?" (mierzenie dłonią, łokciem)
   - „Czym dorośli mierzą długość?"

   B. Pojemność – zabawy i zajęcia
   - Więcej mniej tyle samo
   - Mierzenie pojemności

   C. Ciężar-zabawy i zajęcia
   - „Co jest cięższe, co jest lżejsze?"
   - „Ile waży miś ile waży lalka?"
   - „Ile ważą nasze zabawki?"

   D. Czas– zabawy i zajęcia
   - „Co się wydarzyło wczoraj a co będzie jutro?"
   - „Ile czasu potrzeba do…na?"
   - „Kłopoty Pani Słowikowej" (spóźnienia)

10. Geometria-intuicje geometryczne– zabawy i zajęcia
    - Zabawy figurami geometrycznymi
    - Szukamy w lustrze figur geometrycznych
11 Układanie zadań
12. Konstruowanie gier, opowiadania matematyczne dzieci na planszy

System Carla Orffa w praktyce przedszkolnej – metody i sposoby rozwijania wrażliwości muzycznej dzieci

System Orffa już od ponad pięćdziesięciu lat inspiruje nauczycieli na całym świecie do odkrywania nowych sposobów przekazywania muzyki dzieciom. Wydany w latach 1950-1954 *Schulwerk*, *Musik für Kinder* doczekał się adaptacji w wielu krajach, często odmiennych od oryginału, a jednak za każdym razem realizujących to, co jest istotą koncepcji Orffa: połączenie słowa, muzyki, tańca, gry na instrumentach oraz szeroko pojętej twórczości własnej dziecka i nauczyciela.

Zasady pracy wg systemu Carla Orffa, to:

- gotowość do ciągłych poszukiwań,
- uczenie się od dzieci oraz odnajdywanie dziecka w sobie,
- zastosowanie wielu środków dydaktycznych takich jak body percussion[1],
- gra na instrumentach, ruch i głos.

Tutaj nikt nie ma prawa się nudzić. Dobrze poprowadzone zajęcia to rozwój osobowości dziecka, wzmocnienie wiary we własne możliwości, umiejętność kreatywnego myślenia, praca w grupie, wreszcie terapia, w myśl opinii wyrażonej przez Gertrud Orff, *każda twórcza praca z Schulwerkiem ma również aspekt terapeutyczny*[2].

Dzieci w wieku przedszkolnym są praktycznie nieskażone i chętnie przyjmują wszystko, co im się zaproponuje, podkreślał to Doug Goodkin[3] mówiąc: *Dzieci ośmioletnie są bardzo konserwatywne w odbiorze muzyki, natomiast trzyletnie przyjmują wszystko*. Oczywiście dzieci przedszkolne mają swoje zdanie, ale nie odrzucają z góry propozycji nauczyciela, w przeciwieństwie do nastolatków, gdzie zarówno moda jak i pewne nawyki kulturowe są realną przeszkodą w poznaniu i być może zaakceptowaniu innych kultur i przykładów muzycznych.

Dziecko powinno mieć wiele okazji do realizacji własnych pomysłów oraz szansę do ich przekształcania. Ponieważ bez kreatywności nie ma rozwoju, nauczyciel powinien stosować różne środki i narzędzia, stwarzając dogodne środowisko tak, aby dziecko chciało i mogło wyrazić siebie poprzez sztukę taką, jaka jest mu bliska. Konfucjusz powiedział; Powiedz mi, ja zapomnę. Pokaż mi, ja zapamiętam. Pozwól mi spróbować, będę umiał. Jest to zasada wykorzystywana we wszystkich nowoczesnych systemach pedagogicznych np. C. Orffa czy M. Montessori.

O czym powinien pamiętać nauczyciel?

- należy pozwolić dziecku na poznawanie samego siebie i odkrywanie własnych możliwości,
- należy dać dziecku szansę na szukanie, znajdowanie, przekształcanie i dzielenie się z innymi swoimi odkryciami.

1 Body percussion (perkusja ciała) – dźwięki tworzone przy użyciu ciała wykonawcy (np. klepanie, klaskanie, tupanie, pstrykanie itp.).

2 G. Orff, *Die Orff-Musiktherapie.. Aktive Förderung der Entwicklung des Kindes*. ISBN 3 463 00557 3, München 1976, s. 13.

3 Znany amerykański nauczyciel i propagator idei C. Orffa. Autor kilku podręczników gdzie m.in. wprowadza zajęcia z jazzu jako jeden z elementów wychowania muzycznego dzieci

Istotnymi elementami systemu Carla Orffa jest tworzenie muzyki, gra na instrumentach z improwizacją oraz korelacja muzyki ze sztukami plastycznym i innymi przedmiotami nauczania.

Pewną trudność w zdobyciu i kompletowaniu instrumentów powoduje ich cena. Warto wykorzystać wieloletnie doświadczenia ekspertów w konstruowaniu prostych i niedrogich instrumentów.

Bardzo istotny jest fakt, że dzieci chętniej grają na wykonanych przez siebie instrumentach i z radością odkrywają ich możliwości brzmieniowe.

Oto przykłady takich instrumentów autorstwa Jacka Tarczyńskiego:

1. Rury i rurki

Wzorując się na austriackich grających tubach[4], pocięto plastikowe rurki wykorzystywane w instalacjach elektrycznych. Poprzez różne długości rurek uzyskać można dźwięki o zamierzonych wysokościach, które można układać w dowolne skale i wykorzystać przy rozmaitych zagadkach muzycznych i zabawach ruchowych. Rurki są wygodne w trzymaniu, można je z powodzeniem stosować przy tzw. „body percussion". Technika gry polega na

1. Dźwięk „C"

2. Dźwięk „C" i „G"

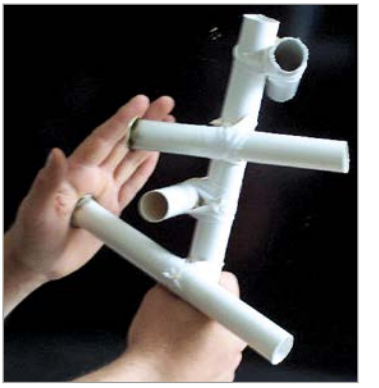

3. Drzewo pentatoniczne. C, D, E, G, A

4. Dwie rurki włożone jedna w drugą z możliwością zagrania dźwięków D, E, F, G, A, H, C oraz glissanda

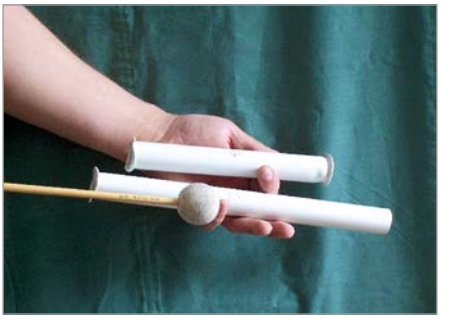

5. Inna technika gry (C i G)

4 Boomwhackers – różnej długości plastikowe tuby. Każda wydaje jeden dźwięk. Technika gry polega na uderzaniu o nie lub nimi w części ciała grającego lub o otoczenie np. meble, podłogę itp.

uderzaniu końcem rurki o dłoń lub inną część ciała. W rury leżące na miękkim podłożu lub trzymane w jednej ręce można uderzać pałeczką (fot. 5). Jeżeli jedną rurkę włożymy w drugą, możliwe jest uzyskanie dźwięków o różnej wysokości, a nawet glissanda (fot. 4). Pracując z najmłodszymi dziećmi wykorzystujemy jedną rurkę (fot. 1), ze starszymi dwie (fot. 2) a dla zaawansowanych proponujemy kilka rurek o różnej wysokości połączonych w jedną wiązkę (fot. 3). Tego rodzaju instrumenty mogą wykonywać nawet 6-7 letnie dzieci przy minimalnej pomocy nauczyciela.

2.Wiadra i wiaderka

Drugi instrument to różnej wielkości wiadra, z których budujemy zestaw o brzmieniu przypominającym dźwięk latynoskiego „steel drum"[5] (fot. 6 i 7). Instrument ten można stroić, choć jest to dla dzieci za trudne. Strojenie polega bowiem na odpowiednim wygięciu dna wiaderka. Możliwe jest strojenie zarówno wyższych jak i niższych tonów a wiadra raz nastrojone nie wymagają korekty. Technika gry jest podobna do gry na zestawie perkusyjnym. Ponieważ rodzaj pałek determinuje barwę dźwięku, jest to zachęta do eksperymentowania. Z dziećmi przedszkolnymi rekomendowane jest używanie pałek o filcowym zakończeniu.

6. Zestaw wiader gotowy do grania

7. Technika gry smyczkiem

3. Miski i miseczki

Kolejną propozycją są instrumenty zrobione z balonów i plastikowych misek. One również mogą być „strojone", co zależy od wielkości misek oraz różnego ciśnienia w balonach. Skonstruowanie tego instrumentu nie wymaga specjalnego przygotowania, a jedynie kupna balonów i misek różnej wielkości. Gra na balonach jest jednym z najlepszych sposobów uczenia gry pałeczkami i utrwalania odpowiednich nawyków technicznych (lekko trzymane pałeczki odskakują w górę po każdym uderzeniu). Instrument nie wymaga żadnych wcześniejszych przygotowań, sprężystość balonów utrwala odpowiednie nawyki w posługiwaniu się pałkami i doskonali sprawność manualną.

5 Steel drum (stalowy bęben, beczka) lub steel pan (stalowa patelnia) – stosunkowo niedawno wymyślony idiofon o określonej wysokości dźwięków, strojony zazwyczaj w skali diatonicznej, zrobiony z 55 galonowej beczki po oleju. Metalowa powierzchnia grająca składa się z kilku-kilkunastu części w formie zagłębień, z których każda wydaje dźwięk o innej wysokości. Zagłębienia formowane są ręcznie za pomocą młotka – od ich powierzchni zależy wysokość dźwięku. Do uderzania służą pałki z gumowymi końcówkami.

Przy wykorzystaniu wielu misek z balonami, technika gry jest podobna do gry na zestawie perkusyjnym. Jeśli używamy jednego instrumentu, to traktujemy go jak bębenek ręczny uderzany pałką lub ręką (fot. 8).

8. Sposób trzymania „bębenka"

Opisane powyżej instrumenty mają wiele zalet, ale najważniejsze to: niska cena, łatwość wykonania, możliwość grania melodii, ciekawa barwa dźwięku, ogólna dostępność. Mając już kilka instrumentów melodycznych takich jak dzwonki, wiadra, rurki możemy poważnie myśleć o realizacji pomysłów zawartych nie tylko w Schulwerku, ale w całej dostępnej literaturze przedmiotu.

Podsumowując warto przytoczyć bardzo ważny akapit z odczytu C. Orffa, w którym autor zauważa, że wychowanie muzyczne istniało od zawsze i miało bardzo naturalne, wręcz filogenetyczne podłoże.

Moje idee, idee elementarnego wychowania muzycznego nie są nowe. Dane mi tylko było wypowiedzieć te stare, nieprzemijające idee ponownie, z dzisiejszego punktu widzenia i zapoczątkować ich realizację. Tak, więc nie czuję się twórcą czegoś nowego, lecz tym, który przekazuje dalej stare dobro. Jeśli idea ta będzie żywa, nie zginie ona wraz ze śmiercią moich potomnych. Pozostać żywym znaczy jednak: zmieniać się wraz z czasem i poprzez czas.[6]

Wydaje się, że Orff zbyt skromnie ocenia swój wkład w idee wychowania muzycznego. Jeśli jednak założymy, że idea Carla Orffa nie jest czymś nowym, to sposób jej realizacji przez nauczyciela okaże się czynnikiem kluczowym w procesie edukacji muzycznej. Pomysły opisane w tym artykule są próbą znalezienia nowej drogi w starym świecie muzyki.

Jacek Tarczyński– ekspert
Rada Pedagogiczna Przedszkola Samorządowego nr 1 w Białymstoku
Rada Pedagogiczna Przedszkola Samorządowego nr 42"Niezapominajka" w Białymstoku

6 C. Orff, *Ansprache bei der Hausübergabe.* „Orff-Institut. Jahrbuch 1963", Mainz 1964, s. 174.

Szkoła podstawowa

Katalog propozycji współpracy z rodzicami w Szkole Podstawowej nr 2 im. ks. Jana Twardowskiego w Białymstoku

1. Zebrania z rodzicami.
2. Konsultacje indywidualne.
3. Wykłady, prelekcje prowadzone przez specjalistów, np. z poradni psychologiczno-pedagogicznej.
4. Warsztaty dla rodziców.
5. Warsztaty tematyczne dla dzieci prowadzone przez rodziców.
6. Imprezy okolicznościowe (Dzień Dziecka, mikołajki…) prowadzone przy współpracy z rodzicami.
7. Imprezy integracyjne, np. Szkolne Mistrzostwa Gry w Chińczyka.
8. Uroczystości szkolne i klasowe.
9. Zajęcia otwarte.
10. Mediacje.
11. Wyjścia (do kina, teatru).
12. Akcje szkolne i pozaszkolne: festyny, zbiórki charytatywne...
13. Udział rodziców w prowadzonych projektach – np. Comenius
14. Udział rodziców w planowaniu pracy szkoły (program wychowawczy, program profilaktyczny, remonty, wycieczki).

Scenariusz spotkania z rodzicami i uczniami Szkoły Podstawowej nr 2 im. ks. Jana Twardowskiego w Białymstoku

Temat: **„Spacer historyczny – wspólne zwiedzanie zabytków miasta"**
Prowadząca: **Izabela Maria Czajkowska** – opiekunka Szkolnego Koła Historycznego
Data: **23.05.2014 r.**
Uczestnicy: **Uczniowie będący członkami Szkolnego Koła Historycznego oraz ich rodzice i opiekunowie**

Cele:

- Wspólny spacer rodziców i uczniów stanowi doskonałą okazję by się wzajemnie poznać i zintegrować.
- Rodzice mają możliwość zapoznania się z metodami pracy nauczycielki i zasadami współpracy obowiązującymi na Szkolnym Kole Historycznym.

- Uczniowie mają okazję wcielenia się w całkowicie nową dla nich rolę – przewodnika po zabytkach miasta i zaprezentowania swojej wiedzy na szerszym forum. Dzięki temu przećwiczą umiejętność publicznych wystąpień. Odegranie roli eksperta ma na celu podniesienie wiary we własne możliwości i motywacji do poszerzania wiedzy.
- Wycieczka zwiększy wiedzę o zabytkach i historii miasta zarówno wśród dzieci jak i rodziców.

Przebieg:

Etap przygotowań:

1. Wspólne opracowanie trasy wycieczki oraz katalogu obiektów i postaci historycznych, które zostaną omówione podczas spaceru.
2. Skompletowanie zestawu źródeł informacji na temat zabytków.
3. Przygotowanie przez uczniów tekstu swoich wystąpień.
4. Analiza tekstów wspólnie z nauczycielką, wprowadzenie poprawek.
5. Wykonanie zaproszeń zawierających krótki opis przebiegu, terminu i przewidzianego czasu trwania wycieczki.
6. Przekazanie zaproszeń rodzicom i opiekunom uczniów.

Przebieg spotkania:

1. 14.30-14.40 – spotkanie grupy przed szkołą, omówienie przebiegu wycieczki, planowanej trasy, podanie przewidywanego czasu trwania spaceru i zasad poruszania się jego uczestników.

Trasa wycieczki i omawiane obiekty:

a) Szkoła Podstawowa nr 2 im. Księdza Jana Twardowskiego – historia
b) Posesja na ul. Św. Rocha – sylwetka dr Ireny Białówny
c) Kościół św. Rocha
   - historia budowy świątyni
   - sylwetka ks. Adama Abramowicza
   - architektura kościoła
   - sylwetka Oskara Sosnowskiego
   - sylwetka Stanisława Horno-Popławskiego
d) Ulica Lipowa
   - wstęp – historia powstania ulicy
   - kamienica przy ulicy Lipowej 24
   - kamienica przy ulicy Lipowej 28
   - kamienica przy ulicy Lipowej 30
   - kamienica przy ulicy Lipowej 35
   - kamienica przy ulicy Lipowej 33, sylwetka Jakuba Szapiro, który w niej mieszkał
   - miejsce, w którym istniała główna bram getta, ludność żydowska w Białymstoku
   - sylwetka Ludwika Zamenhofa
e) Cerkiew św. Mikołaja
   - historia powstania świątyni
   - architektura budowli
f) Rynek Kościuszki
   - historyczne założenie rynkowe
   - sylwetka Jana Klemensa Branickiego

- sylwetka Izabeli Branickiej
- historia powstania i funkcje ratusza
- architektura budynku ratusza

g) Plac Uniwersytecki
- Pomnik Obrońców Białegostoku
- Budynek uniwersytetu

h) Cerkiew św. Marii Magdaleny
- historia wzgórza i postania świątyni
- architektura obiektu

2. 14.40-16.40 – Spacer trasą wybranych zabytków historycznych miasta.
   - Trasa została podzielona na 10 etapów.
   - Na każdym etapie w rolę przewodników wcielają się uczniowie, którzy przedstawiają historię obiektów, omawiają ich architekturę oraz przybliżają sylwetki wybitnych mieszkańców Białegostoku związanych z danym miejscem (wystąpienia dwudziestu czterech uczniów).

Przykładowe wystąpienia uczniów:

Sylwetka dr Ireny Białówny

Znajdujemy się w tej chwili u stóp Wzgórza św. Rocha przed posesją, która obecnie jest bardzo zaniedbana i niepozorna. Pewnie nikt z was nie domyśla się, że jest to miejsce związane z życiem słynnej i bardzo zasłużonej mieszkanki Białegostoku. Do niedawna jeszcze stał tu drewniany dom, który należał do dr Ireny Białówny. Jestem pewna, że wielu starszych mieszkańców naszego osiedla doskonale pamięta jej postać.

Dr Irena Białówna urodziła się 3 listopada 1900 r. w Carycenie. Jej rodzice wyjechali do Rosji w poszukiwaniu pracy. W domu rodzinnym kultywowano tradycje polskie. Matka Ireny mocno angażowała się w działalność społeczną, np. pomagała polskim uchodźcom. W 1921 roku cała rodzina powróciła do Polski i zamieszkała w Warszawie, a nasza bohaterka rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Po otrzymaniu dyplomu zdecydowała się zamieszkać w Białymstoku, któremu pozostała wierna aż do śmierci, przez wiele lat niosąc pomoc i ratunek najmłodszym mieszkańcom miasta.

W czasie II wojny światowej prowadziła punkty opatrunkowe PCK dla rannych żołnierzy i ludności cywilnej. W latach 1941-1942 była ordynatorką Oddziału Dziecięcego w Szpitalu przy ul. Fabrycznej, a następnie przy ul. Warszawskiej 5. Irena Białówna organizowała tam opiekę i pomoc medyczną dzieciom polskim i żydowskim, co w ówczesnym czasie było szalenie niebezpieczne i groziło śmiercią. Ściśle współpracowała z Armią Krajową. Była szefową Wojskowej Służby Kobiet w Sztabie Obwodu AK miasta Białystok. Nosiła pseudonim „Bronka".

Gdy w marcu 1942 roku Niemcy wpadli na trop białostockiej konspiracji, dr Białówna została aresztowana wraz z kilkudziesięcioma innymi osobami. Większość z nich zamordowano. Irena Białówna znalazła się wśród nielicznych, którym udało się przeżyć. Po pięciomiesięcznym śledztwie trafiła do obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu, Ravensbruck, Gross-Rosen. Otrzymała status więźniarki politycznej

o numerze 43117. Przez cały czas pobytu w obozach starała się nieść pomoc innym więźniom, zwłaszcza matkom z małymi dziećmi. Po wyzwoleniu przez aliantów na krótko trafiła do Szwecji, skąd szybko powróciła do Białegostoku.
Po wojnie pomagała organizować opiekę medyczną i szpitalnictwo, prowadziła również praktykę prywatną. W tym czasie w mieście brakowało lekarzy, zwłaszcza pediatrów. Z całą pewnością wielu mieszkańców Białegostoku zawdzięcza pani Irenie uratowanie życia. Dzieci z ubogich rodzin leczyła za darmo, często nawet kupowała im leki za własne pieniądze. Białostoczanie wspominają, że do drzwi jej domu można było zapukać w potrzebie o każdej porze dnia i nocy.
Byłą organizatorką Domu Małych Dzieci oraz oddziałów pediatrycznych i noworodkowych w białostockich szpitalach. Przez wiele lat pełniła funkcję ordynatorki oddziału dziecięcego w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. J. Śniadeckiego w Białymstoku. Była organizatorką i prezeską Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego. Współpracowała z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami medycznymi. W latach 1957-1961 była posłanką na Sejm w Warszawie. W 1990 roku Rada Miejska Białegostoku uhonorowała pamięć dr Ireny Białówny poprzez nadanie jej imienia jednej z ulic w śródmieściu.

Źródła informacji:
http://www.umb.edu.pl/photo/pliki/medyk/zdrowie/zdrowie.pdf
Lechowski Andrzej, *Białystok. Przewodnik historyczny*, Białystok 2006.

Cerkiew św. Marii Magdaleny

Stoimy u stóp wzgórza, które zapewne wszyscy doskonale znamy. Zarówno nam jak i naszym rodzicom kojarzy się ono pewnie głównie z jeżdżeniem na sankach. Niewiele osób zdaje sobie sprawę, że budynek znajdujący się na szczycie wzniesienia to jedna z najstarszych świątyń naszego miasta.
Cerkiew św. Marii Magdaleny została ufundowana przez Jana Klemensa Branickiego w 1758 roku. Początkowo świątynia pełniła funkcję kaplicy cmentarnej.
Planowany już przez Branickiego cmentarz powstał zapewne na początku XIX wieku. Przez całe dziewiętnaste stulecie był cmentarzem miejskim – grzebano tu katolików, unitów i wyznawców prawosławia. Prawdopodobnie przestano go wykorzystywać na przełomie XIX i XX wieku. Do dziś przy murach kaplicy zachowało się kilkanaście płyt nagrobnych, ale wzgórze ma już zupełnie inny charakter. W latach 1970-1973 wzniesiono tutaj amfiteatr i park miejski, a w ostatnich latach – imponujący gmach Opery i Filharmonii Podlaskiej.
Kaplica św. Marii Magdaleny była budowlą pierwotnie murowaną. Miała kształt rotundy, krytej dachówką z jedną niewielką kopuła na sygnaturce. W 1865 roku świątynia została przebudowana. Do rotundy dołączono dwa prostokątne aneksy. Sygnaturkę zwieńczono cebulastą kopułą. Wnętrze budowli zdobią przepiękne freski z dominujący wizerunkiem Jezusa Pantokratora. Obecnie świątynia pełni funkcję cerkwi garnizonowej.

Źródła informacji:
Cerkwie Białegostoku i okolic, Białystok 2013.
Lechowski Andrzej, *Białystok. Przewodnik historyczny*, Białystok 2006.

Nauczycielka uzupełnia informacje przedstawiane przez uczniów i inicjuje rozmowy na temat historii poszczególnych obiektów w czasach, które pamiętają zebrani rodzice.

3. Zakończenie wycieczki, podziękowanie uczestnikom.

Opracowanie I. M. Czajkowska

Konspekt spotkania z rodzicami przygotowany i przeprowadzony w ramach projektu „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola"

Temat: **„Bliżej siebie dalej od uzależnień" – gdzie prowadzę swoje dziecko, czyli zagrożenia współczesnego świata.**
Czas realizacji: **około 60 min**
Data: **21.05.2014 r.**
Uczestnicy: **rodzice uczniów z klasy VI A i VI B**
Prowadzący spotkanie: **Julita Majewska**, **Wioletta Matwiejczyk**
Współpraca: **Iza Popławska**, **Anna Kubiak**, **Piotr Cisz**
Formy/metody: **wykładowa, prezentacja multimedialna, burza mózgów, ćwiczenia integracyjne**

Cele:

Po zakończeniu spotkania rodzic będzie :

- bardziej rozumiał problemy dorastania dziecka,
- posiadał wiedzę o potrzebach psychicznych dziecka,
- posiadał wiedzę o barierach porozumienia się z dzieckiem,
- posiadał wiedzę o najpopularniejszych narkotykach i sposobach ich rozpoznawania
- potrafił rozpoznawać sygnały ostrzegawcze mówiące o ewentualnym zażywaniu narkotyków, alkoholu, nikotyny przez dziecko,
- potrafił zdiagnozować, czy dziecko jest uzależnione od komputera, Internetu,
- wiedział, jak postąpić gdy dziecko sięgnie po narkotyk, alkohol, nikotynę,
- posiadał wiedzę o konsekwencjach społecznych , zdrowotnych i prawnych związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych, komputera, Internetu,
- posiadał wiedzę o placówkach udzielających pomocy osobom eksperymentującym i uzależnionym od środków psychoaktywnych, komputera, Internetu i ich rodzinom.

Treści programowe:

- Problemy rodziców nastolatków.
- Potrzeby dzieci i młodzieży.
- Bariery porozumienia z dzieckiem.
- Opis najpopularniejszych narkotyków zażywanych przez młodzież.
- Opis rodzajów uzależnienia od komputera, Internetu.
- Skutki uzależnienia od narkotyków , alkoholu, komputera, Internetu.
- Sygnały mogące świadczyć o zażywaniu narkotyków, alkoholu przez dziecko.

- Sposoby diagnozowania uzależnienia od komputera, Internetu.
- Sposoby postępowania w przypadku gdy dziecko sięgnęło po narkotyk, alkohol.
- Aspekt prawny w przypadku dziecka mającego do czynienia z narkotykami, alkoholem.
- Wybrane przepisy ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.
- Testy do wykrywania narkotyku.
- Placówki pomocy osobom eksperymentującym i uzależnionym od narkotyków, alkoholu, komputera, Internetu.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie uczestników, przedstawienie się, prezentacja tematu zajęć. Przedstawienie zagadnień programowych.
   Ćwiczenie: Każdy rodzic otrzymuje narysowaną na kartce sylwetkę dziecka. Jest to praca indywidualna. Uczestnicy kończą zdanie „Moje dziecko jest...", wpisując co najmniej 10 określeń. Staramy się, aby określenia wyrażane były w sposób pozytywny, budujący obraz dziecka, podkreślający jego dobre strony.
2. Praca grupowa. Burza mózgów na temat „Dlaczego tak trudno być rodzicem nastolatka?" Wspólne zapisywanie przemyśleń rodziców na dużej planszy. Osoby prowadzące odczytują zapisy, podsumowują i zapraszają do podzielenia się refleksjami.
3. Burza mózgów na temat „Bariery w porozumieniu się z dzieckiem". Rozmowa na ten temat, zapisywanie myśli. Dzielenie się swoimi przemyśleniami na forum.
   Wnioski: Świadomy rodzic to przede wszystkim rodzic świadomy odpowiedzialności za wychowanie swojego dziecka. Naszym największym zasobem, który możemy świadomie ofiarować naszemu dziecku, to czas przeznaczony tylko i wyłącznie dla niego, bowiem osoba, z którą dziecko spędza najwięcej czasu, ma na nie największy wpływ.
4. Prezentacja multimedialna na temat zagrożeń współczesnego świata:
   - czym jest uzależnienie i od czego młodzież najczęściej się uzależnia,
   - omówienie najpopularniejszych narkotyków i sposobów ich rozpoznawania: marihuana, amfetamina, ecstasy, LSD, leki uspakajające i nasenne, dopalacze...
   - omówienie rodzajów i skutków uzależnienia od komputera , Internetu.
5. Przedstawienie pytań diagnozujących uzależnienie od komputera, Internetu.
6. Omówienie sygnałów ostrzegawczych mogących świadczyć o zażywaniu przez dziecko narkotyków, alkoholu.
7. Poinformowanie rodziców, co robić w przypadku, gdy dziecko sięgnie po narkotyk, alkohol.
8. Poinformowanie o sytuacji prawnej dziecka mającego do czynienia z narkotykami/alkoholem.
9. Poinformowanie rodziców, jak zbadać obecność narkotyków w organizmie.
10. Omówienie miejsc pomocy osobom eksperymentującym i uzależnionym oraz ich rodzinom na terenie województwa podlaskiego.
11. *Ćwiczenie:* Jesteś rodzicem, który chce wychować dziecko na człowieka. Uczestnicy otrzymują symboliczne postacie dziecka i rodzica narysowane na kartce. Zadaniem każdego z uczestników jest przypisanie dziecku pożądanych cech (wokół konturu) oraz przyjrzenie się sobie – czy sam przejawiam te cechy, które chcę wykształcić u swojego dziecka?

Wnioski: Trudno jest dziecku przejawiać w zachowaniu takie cechy, jakich nie posiadają rodzice. Pamiętaj: jeżeli uczysz dzieci czegoś – sam to rób! Wartości należy przejawiać, a nie tylko o nich mówić.

12. Burza mózgów na temat: „Alternatywne formy spędzania wolnego czasu". Propozycje rodziców dotyczące innych form spędzania wolnego czasu. Dyskusja.
13. Podsumowanie spotkania.

Scenariusz z wykorzystaniem prezentacji Power Point jako elementu prowadzącego i wspierającego przebieg lekcji. Historia i społeczeństwo w klasie 4 szkoły podstawowej, rok szkolny 2013/2014

Autor scenariusza: **Jerzy Sulżyk**, SP 28 w Białymstoku
Temat: **Na olimpijskim stadionie**

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: igrzyska olimpijskie, olimpiada, gimnazjon, idea olimpijska,
- pokazuje na mapie Olimpię,
- zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich,
- wymienia starożytne i współczesne dyscypliny sportowe,
- potrafi porównać starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie, wymieniając podobieństwa i różnice,
- wyraża opinie na temat uprawiania sportu,
- zna symbole olimpijskie i ich znaczenie,
- potrafi podać kilka przykładów pozytywnego wpływu idei igrzysk olimpijskich na cywilizację.

NACOBEZU:

- Odpowiesz na pytania:
  - Co to jest sport?
  - Dlaczego uprawiamy sport?
- Wyjaśnisz określenia i pojęcia:
  - Olimpijska idea
  - Igrzyska olimpijskie
  - Olimpiada
  - Gimnazjon
- Porównasz starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie

Metody:

- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem podręcznika
- burz mózgów

- inscenizacja
- pokaz (prezentacja PP)
- dyskusja problemowa

Formy pracy:

- indywidualna
- zbiorowa

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś"
- prezentacja PP (komputer, rzutnik multimedialny)
- mapa Grecji starożytnej
- kolorowe kartki
- karta pracy: „Na greckim stadionie"

Przebieg lekcji:

Faza wprowadzająca:

1. Czynności organizacyjne.
2. Przypomnienie podstawowych informacji o starożytnej Grecji, poznanych dotychczas na lekcjach historii (np. elementy demokracji, mitologii, teatr i in.).
3. Uruchomienie prezentacji PP

Faza realizacyjna (opiera się na slajdach prezentacji, a numery slajdów, to kolejne punkty realizacji tej fazy):

1. Nauczyciel pokazuje uczniom slajd nr 2 i razem z uczniami opowiada o olimpijczykach widocznych na fotografiach.
2. Slajd nr 3 (S3)– nauczyciel pyta uczniów, kim są postaci widoczne na slajdach, czy to również olimpijczycy.
3. Nauczyciel pokazuje na S4 – główne cele lekcji napisane w języku zrozumiałym dla ucznia, które w nomenklaturze oceniania kształtującego można określić jako „nacobezu".
4. S5 – uczniowie mają za zadanie dokończyć dwa zdania widoczne na slajdzie, które staną się pretekstem do odpowiedzi na pytanie: Czym jest sport dla każdego człowieka? (pyt. kluczowe).
5. Uczniowie wykonują polecenia S6: czytają tekst z podręcznika, następnie razem z nauczycielem wyjaśniają nowe pojęcia. Zapisują w zeszytach „ważną datę".
6. S7 i S8 nauczyciel wskazuje na mapie miejsce, gdzie leży Olimpia i wyjaśnia znaczenie Zeusa dla igrzysk (wykorzystuje wiedzę uczniów z poprzednich zajęć). Uczniowie na podstawie ilustracji nazywają i omawiają dyscypliny sportu obecne w starożytności.
7. Uczniowie rozgrywają w sali jedną z konkurencji starożytnych: skok w dal z miejsca (jeden reprezentant z każdej ławki). Zwycięzca otrzymuje tytuł mistrza olimpijskiego i otrzymuje „wieniec laurowy".
8. S9 uczniowie odgadują nazwy współczesnych dyscyplin sportowych z piktogramów. Porównujemy ilość i rodzaj dyscyplin w starożytności i dziś.
9. Na kolejnych trzech slajdach S10, S11 i S12 uczniowie oglądają symbole olimpijskie i odczytują informacje o nich.
10. Uczniowie wykonują zadanie „5 za 5 kolorów" na małych białych kartkach – rysują kolorowe kółka olimpijskie zgodnie z rzeczywistym układem na olimpijskiej fladze. Następnie sprawdzamy, kto odpowiednio ułożył kolory.

11. S13 – czytamy trzy zdania ilustrujące „ideę olimpijską". Dyskutujemy o nich dziećmi. Czytamy głośno informacje z podręcznika o odrodzeniu się idei igrzysk olimpijskich w 1896 r. (s.116)

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie na małych kartkach (dwa kolory) opisują podobieństwa i różnice pomiędzy igrzyskami olimpijskimi w starożytności i dziś (po jednym przykładzie). Jeden uczeń odczytuje kartki przyklejone to tablicy.
2. Uczniowie otrzymują pracę domowa w formie karty pracy „Na greckim stadionie" (s. 68 książki nauczyciela „Wczoraj i dziś", wyd. Nowa Era).

Koniec

OLIMPIJCZYCY..?

NASZE GŁÓWNE CELE:

- **Odpowiedź na pytania:**
- ✓ Co to jest sport?
- ✓ Dlaczego uprawiamy sport?
- **Wyjaśnienie określeń i pojęć:**
- ✓ Olimpijska idea
- ✓ Igrzyska olimpijskie
- ✓ Olimpiada
- ✓ Gimnazjon
- **Porównanie starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich**

W ZDROWYM CIELE ZDROWY DUCH

Dokończ zdania:

- Moja ulubiona dyscyplina sportowa to...
- Uprawiam sport, bo...

Nosy do książki

Czytamy na str. 114-115

- Nowe pojęcia:
- ✓ Gimnazjon
- ✓ Igrzyska
- ✓ olimpiada

Zapisz: Ważna data

- **776 r. p.n.e.**

Pierwsze igrzyska w Olimpii. Od tej daty Grecy odmierzali lata według olimpiad (4-letnich okresów między igrzyskami)

IGRZYSKA W OLIMPII

Olimpia

Starożytna Grecja

Ku czci Zeusa Olimpijskiego

KONKURENCJE SPORTOWE:
pięciobój olimpijski

KONKURENCJE SPORTOWE
dziś...

I dużo, dużo więcej. W 2012 r. w Londynie rozegrano w sumie...302 konkurencje!!!

OLIMPIJSKIE SYMBOLE

- Flaga olimpijska

Pięć różnokolorowych przecinających się kół symbolizuje zarazem różnorodność, jak i jedność ludzi zamieszkujących Ziemię.
Poszczególne kolory symbolizują kontynenty: **niebieski** – Europę, **czarny** – Afrykę, **czerwony** – Amerykę, **żółty** – Azję i **zielony** – Australię.
Dodatkowo kolory te zostały dobrane tak, by każdy z nich pojawiał się przynajmniej raz na jakiejś fladze państwowej. Flaga olimpijska wciągana jest na maszt podczas ceremonii otwarcia igrzysk. Koła oznaczają też 5 dyscyplin sportowych w starożytności.

OLIMPIJSKIE SYMBOLE

- Ogień olimpijski; **Ogień olimpijski wzniecany jest za pomocą skupionych promieni słonecznych w ruinach świątyni Olimpii. Stamtąd sztafeta olimpijska przekazuje pochodnię olimpijską kolejnym biegaczom. Tradycja zapalania ognia sięga igrzysk z 1928 r.**

Londyn 2012, znicz olimpijski

Olimpia – przekazanie ognia

OLIMPIJSKIE SYMBOLE

Wieniec laurowy

Medal olimpijski

ZADANIE NA „5”

•Namaluj odpowiednimi kolorami kółka olimpijskie. Masz minutę!

?

OLIMPIJSKA IDEA

- **Idea** to myśl, pomysł, zaplanowany sposób działania

1. Grecy na czas igrzysk przerywali wojny
2. *Najważniejszą rzeczą w igrzyskach olimpijskich jest nie zwyciężyć, ale wziąć w nich udział…*
3. Oficjalnym **mottem** igrzysk jest łacińskie zdanie: *Citius Altius Fortius*, czyli ***Szybciej, Wyżej, Mocniej.***

Igrzyska dawniej i dziś

- Na zielonych karteczkach zapisz podobieństwa pomiędzy igrzyskami dawniej i dziś
- Na różowych karteczkach zapisz różnice pomiędzy igrzyskami dawniej i dziś

PRACA DOMOWA

- Uzupełnij kartę pracy

KONIEC

Katalog sposobów radzenia uczniów ze stresem w klasach młodszych

Opracowany przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej
ze Szkoły Podstawowej nr 29 w Białymstoku im. Synów Pułku w Białymstoku

Techniki relaksacyjne do zastosowania w klasach młodszych i nie tylko...

- Rodzice i nauczyciele powtarzają dzieciom by uważały 100 razy dziennie, ale nie mówią jak to zrobić.
- W szkołach osiągnięcia zależą od umiejętności skupienia i koncentracji na danym zadaniu.
- Dzieci są chronicznie prze – stymulowane; wszechobecne elektroniczne urządzenia i gadżety uczą złych nawyków w zarządzaniu swoją uwagą – czytanie krótkich zdań, brak cierpliwości w czekaniu, brak umiejętności skupienia uwagi na czymś przez długi czas, np. na książce, dłuższym artykule.
- Umiejętność zarządzania swoją uwagą i koncentracją jest niezbędna do nauczenia się czegokolwiek nowego, do osiągnięcia czegokolwiek wartościowego, do docenienia dzieła sztuki, do myślenia kreatywnego i rozwiązywania problemów.
- Dla tych i wielu innych powodów, wiele szkół w całych Stanach Zjednoczonych, wprowadziły naukę uważności, techniki używane od ponad 2000 lat w Azji, jako sposób na odpoczynek, oczyszczenie i odświeżenie umysłu, uważność nie ma nic wspólnego z religią, nie ma to nic wspólnego z modleniem się do boga, ani z medytacją nad duchowymi prawdami.
- Badania naukowe potwierdzają zbawienny wpływ koncentrowania się na swoim oddechu: spowalniają i uspokajają oddech, obniżają ciśnienie krwi, redukują szkodliwie wysoki poziom stresu, oraz pomagają uczniom w uczeniu się i koncentracji.
- Badania przeprowadzone w USA i Kanadzie dowiodły, że zaangażowanie dzieci ze szkół podstawowych w kilkuminutowe ćwiczenia oddechowe raz dziennie, miały ogromny wpływ na umiejętność skupienia uwagi, uzyskiwanie lepszych wyników nauczania, oraz redukowały zachowania agresywne i inne behawioralne problemy np. nadpobudliwość; rozwijają kooperację wśród rówieśników.

Techniki redukcji stresu

1. Słoik z piaskiem
Bierzemy słoik z piaskiem napełniony na centymetr czy dwa, a do reszty objętości słoika wlewamy wodę; mówimy dzieciom:

– Każde ziarenko piasku to nasza myśl, dobra, zła, wesoła, smutna, spokojna, każda, bez względu na treść.

Potrząsamy nim, tworząc „błoto" – mieszaninę piasku i wody – mówimy:

– Właśnie tak zachowują się myśli podczas dnia w naszych głowach, latają gdzie chcą, robią co chcą.

Odstawiamy słoik i pozwalamy, żeby piasek osiadł na dnie.

– Zobaczcie – woda staje się przejrzysta, piasek opadł na dno. Tak właśnie zachowują się nasze myśli: uspakajają się, gdy usiądziemy w ciszy i spokoju. Pisku i wody jest taka sama ilość, myśli również są nadal w takiej samej ilości, i nie chodzi o to by się ich pozbyć, tylko, żeby były spokojne a nie zwariowane

2. Ja i pluszowy miś
Aby ćwiczenia kojarzyły się z czymś co już dzieci lubią, warto poprosić je, by przyniosły swoje własne ulubione pluszami.

Na wskazany dzwoneczek, lub hasło nauczyciela „3 minuty spokoju" idą po swoje ulubione pluszaki i kładą się na ziemi. Jedno wyznaczone dziecko zawiesza papierową zawieszkę na klamce zewnętrznej strony drzwi „nie przeszkadzać, tu dzieci się relaksują" (lub coś podobnego).

Każde z nich kładzie pluszaka na swoim brzuchu, i obserwuje oddech – jak z każdym oddechem pluszak się porusza lekko do góry i do dołu, nauczyciel nadzoruje odliczanie – i tu bardzo różne wersje:

- np: nauczyciel przy każdym wdechu odlicza od 1 do 10, a potem w dół, od 10 do 1, dzieci oddychają wg odliczeń, powoli,
- albo inne odliczanie: przy wdechu 1 przy wydechu 2, i tak powoli 1 i 2, 1 i 2 (około 10 razy).

3. Dzwoneczek
Nauczyciel przynosi dzwoneczek, najlepiej jakiś ładnie, nisko brzmiący, długo wybrzmiewający swój dźwięk.

Dzieci kładą się na podłodze, biorą kilka oddechów, zamykają oczy, wyciszają się i nauczyciel wydaje polecenie:

– Podnieście rękę, kiedy przestaniecie słyszeć dźwięk dzwonka.

Prowadzący nauczyciel dzwoni dzwonkiem, a następnie powtarza je kilka razy.

4. Smakowite jedzenie
Uważne jedzenie – ćwiczenie w którym można się bawić jedzeniem. Niech dzieci wezmą coś do jedzenia, np. jakiś owoc. Zadaniem dzieci jest opisanie, to co mają do zjedzenia za pomocą wszystkich zmysłów, czyli odpowiadają na pytania:

- jak to wygląda?
- jak to pachnie?
- jakie jest w dotyku?
- jak smakuje?
- czy wydaje jakiś odgłos przy zjadaniu?

5. Spokój
Ćwiczenie ma za zadanie uspokojenie i wyciszenie. Dzieci powtarzają jedno słowo przy wydechu, może być to „radość", „spokój" etc. W zależności od poziomu zrozumienia, może być wypowiadane razem przez całą grupę, 10 wydechów, więc 10 razy powtarzane słowo.

6. Zapach
Wąchanie kwiatków. Dzieci same przygotowują sztuczne kwiatki z papieru lub innego materiału. Nauczyciel przed ćwiczeniem spryskuje każdy kwiatek delikatnie perfumowaną wodą, najlepiej jakiś delikatny naturalny zapach. Zadaniem dzieci jest wdychanie zapachu swojego kwiatka, przy zamkniętych oczach, np. 10 oddechów, głębokich, w ciszy, bez wypowiadanych słów.

Po ćwiczeniu dzieci opowiadają co to był za zapach, co czuły, jakie miejsce sobie wyobrażały.

7. Z pestki do drzewa
Ćwiczenie mini-ruchowe. Dzieci wyobrażają sobie, że są pestką, ziarenkiem wsadzonym do ziemi – siadają na ziemi i przyjmują jak najbardziej skuloną pozycję, udając ziarnko, po czym ich zadaniem jest wyrosnąć na wysokie drzewo, z którego na samym końcu wypadają ziarenka, by na nowo zakiełkować. Zanim nauczyciel rozpocznie to ćwiczenie, najpierw zadaje im pytanie:

– Jak najwolniej umiecie to zrobić? Bo drzewa rosną powoli.

Dzieci starają się jak tylko potrafią powoli przejść od ziarnka do drzewa, bez słów.

8. Balon w brzuszku
Dzieci siedzą na podłodze i wyobrażają sobie, że w ich brzuchu jest balon, który przy wdechu napełnia się, przy wydechu zmniejsza. Ich zadaniem jest udawać, że mają ten balon, ale nie w płucach, czyli w klatce piersiowej tylko w brzuchu, a więc oddech ma się koncentrować na brzuchu. To brzuch ma rosnąc i maleć (czyli ćwiczenie na oddychanie przeponą), liczą od 1 do 10 i od 10 do 1.

9. Chmurki na niebie
Zadaniem dzieci jest siedzieć spokojnie oddychać i obserwować siebie – „o czym teraz myślę". Nauczyciel tłumaczy:

– Niech te myśli na chwilę staną się chmurkami, które płyną po niebie.

To ćwiczenie nie będzie długo trwało, bo dzieci nie wysiedzą długo obserwując swoje myśli, ale ważne jest, by nawet po minucie, były w stanie odpowiedzieć na pytanie:

– Jakie chmurki przypłynęły na twoje niebo?

10. Jabłko
Siedzimy w kółku. Bierzemy jabłko, każde dziecko ma je również w ręku – i mówimy o tym co musiało się stać, i z pomocą kogo, żeby to jabłko mogło dziś tu i teraz z nami być.

– Dzięki pracy rolników, dzięki pogodzie, słońcu, dzięki zbieraczom owoców, dzięki dostawcom i kierowcom ciężarówek, dzięki sprzedawcom, dzięki włożonej pracy rodziców i zarobionych przez nich pieniądzom – to jabłko mogło tu dziś trafić i to jest już przeszłość. Jeśli przekroimy jabłko, to w środku jest pestka, ziarenko, które jest przyszłością. Gdy je się posadzi, wyrośnie z niego drzewko, które obrodzi jabłuszkami. I znowu – dzięki słońcu i deszczowi, i dzięki wszystkim ludziom, którzy zatroszczą się o owocowanie drzewka, i dzięki temu, wiele osób będzie mogło zjeść je z tej jabłoni. Będzie można upiec szarlotki i zrobić inne wyroby – i to jest wszystko będzie się działo w przyszłości. Jednocześnie zwracamy uwagę na to, jak ten owoc smakuje, czy jest soczyste, jaki ma kolor, eksturę, etc.

11. Indiański okrzyk
Ćwiczymy z dzieckiem indiański okrzyk. Aby uatrakcyjnić to ćwiczenie, opowiadamy dziecku następującą historyjkę: „Kiedy Indianie szykowali się do walki, stosowali swój sposób, który pozwolił im na zachowanie siły. Teraz ty też możesz wypróbować tę metodę. Stań prosto, otwórz usta i nabierz głęboko powietrza, wydając przy tym niemy okrzyk. Bardzo ważne jest, aby nikt nie usłyszał tego okrzyku, ponieważ mógłby on ostrzec wrogów przed niebezpieczeństwem. Wyobraź sobie, jak ten okrzyk brzmi i jak daleko by doleciał, gdybyś mógł głośno krzyczeć. Musisz przy tym głęboko nabrać powietrza i włożyć w ten niemy krzyk swoją siłę. Równocześnie musisz rozłożyć ręce szeroko na boki".

12. Masaż
Przez masaż można zarówno uwolnić się od napięć, rozluźnić ciało i uspokoić umysł. Aby wykonać najprostszy automasaż:

- rozetrzyj dłonie, aż staną się ciepłe,
- nacieraj nimi po kolei wszystkie części ciała, zaczynając od góry w dół– wyobraź sobie, że ścierasz z siebie wszelkie zmęczenie i stresy,
- poprzez ruch pocierania, wzmacniasz i ożywiasz swoje ciało.

Przykłady masaży dla dzieci
Dla najmłodszych dzieci ciekawą formą relaksacji są masaże. Oto kilka przykładów:

Spacer
Wyruszamy w drogę (*uderzamy dłońmi płasko w uda, naśladując odgłosy*). Teraz trochę pobiegniemy (*szybciej uderzamy*). Wyprzedza nas jeździec na koniu (*wyklepujemy rytm galopującego konia*). Przechodzimy przez most (*bijemy się w pierś*). Na brzegu lasu widzimy sarenkę, skradamy się po cichutku, żeby jej nie spłoszyć (*czubkami palców dotykamy ud*). Zaczyna wiać wiatr, coraz silniejszy huragan (*wydmuchujemy powietrze, naśladujemy gwizd wiatru*). Sarenka ucieka wielkimi skokami (*uderzamy mocno dłońmi w uda, unosimy je w górę i ponownie uderzamy uda*). Wracamy pomału do domu, niektórzy są zmęczeni i wloką się na końcu, szorując nogami (*dłonie udają wolne kroki*).

W Zoo
Mniejsza osoba kładzie ręce na ławce, a na nich układa głowę (lub kładzie się na brzuchu na podłodze, głowa leży na rękach). Drugi partner siada lub klęczy obok i udaje zwierzęta z zoo maszerujące po plecach partnera. Najpierw nadchodzi słoń. Idzie ciężkimi krokami (*dłonie na płasko, udają ciężkie kroki*. Biegnie koń (*dłonie uderzają lekko w rytmie galopu konia*). Australijski kangur skacze ogromnymi skokami po plecach (*dłonie luźne w nadgarstkach uderzają lekko, wykonują skok i lądują lekko na plecach*). Łasica skrada się po łup (*opuszki palców delikatnie i lekko przebiegają po plecach*). Lwica liże swoje małe (*płaską dłonią głaszczemy plecy w kierunku z góry do dołu*). Wąż przesuwa się w śród traw (*ręka wije się po plecach*). Ulubione zwierzę wygina się (*delikatnie głaszczemy plecy*). Pożegnaj się z partnerem. Poczuj, jak było w zoo. Zmiana pozycji, powtórzenie ćwiczenia.

Masaż z myszką
Cicho, cicho, w puszystej kurteczce
Chodziła raz myszka po gładkiej półeczce (*powolne głaskanie*)
Znalazła ser żółty, ząbkami go jadła (*powolne ściskanie szczypanie*)
Strzepnęła okruszki (*szybkie klepanie, strzepywanie*)
W kąciku usiadła okruszki zebrała
Ząbkami je zjadła (*powtórne ściskanie*)
Po gładkiej półeczce chodziła w kurteczce (*głaskanie*).

Dreszczyk
Idą słonie po betonie (*uderzenia piąstkami po plecach*)
płynie rzeczka (*ręka wije się wzdłuż kręgosłupa*)
idzie pani na szpileczkach (*kłucie sztywnymi palcami*)
z gryzącymi pieseczkami (*lekkie szczypanie*)
słonko świeci (*głaszczemy w koło plecy*)
pada deszczyk (*przebieramy palcami*)
czy cię przeszedł dreszczyk (*chwytamy za szyję*).

Dreszczyk
Tu płynie rzeczka (*ręka wije się wzdłuż kręgosłupa*)
tu jest kładeczka (*palcem rysujemy od jednego do drugiego boku*)
tędy idzie pani na szpileczkach (*kłucie sztywnymi palcami*)
i pan w klapeczkach –*uderzanie całymi dłońmi*)
tędy biegły konie (*zgięte palce wskazujące, uderzanie od dołu pleców*)
i szły wielkie słonie (*uderzanie miękką stroną pięści*)
biegały mróweczki (*przebieranie palcami po plecach*)
padał deszczyk (*kłucie palcami*)
czy cię przeszedł dreszczyk (c*hwytanie za szyję*).

Zabawa „Dotyk"
To jest koń (*dotykanie zgiętymi palcami*)
to jest słoń (*uderzenia piąstkami*)

to malutka pchełka (*dotykanie pleców małym palcem*)
to jest sowa (*uderzenie palcami zaciśniętymi w piąstkę*)
a to krowa, ona taka wielka (*uderzanie wszystkimi palcami jednocześnie*)
pada deszcz, potem wiesz, że to już ulewa (*coraz mocniejsze przebieranie palcami*)
bo gdy wieje i wciąż leje, to ptak już nie śpiewa (*kołysanie palcami po plecach*)
gdy jest zimno i jest deszczyk (*opuszkami palców przebiegamy po plecach*)
to przechodzi po nas dreszczyk (*chwytanie za szyję*).

Masaż pleców
Dzieci w parach. Jedno dziecko klęka, podpierając się rękami o ziemię, pozwalając głowie swobodnie zwisać. Drugie dziecko klęka z boku. Delikatnie kładzie ręce na plecach partnera. Najpierw uderza rękami, jakby były ciężkim zwierzęciem, to tu, to tam... Następnie ręce są galopującym koniem... Potem ogromnym wężem.... Następnie człapie rękami jak ciężka gruba gęś chodząca po podwórku... Teraz plecy partnera są bębenkiem. Palce uderzają lekko, miękko, najpierw wolno, a potem szybciej... Potem dzieci zamieniają się rolami.

13. Rozluźnij się
Mówię do dzieci, które leżą na dywanie:
– Ponieważ jesteście sennymi misiami połóżcie się na plecach i zamknijcie oczy, oddychajcie równo, lekko, swobodnie. Rozluźnijcie paluszki prawej ręki... lewej ręki... prawej nogi... itd. czujemy się spokojni, otwieramy oczy, poruszamy ręką, nogą... siadamy.
Wszystko to mówię głosem bardzo cichym, miękkim, by dzieci czuły się odprężone.

14. Śnieżki
Dzieci dostają kawałki waty, robią z nich „kuleczki śniegowe". Dotykają nimi wybrane części ciała (nauczyciel mówi które) na początku z otwartymi, a potem z zamkniętymi oczami.

15. Piórko
Dziecko łagodnie dmucha na piórko. Puszcza piórko i obserwuje jego opadanie. Kładzie piórko na ręku, na ramieniu, na dłoni, na palcu. Uświadamia sobie jego lekkość. Zamyka oczy koncentruje się na leżącym na dłoni piórku. Otwiera oczy i zdmuchuje piórko z dłoni. Dmuchając na piórko, próbuje utrzymać je w locie. Muska piórkiem różne części ciała. Recytując tekst:
Małe piórko na szyi (*głaszczą szyję*)
Lekkie piórko na policzku (*głaszczą policzek*)
Piórko miękkie, miękkie piórko (*potrząsają piórkiem*)
Małe piórko na nosie (*muska nos)*
Lekkie piórko na uchu (*głaszcze ucho*)
Małe piórko na czole (*potrząsa piórkiem*)
Piórko fruwa na wietrze (*dmucha i puszcza piórko*).

16. Magiczna piłka
Celem tego ćwiczenia jest uruchomienie przepływu energii w twoim ciele. Wyobraź sobie, że trzymasz w dłoni małą piłkę. Zacznij poruszać ciałem w ten sposób, aby piłka przetaczała się po całym twoim ciele.

Wyobraź sobie, że przetaczasz ja po barkach, nogach, tułowiu. Wyobraź sobie, że piłka wtacza się do twego ciała i wędruje wewnątrz twoich kości, kręgosłupa. Wyobraź sobie, że jest to przyjemny, relaksujący i energetyzujący ruch. Wyobraź sobie, że kula może zmieniać rozmiary. Może poruszać się wewnątrz twojego ciała, na zewnątrz, po powierzchni. Wyobraź sobie, że kula może stać się bardzo duża i ty możesz poruszać się wewnątrz tej kuli. Baw się nią, baw się kulą. Baw się tym ruchem i umieść kulę wewnątrz swojego brzucha.

17. Taniec spontaniec

Wybierz sobie ulubioną muzykę i tańcz. Po prostu tańcz. Zapomnij o sobie i oddaj się całkowicie doświadczeniu tańca. Poruszaj nogami w rytm muzyki. Wykonuj taniec całym ciałem. Pozwól aby muzyka prowadziła twój ruch. Niech taniec sprawi ci radość, przyjemność, ukojenie.

18. Wdech – wydech

Przyjmij wygodą pozycję na siedząco lub stojąco. Przez chwilę obserwuj swój oddech. Następnie weź głęboki oddech, a wydech przez otwarte usta. Wydychaj z siebie wszelkie napięcia i stresy. Oddychaj tak przez chwilę, aż odczujesz się naenergetyzowany i zrelaksowany.

19. Lody

Usiądź lub połóż się, wygodnie (ok. 15 sek.). Zamknij oczy. Niech spłynie z ciebie całe napięcie. Z każdym oddechem czujesz się coraz bardziej odprężony, rozluźniony. Wyobraź sobie teraz, że idziesz ulicą, mijasz wiele sklepów i wystaw. Widzisz mały wózek sprzedawcy lodów. To wesoły, ubrany na biało mężczyzna w białej czapce. Sprzedawca lodów zna cię doskonale, da ci teraz ogromną porcję – rożek wypełniony siedmioma gałkami. Podejdź do niego i przyjrzyj mu się uważnie. Najpierw wyciąga odpowiednio duży rożek. Ujmuje w rękę łyżkę do lodów. Otwiera pierwszy pojemnik z lodami truskawkowymi. Patrz, jak nakłada czerwone lody do rożka (ok. 10 sek.). Teraz otwiera następny pojemnik, z lodami pomarańczowymi. Sięga głęboko i nakłada pomarańczowe lody na czerwone. W następnym pojemniku znajdują się żółte lody, cytrynowe. Sprzedawca nakłada żółtą gałkę na pomarańczową. Co jest w następnym pojemniku? Acha, zielone lody pistacjowe. Zielona gałka zostaje ułożona na wierzchu góry lodowej.

Sprzedawca odsuwa teraz pokrywę kolejnego pojemnika. Tu znowu mamy cudowne niebieskie lody jagodowe. Widzisz kawałki jagód? Teraz sprzedawca wyciąga liliową kulkę – orzeźwiające lody winogronowe. Układa liliową gałkę na samym wierzchu. A teraz ukoronowanie dzieła: fioletowa gałka ląduje na samym szczycie. Przyjrzyj się uważnie swojemu rożkowi z lodami w kolorze tęczy. Wyobraź sobie, że możesz spróbować każdego rodzaju lodów. Wyobraź sobie, że zjadasz fioletową kulkę, teraz kolej na liliową. Liżesz niebieską, a potem zieloną, pistacjową. Wyobraź sobie teraz żółte lody cytrynowe, truskawkowe, których możesz spróbować. Teraz liczysz wolno od 7 do 1, po dojściu do jednego otwierasz oczy. Przeciągasz się i wyciągasz, jesteś znów pełen sił i zapału.

20. Bajka relaksacyjna pt. „Nauka fruwania wróbelków"

Bajkę należy czytać z towarzyszeniem spokojnej muzyki relaksacyjnej.

Mama prowadziła małego wróbelka do szkoły. Szedł tam dzisiaj pierwszy raz. Czego ja się będę uczył? – zastanawiał się. Wszystkiego, co przyda ci się w życiu

– odpowiedziała tajemniczo mama, ale on tylko pokręcił łebkiem, bo w dalszym ciągu nic nie rozumiał. O, już jesteśmy – powiedziała mama., gdy stanęli pod wielkim dębem, naokoło którego było już wiele mam ze swoimi pociechami. Panował gwar nie do opisania. Nagle pojawiła się wielka pani Wróbel, nauczycielka w okularach na dziobie, i powiedziała donośnym głosem: Witam wszystkich nowych uczniów na pierwszej lekcji nauki fruwania! Zwracając się do mam, dodała: Dzisiaj wasze pociechy już samodzielnie przylecą do domu, nie potrzebujecie po nie przychodzić.

A teraz proszę mnie zostawić z dziećmi, bo chcę rozpocząć lekcję. Rozległo się ciche klap, klap, klap. To dźwięk, jaki wydają dzioby, gdy dotykają się przy pożegnaniu. Po chwili mamy wróbelków odleciały. Nauczycielka podchodziła do każdego z uczniów i pomagała mu się dostać na gałązkę dębu. Kiedy ostatni już był na drzewie, pani powiedziała: – Proszę położyć się na brzuszku wygodnie, o tak, jak najwygodniej. Rozkładamy szeroko skrzydełka, oddychamy wolno, spokojnie. Przywieramy całym ciałem do drzewa. Czujemy zapach kory, miły powiew wiatru, odpoczywamy. Oddychamy miarowo i spokojnie. Wyobraźcie sobie, małe wróbelki, że powiew mógłby was unieść w powietrze tak, jak unosi liście. Czujecie się wspaniale. Proszę lekko poruszać skrzydełkami, raz, dwa, wolniutko, a teraz troszkę szybciej, raz, dwa. – Skrzydełka małego wróbelka jak skrzydełka latawca lekko poruszały się. – Odpychamy się nóżkami od gałązki i płyniemy w powietrzu, płyniemy razem. – Nasz wróbelek poczuł, że skrzydełka same go unoszą. Obok niego, z boku i z tyłu, i nad nim fruwały inne wróbelki. Poruszał lekko skrzydełkami i wzbijał się w górę, w błękit nieba. Czuł się tak lekko i swobodnie, było mu tak przyjemnie! Popatrzył w dół, wznosił się nad zielonymi koronami drzew. Dookoła rozciągał się piękny park. Nie spiesząc się, w ślad za nauczycielką leciał w górę, do słońca. Ciepłe słoneczko wychyliło się zza chmurki i ciekawie spoglądało na wróbelki. Posłało promyczek, który ciepłym dotykiem przyjemnie go pogłaskał. Wróbelek wznosił się w górę, wyżej i wyżej. Czuł się lekko i swobodnie. Teraz przelatywał nad łączką, zatoczył koło, jedno, drugie i wolniutko sfruwał w dół. Był nad małym strumyczkiem, przy brzegu którego wygrzewał się na słoneczku zajączek. Sfrunął jeszcze niżej, nad samą taflą wody, zobaczył kolorowe rybki, jak wolno płynęły z nurtem, usłyszał, jak kumkają żabki: kum, kum, rozmawiając między sobą. Poczuł zapach łąki, kwiatów. Wciągał głęboko ten zapach w siebie. Sfrunął nad brzegiem strumyka, usiadł na małym kamyczku, nachylił się i napił wody. Była zimna i orzeźwiająca. Posłuchał szemrzącego strumyka. Odpoczywał. Wiatr lekko muskał mu piórka. Postanowił zamoczyć łapki, wszedł do wody, popryskał się nią troszeczkę, jak to wróbelki mają w zwyczaju. Otrząsnął się i tysiące kropelek spadło na spragnione wody roślinki. Zrobił to raz i drugi, pokropił wszystkie kwiatki dookoła. Poczuł się rześko, czuł, że wstępuje w niego razem z tą zimna woda energia. Nagle usłyszał głos nauczycielki: – Pora wracać ! – Znowu rozpostarł skrzydła i z niezwykłą siłą wzniósł się wysoko, wysoko. Wzbijał się szybko, wznosił się jak samolot i krążył w powietrzu pełen sił i radości, że potrafi fruwać. Tak skończyła się pierwsza lekcja

nauki fruwania w szkole dla wróbelków. Jeśli będziecie chcieli wrócić, to możemy to zrobić jutro i zobaczyć, czego jeszcze uczą się ptaszki w swojej szkole.

21. Opadające piórko
Nauczyciel ma w ręku małe puchowe piórko. Zachęca dzieci, aby popatrzyły, jak delikatnie piórko opada na ziemię, gdy zostanie puszczone oraz, żeby policzyły głośno, ile czasu potrzebuje piórko, aby opaść na ziemię. Dzieci liczą głośno: jeden, dwa, trzy... Następnie dzieci wyobrażają sobie, że są takimi piórkami, które wypadły ze skrzydła siedzącego wysoko na drzewie ptaka. Dzieci – piórka opadają powoli na ziemię, licząc przy tym do pięciu. Kiedy już opadną, leżą przez chwilę swobodnie na ziemi. Ćwiczenie można powtórzyć kilkakrotnie.

22. Magiczny balonik
Dzieci – baloniki leżą swobodnie na podłodze. Są pustymi balonikami, całkiem bez powietrza. Nauczyciel z przerwami, wdmuchuje w dzieci powietrze „pst, pst", sprawiając, że baloniki robią się coraz większe i nabierają piękne, różnorodne kształty. Za każdym razem baloniki podnoszą się coraz wyżej (wyraźne odstępy między nadmuchiwaniami). Kiedy balony są ogromne i w pozycji pionowej, nauczyciel dziurawi każdy balonik – dotyka po kolei każde dziecko. Z baloników uchodzi powietrze na „ssss..." i dzieci swobodnie opadają na podłogę.

23. Rąbanie drewna
Dzieci wyobrażają sobie, że są drwalami, którzy pracują w lesie. Drwale ścięli wielkie drzewa, a teraz muszą je porąbać na małe polana, pasujące do kominka. Na sygnał dzieci rozstawiają szeroko nogi i wyobrażają sobie, że w ręku trzymają trzonek wielkiej, ciężkiej siekiery. Podnoszą ją wysoko ponad głowy. Drwale nabierają powietrza, a kiedy będą je wydychać – uderzają mocno siekierą w drewno. Ćwiczenie powtarzamy wielokrotnie. Na koniec drwale przynoszą i układają w wyznaczonym miejscu porąbane polana.

24. Spaghetti
Dzieci stają bardzo blisko siebie i trzymają swoje dłonie opuszczone. Wyobrażają sobie, że są wiązką spaghetti w garnku z wodą, które ma być podane na obiad. Po chwili makaron zaczyna mięknąć, staje się coraz bardziej miękki i powoli opada na dno garnka tworząc luźny kłębuszek. Zachowują się tak do momentu, aż nauczyciel krzyknie: „Sos pomidorowy". Wtedy wolno wstają , potrząsają swoim rękami i nogami, aby poczuć się wspaniale.

25. Rozmrażanie
Dzieci ustawione w różnych miejscach sali, wyobrażają sobie, że ich ciało jest całe z lodu. Nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną, która rozmraża wybrane części ciała – kawałek po kawałku. Rozmrożone części ciała poruszają się w rytm muzyki. Wszystkie pozostałe fragmenty ciała muszą pozostać nieruchome:

- wasze palce u rąk są rozmrożone i poruszają się...,
- teraz mogą się poruszać wasze dłonie...,
- teraz mogą się poruszać palce, dłonie i ramiona do łokcia... itd.

Na zakończenie zabawy rozmrożone dzieci poruszają się swobodnie po całej sali i mocno potrząsają rękami i nogami.

26. Koty

Ćwiczenie wyciszające dla dzieci młodszych, czas ok. 10 min.

Muzyka najlepiej spokojna, jakieś ćwierkające ptaszki lub szum drzew. Dzieci starają się wykonywać w indywidualnym tempie i stylu czynności, które podaje nauczyciel. Opowiadanie można wzbogacić dowolnie. Propozycja:

> Małe kotki wyszły na wiosenny spacer. Świeciło słońce, wiał lekki wiaterek. Kotki leniwie przeciągały się w słońcu, wygrzewały swoje plecy, rozglądały się dokoła, itp. Następnie zaczęły zauważać, że obok są jeszcze inne kotki, próbowały się z nimi przywitać, zapoznać. Potem kotki zaczęły się ze sobą bawić, zbierać w większe grupy itp. Po tej długiej zabawie bardzo się zmęczyły i każdy z nich znalazł sobie wygodne miejsce by odpocząć. Były naprawdę zmęczone, aż zasnęły. Śniły o miseczce pysznego mleka. Potem śnili im się mama i tata, którzy przyszli otulić kotki swoimi ciepłymi i miękkimi futerkami. W tym miejscu nauczyciel podchodzi do każdego dziecka i delikatnie dotyka, a nawet nakrywa je chustą lub jakimś przyjemnym szalem. Kiedy kotki się wyspały, każdy z nich postanowił wrócić do swojego domu.

Dzieci budzą się we własnym tempie.

27. Ćwiczenia na skupienie i koncentrację

- Dzieci dobierają się parami. Uprzedzamy, że należy to ćwiczenie wykonywać bardzo ostrożnie. Jedno dziecko zamyka oczy a drugie je powoli prowadzi wyznaczoną przez nauczyciela trasą. Dziecko z zamkniętymi oczyma skupia się na swoich odczuciach lub na czymś zewnętrznym, np. na odgłosach z podwórka. Można innym dzieciom wyznaczyć zadanie wydawania jakichś cichych odgłosów do rozpoznania przez prowadzonego. Później następuje zmiana w parze.
- Figurki – marmurki. Włączamy muzykę a kiedy ją zatrzymamy dzieci zastygają. Ten kto się ruszy może ale nie musi odpadać z gry. Tu chodzi o to, aby umieć się zatrzymać i znów ruszyć. Ćwiczenie wykonuje się w różnych poziomach.

28. Ćwiczenia wyciszające

- Malowanie łąki
  Dzieci leżąc na plecach, malują obraz łąki na suficie, najpierw rękoma a następnie nogami. A następnie dzieci zamykają oczy i przeprowadzamy wizualizację, jak jest na tej łące. Skupiamy się na odczuciach – namalowaliśmy obraz a teraz naprawdę tam jesteśmy. Jak tam jest? Ciąg dalszy zależy od wyobraźni nauczyciela. Po zakończonym ćwiczeniu dzieci wracają „z łąki" we własnym tempie.
- Iskierka
  Dzieci siadają lub stają w kręgu i przekazują sobie delikatnie iskierkę przez uścisk dłoni: w jedną stronę i z powrotem. Zaczyna wyznaczona przez nauczyciela osoba, np. ta, która miała ostatnio urodziny itp.

29. Relaksacja przy biurku

Oto ćwiczenie służące rozluźnieniu dużej liczby mięśni. Usiądź tak, aby twój tułów był lekko pochylony do przodu, stopy oparte na podłożu i ułożone równolegle do siebie. Łokcie oprzyj

na kolanach lub oparciu fotela; głowa powinna zwisać swobodnie. Oczy są zamknięte, a usta lekko rozchylone (dolna szczęka rozluźniona). Pozostań w tej pozycji i głęboko oddychaj. Po trzech minutach wraz z wdechem unieś głowę i klatkę piersiową oraz przenieś ramiona do tyłu. Przeciągnij się.

30. Technika Jacobsona

To jedna z technik relaksacyjnych opierających się na naprzemiennym napinaniu i rozluźnianiu mięśni. Usiądź wygodnie na kanapie lub w fotelu. Każdą z poniższych czynności wykonuj przez około pięć sekund. Następnie rozluźniaj się.

1. Zaciśnij obie dłonie w pięści.
2. Rozciągnij wyprostowane palce dłoni.
3. Przyciśnij dłonie do siedzenia fotela.
4. Unieś ramiona do góry.
5. Obróć głowę w prawo.
6. Obróć głowę w lewo.
7. Zaciśnij powieki.
8. Rozciągnij kąciki ust.
9. Wyciągnij wargi do przodu (zrób „dzióbek").
10. Zaciśnij zęby.
11. Przyciśnij język do podniebienia.
12. Przyciśnij potylicę do oparcia fotela (lub kanapy).
13. Przyciśnij do oparcia łopatki.
14. Przyciśnij pośladki do fotela.
15. Przyciśnij kolana do siebie.
16. Przyciśnij pięty do podłogi.
17. Obciągnij w dół palce stóp.
18. Odchyl palce stóp do góry.
19. Przyciśnij kostki stóp do siebie.
20. Przyciśnij kolana do siebie.
21. Napnij mięśnie pośladków.
22. Wypnij brzuch do przodu.
24. Poprzeciągaj się, rozciągnij całe ciało, ziewaj.

Na koniec wykonaj 10 spokojnych oddechów przez nos.

Znalezienie optymalnego dla siebie sposobu na zrelaksowanie się może ci zająć trochę czasu. Nie zniechęcaj się, bo korzyści płynące ze zmniejszenia poziomu szkodliwego stresu są ogromne – a odczuje je zarówno twoje ciało, jak i umysł . Pamiętaj, że nie ma wyższości jednej metody nad inną. Ważne, byś dobrał metodę do siebie – którą chcesz i jesteś w stanie praktykować.

31. „Zamiana..."

Jest to technika, która polega na zmianie kontekstu sytuacji stresującej (np. strach przed szefem). Wprowadzenie tej zmiany ostatecznie może spowodować nawet śmiech. Weźmy pod uwagę wcześniej wspomnianą sytuację – boisz się swojego szefa. Oto kilka kroków, które pomogą zmienić Twoje podejście:

1. Wyobraź sobie szefa, który na Ciebie krzyczy – przyjrzyj się mu dokładnie, odtwórz jego charakterystyczne gesty, mimikę, głos, itd.
2. Teraz zmień głos szefa z naturalnego na mowę np. znanych postaci z bajek lub filmów, niech stanie się powolny albo romantyczny – kreuj go, jak tylko zechcesz, po prostu baw się dźwiękami.
3. Następnym krokiem jest charakteryzacja – w myślach ubierz szefa w zabawne ubrania (np. strój klauna z dużym czerwonym nosem i bujną peruką).
4. Teraz zmień otoczenie i... ubranie na inne – niech Twoja wyobraźnia stara się stworzyć, jak najśmieszniejsze obrazy (np. szef, który próbuje na Ciebie krzyczeć, siedząc na muszli klozetowej, dostrzeż też jego różowe majtki w kropki).
5. Kolejny krok to złamanie stanu emocjonalnego – policz np. ilość długopisów na biurku albo innych przedmiotów, które Cię otaczają.
6. I na koniec przywołaj sytuację stresową – zauważ, jak wiele się zmieniło! Jeżeli poczujesz, że nadal choć odrobinę Cię stresuje, powtórz ćwiczenie jeszcze raz.

Wiele osób po jednorazowym, ale dokładnym wykonaniu powyższych kroków, po prostu przestaje się stresować.

Co nam daje relaksacja?

Korzyści płynące z relaksacji:

- przeciwdziała stanom lękowym
- zmniejsza napięcie mięśni
- poprawia samopoczucie i obraz siebie
- poprawia funkcjonowanie serca, żołądka i jelit
- wpływa korzystnie na dobry sen
- uspokaja i relaksuje
- przeciwdziała zmęczeniu
- służy szybkiej regeneracji psychicznej.

Uwagi

Pozycja siedząca, półleżąca, leżąca. Czynniki wpływające na relaks; ułożenie ciała, informacja o celu ćwiczenia, akceptowana cicho odtwarzana muzyka relaksacyjna.

Prowadzący wypowiada słowa głosem cichym, niskim, w wolnym adekwatnym do muzyki tempie. Tekst wypowiedziany na „żywo" działa skuteczniej niż odtworzona sztuka profesjonalisty.

Dorosły pomaga dziecku, mówiąc do niego spokojnym, stanowczym głosem, powoli i wyraźnie wymawiając wszystkie słowa. Wyjaśnia przebieg i zasady zabawy lub ćwiczenia, komentuje wykonywane przez dziecko ruchy, gesty i ułatwia mu stworzenie ich wewnętrznego wyobrażenia.

Wypowiadany tekst nie powinien być dłuższy od proponowanej muzyki. Jest taki moment kiedy cichnie głos prowadzącego, po chwili cichnie muzyka i cała grupa pozostaje w ciszy, w stanie maksymalnego odprężenia.

Jeżeli dziecko kończy ćwiczenie w pozycji leżącej, z zamkniętymi oczyma, nie powinno się gwałtownie przerywać jego odpoczynku, by nie zburzyć poczucia spokoju i odprężenia.

Przemawiając spokojnym, cichym głosem do każdego dziecka, dorosły powinien sprawiać, żeby odzyskiwały kontakt z otoczeniem stopniowo, etapami: po otwarciu oczu dziecko rozgląda się, powoli siada i bez pośpiechu wstaje.

Wytworzone dzięki ćwiczeniom relaksującym poczucie spokoju i odprężenia zadowoli dziecko i dorosłego.

Literatura:

1. H. Teml – „Relaks w nauczaniu" WSiP W– wa 1997.
2. S. Siek – „Relaks i autosugestia" Krajowa Agencja Wydawnicza RSW „Prasa– Książka-Ruch W–wa 1986.
3. J. Stadnicka – „Terapia dzieci muzyką, ruchem i mową" WSiP, W – wa 1998
4. K.W.Vopel – „Od stóp do głów– gry i zabawy ruchowe dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat Wydawnictwo „Jedność"Kielce 1999.
5. Praca zbiorowa pod red.– „Wspomaganie rozwoju uczniów ze specjalnymi D.Osik, A.Wojnarowskiej potrzebami edukacyjnymi" Wydawnictwo Uniwersytetu M.Curie -Skłodowskiej Lublin 2001.

Nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 26 im. Stanisława Staszica w Białymstoku zastanawiając się nad działaniami, które wpłynęłyby na podniesienie jakości pracy szkoły zauważyli, że część z nich poprzez stosowanie elementów oceniania kształtującego zauważa wzrost aktywności i zaangażowania uczniów zarówno podczas lekcji, jak i odrabiania prac domowych. Nauczyciele podczas warsztatu diagnostyczno-rozwojowego wybrali zatem jako obszar rozwojowy szkoły „Ocenianie kształtujące". Efektem warsztatów z ekspertem było opracowanie scenariuszy zajęć z zastosowaniem zdobytej wiedzy oraz przeprowadzenie na ich podstawie zajęć otwartych.

Temat: **What's the matter? – uczucia i emocje**
Nawiązanie do wiedzy ogólnej uczniów: **Uczniom zostają przedstawione slajdy z twarzami osób wyrażających różne stany emocjonalne. Zadaniem uczniów jest odgadnąć po polsku, co te osoby czują. Po obejrzeniu slajdów uczniowie starają się domyślić, jaki jest temat dzisiejszej lekcji.**
Zapisanie tematu lekcji: Nauczyciel zapisuje temat lekcji na tablicy.

Podanie celów lekcji i nacobezu:
Nauczyciel rozdaje małe karteczki uczniom z celami oraz nacobezu.

Cele w języku ucznia:
- nauczę się opisywać uczucia swoje i innych osób,
- nauczę się pytać inne osoby o ich uczucia.

Nacobezu:
- wymienię 8 przymiotników opisujących uczucia i stany emocjonalne,
- zadam pytanie „What's the matter" i odpowiem na nie,
- opiszę, co czuje koleżanka / kolega.

Zadanie pytania kluczowego:

Nauczyciel przedstawia uczniom pytanie kluczowe: Jak się dzisiaj czuje... (postać z bajki)? Oraz pokazuje slajd ze zdjęciem postaci z bajki wyrażającej jakąś emocję. Tłumaczy uczniom, że po dzisiejszej lekcji będą w stanie odpowiedzieć na to pytanie po angielsku. Na koniec prosi uczniów, aby za pomocą metody kciuków pokazali, czy rozumieją cele lekcji.

Wprowadzenie zaimków osobowych: I, he, she (ja, on, ona).

Nauczyciel pokazując na siebie symuluje wybrane przez siebie uczucie: np. I'm hungry. Potem pokazuje na drugą osobę (kobietę) i mówi: She's thirsty. Następnie pokazuje na trzecią osobę (mężczyznę) i mówi: He's angry. Następnie rozdaje uczniom ćwiczenie polegające na dokończeniu następujących zdań:

1. Jeśli chcesz opisać , co czujesz zdanie zaczniesz od:
   I'm b) she's c) he's
2. Jeśli chcesz opisać, co czuje kobieta, zdanie zaczniesz od:
   I'm b) she's c) he's
3. Jeśli chcesz opisać, co czuje mężczyzna, zdanie zaczniesz od:
   I'm b) she's c) he's

Uczniowie pracują nad zadaniem indywidualnie. Mają na to 2 minuty czasu, po upływie czasu nauczyciel sprawdza za pomocą metodnika z kartkami ABC, czy uczniowie zakreślili poprawną odpowiedź.

Wprowadzenie nowego słownictwa – uczucia i stany emocjonalne

(tired – zmęczony, sad – smutny, worried – zmartwiony, scared – przestraszony, bored – znudzony, hungry – głodny, thirsty – spragniony, angry – zły)

Nauczyciel pokazuje uczniom karty obrazkowe z twarzami osób wyrażającymi jakiś stan emocjonalny czy uczucie. Losuje następnie patyczek z imieniem ucznia i prosi, aby uczeń odgadł (po polsku), jakie co czuje osoba na karcie obrazkowej.

Nauczyciel prosi uczniów, aby tym razem powtarzali oni przymiotniki opisujące uczucia po angielsku oraz symulowali to samo uczucie. (np. „I'm hungry" – uczniowie łapią się za brzuch udając, że są głodni).

Ćwiczenia na utrwalenie nowo poznanego słownictwa:

Uczniowie zostają podzieleni na dwie grupy. Każda osoba w grupie wybiera sobie jakiś stan uczuciowy. Ćwiczenie polega na tym, że pierwsza osoba mówi np. I'm angry. Druga osoba powtarza to uczucie, ale używając: he's lub she's np. He's angry. Potem dodaje swoje uczucie np. I'm thirsty. Gra kończy się w momencie, gdy wszyscy uczniowie opiszą , co czuje sąsiad z boku, oraz co czuje on sam.

Uczniowie pracują w parach. Grają w grę pamięciową „memory", w której obrazkami są uczucia i stany emocjonalne. Gdy uczeń odkryje dwie takie samy karty i powie po angielsku, jaką wyrażają emocję zabiera parę kart dla siebie. Wygrywa osoba, która zbierze najwięcej par obrazków.

Wprowadzenie pytania: What's the matter?

Nauczyciel wraz z dwoma ochotnikami odgrywa scenkę, w której pyta jedną osobę, jak się czuje używając pytania: What's the matter? Osoba, do której skierowane było pytanie udaje przestraszoną. Trzecia osoba wskazując na osobę przestraszoną określa jej stan emocjonalny mówiąc np. She's scared.

Uczniowie w grupach trzyosobowych odgrywaja podobną scenkę.

Podsumowanie lekcji:

Nauczyciel ponownie prezentuje slajdy z początku lekcji. Prosi uczniów, aby tym razem określili uczucia osób ze slajdów za pomocą języka angielskiego. Losuje patyczek. Wylosowana osoba po angielsku nazywa prezentowane uczucie.

Odpowiedź na pytanie kluczowe:

Uczniowie w parach zastanawiają się przez 1 minutę nad pytaniem kluczowym. Następnie wylosowana osoba odpowiada na to pytanie. Pozostali uczniowie kontrolują, czy dana odpowiedź jest prawidłowa.

Dokończ zdanie:

Uczniowie kończą następujące zdanie: na dzisiejszej lekcji podobało / nie podobało mi się...

Model pomocy dzieciom z dysleksją rozwojową opracowany w Szkole Podstawowej nr 31 im. Janusza Korczaka

Diagnoza potrzeb szkoły przeprowadzona w SP 31 w ramach projektu „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola" wskazała na potrzebę wsparcia Rady Pedagogicznej w zakresie podnoszenia efektów nauczania poprzez wzbogacenie procesu edukacyjnego o metody i formy pracy z uczniem dostosowane do jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. W związku z tym w ramach realizacji Rocznego Planu Wspomagania wypracowano system działań, metod i sposobów pracy z uczniami, którzy mają specyficzne trudności w uczeniu się i samodzielnie nie są w stanie osiągnąć sukcesu edukacyjnego.

Powstał **Model pomocy dzieciom z dysleksją rozwojową**, którego głównym celem jest zapewnienie specjalistycznej pomocy dzieciom ryzyka dysleksji i uczniom z dysleksją rozwojową przez umożliwienie im wczesnej diagnozy, wczesnej, specjalistycznej interwencji, dostosowania wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia oraz zapewnienie wsparcia w postaci odpowiednich form pomocy.

Ważnym założeniem jest konieczność wyłonienia spośród nauczycieli szkoły **koordynatora pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów z dysleksją** (**załącznik nr 1**).

I. Działania profilaktyczne i diagnostyczne

1. Wychowawcy klasy „0" prowadzą wnikliwą obserwację dzieci przy pomocy opracowanego „Arkusza obserwacji" w kierunku wykrycia dysharmonii w rozwoju psychoruchowym (**załącznik nr 2**).
2. W kl. I, II i III wychowawcy prowadzą przesiewowe badanie dzieci przy pomocy starannie dobranych metod diagnozy wstępnej (**załącznik nr 3**), następnie terapeuci pedagogiczni zatrudnieni w szkole dokonują pogłębionej diagnozy wyłonionych uczniów. Badanie ma na celu ocenę przygotowania dzieci do czytania i pisania oraz uświadomienie nauczycielom potrzeby jak najwcześniejszego objęcia pomocą dzieci przejawiających trudności w nauce czytania i pisania.

3. Wszyscy uczniowie klas IV-VI przejawiający trudności w uczeniu się objęci są badaniem w kierunku dysleksji:
   - nauczyciele języka polskiego i matematyki prowadzą wstępną diagnozę (**załącznik nr 4**),
   - pogłębioną diagnozę prowadzą terapeuci pedagogiczni,
   - wyłonione dzieci kierowane są do poradni psychologiczno-pedagogicznej.

II. Działania terapeutyczne i wspierające

1. Każdego roku we wrześniu odbywa się kwalifikowanie wyłonionych uczniów do odpowiednich form pomocy według przyjętych kryteriów (**załącznik 5**).
2. W danym roku szkolnym realizowana jest bezpośrednia pomoc specjalistyczna dla dzieci ryzyka dysleksji, jak i uczniów ze stwierdzoną dysleksją rozwojową. W zależności od stopnia i charakteru niepowodzeń w nauce szkolnej proponuje się:
   - pomoc udzielaną przez rodziców pod kierunkiem nauczyciela,
   - uczestniczenie w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych i psychoedukacyjnych, których celem jest wyrównanie braków wiedzy i stymulacja rozwoju,
   - udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych,
   - udział w terapii indywidualnej.
3. Istnieje możliwość włączenia ucznia do odpowiedniej formy pomocy w ciągu całego roku szkolnego, bezpośrednio po ujawnieniu jego potrzeb edukacyjnych i przeprowadzeniu diagnozy wstępnej
4. W celu oceny skuteczności podejmowanych działań terapeuci na koniec roku szkolnego poddają dzieci uczęszczające na terapię badaniom kontrolnym i określają formę pomocy na przyszły rok szkolny.
5. Wszyscy nauczyciele w ramach prowadzonych lekcji dostosowują wymagania edukacyjne do indywidualnych możliwości rozwojowych i edukacyjnych uczniów ryzyka dysleksji i uczniów z dysleksją rozwojową (**załącznik nr 6**).

III. Współpraca ze środowiskiem ucznia z dysleksją

1. Prowadzone są indywidualne rozmowy z rodzicami – konsultacje.
2. Przed rozpoczęciem pracy terapeuci i osoby prowadzące zajęcia organizują spotkania z rodzicami dzieci zakwalifikowanych na terapię i do innych form pomocy (**załącznik nr 7**).
3. Organizowane są szkolenia i warsztaty dla rodziców w celu systematycznego dostarczania im wiedzy na temat specyficznych trudności w uczeniu się (**załącznik nr 8**).

IV. Praca zespołów nauczycielskich na rzecz dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

1. Systematycznie prowadzone jest kształcenie warsztatowe nauczycieli w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej osobom z dysleksją, w szczególności w zakresie rozpoznania symptomów dysleksji oraz dostosowania wymagań do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów. Powyższa tematyka szkoleń ujęta jest w planie pracy zespołów samokształceniowych.
2. Dąży się do ujednolicenia procedury diagnostycznej prowadzonej przez nauczycieli w kierunku wczesnego wykrywania specyficznych trudności w uczeniu się.

3. Na spotkaniach zespołów nauczycielskich omawianie trudniejszych przypadków oraz współpraca w opracowywaniu programów pracy i działań wspierających ucznia i rodzica.
4. Udostępnia się nauczycielom i rodzicom specjalistycznych publikacji dotyczących problemu dysleksji w bibliotece szkolnej
5. Rada Pedagogiczna szkoły aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach proponowanych przez Polskie Towarzystwo Dysleksji.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Koordynator pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów z dysleksją rozwojową

Koordynatorem może zostać specjalista terapii pedagogicznej (nauczyciel terapeuta) lub logopeda.

Zadania koordynatora:

- analiza obecnego stanu opieki nad uczniami w swojej placówce oraz ocena możliwości zorganizowania im optymalnej pomocy,
- ścisła współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i pedagogiem szkolnym,
- organizacja zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i gabinetu terapii pedagogicznej,
- kwalifikowanie uczniów do odpowiednich form pomocy,
- organizacja rad szkoleniowych i szkoleń doskonalących warsztat pracy nauczyciela,
- bieżąca informacja o dostępnych formach pomocy dla nauczycieli (literatura, nowości wydawnicze, szkolenia),
- prowadzenie mediacji w sytuacjach konfliktowych między uczniem i nauczycielem,
- udzielanie rodzicom indywidualnych porad i konsultacji oraz organizowanie spotkań szkoleniowych i zajęć psychoedukacyjnych dla rodziców,
- udział w programach Polskiego Towarzystwa Dysleksji.

Załącznik nr 2

Arkusz obserwacji dziecka

Imię i nazwisko ……

data ur. …… klasa …….

sfera ruchowa

lp	zakres umiejętności	obserwacja I **dn**……	obserwacja II **dn**……
1*	**Uczestniczenie w zabawach ruchowych**		
2*	**Sprawność ruchowa** (bieganie, maszerowanie, pokonywanie przeszkód, przejście po równoważni, stanie na jednej nodze, ćw. gimnastyczne, jeżdżenie na rowerze)		
3*	**Czynności samoobsługowe** (sznurowanie butów, zapinanie guzików, inne)		
4*	**Sprawność manualna** (wycinanie, konstruowanie, lepienie, inne zadania plastyczne)		
5	**Sprawność grafomotoryczna** (chwyt narzędzia pisarskiego, napięcie mięśniowe palców i dłoni, wypełnianie konturów, precyzja ruchów), odtwarzanie szlaczków i figur geometrycznych (utrzymywanie się w liniaturze, zachowanie kształtów, precyzja, kierunkowość ruchu)		
6*	**Posługiwanie się ręką prawą/lewą/obiema**		
7	**Orientacja w przestrzeni i schemacie ciała** (co leży nad, pod, przed, za, obok, między; co jest na prawo od dziecka, a co na lewo)		

sfera wzrokowa

lp	zakres umiejętności	obserwacja I dn.....	obserwacja II dn.....
1*	**Zabawy układankami, klockami, puzzlami** (chętnie, niechętnie)		
2	**Różnicowanie kształtów podobnych graficznie** (litery, figury, inne)		
3	**Rysunek** (bogaty/ubogi w szczegóły, kolorystyka)		
4	**Spostrzegawczość** (braki w obrazkach, różnice, elementy wspólne)		

sfera językowa

lp	zakres umiejętności	obserwacja I dn.....	obserwacja II dn.....
1*	**Odtwarzanie rytmów**		
2	**Wyodrębnianie wyrazów w zdaniu**		
3	**Dokonywanie analizy głoskowej**		
4	**Dokonywanie syntezy głoskowej**		

5	**Dokonywanie analizy sylabowej**		
6	**Dokonywanie syntezy sylabowej**		
7	**Rozróżnianie par wyrazów** (dom-tom, budy-buty,bal-pal, wór-wiór, kos-koc)		
8	**Wyszukiwanie rymów**		
9*	**Formułowanie ustnych wypowiedzi** (swobodnych, na temat np. obrazka, historyjki)		
10*	**Zapamiętywanie serii, sekwencji** (pory roku, pory dnia, dni tygodnia, szeregi cyfrowe)		
11*	**Nauka wierszyków, piosenek**		
12*	**Wymowa, artykulacja głosek**		

* **Koncentracja uwagi:**

* **Tempo pracy:**

* **Sfera emocjonalno-motywacyjna:**

* **Sfera społeczna:**

* **Inne obserwacje:**

Załącznik nr 3

Metody służące do badań przesiewowych uczniów z kl. I-III

Gdy dziecko nie wykazuje gotowości szkolnej, a jego rozwój jest nieharmonijny, istnieje zagrożenie wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, w tym również ryzyka dysleksji. Można to wykryć poddając wszystkie dzieci badaniu poprzez zastosowanie jednej z metod:

1. Skala Ryzyka Dysleksji M. Bogdanowicz (2005)[7]
2. Kwestionariusz rozpoznawania specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu klasa 1-3 Marty Bogdanowicz[8]

W celu pogłębienia diagnozy i zakwalifikowania dzieci do odpowiednich form pomocy, szkolny specjalista przeprowadza badanie stosując wybrane narzędzia:

1. Baterią Metod Diagnozy Niepowodzeń Szkolnych M. Bogdanowicz, D. Kalki, U. Sajewicz-Radtke, B. Radtke (2008).
2. Diagnoza nauczycielska w klasach I-III Renaty Czabaj[9]
3. Test Dekodowania M. Szczerbińskiego i O. Pelc – Pękala (we współpracy z Białostockim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Dysleksji)

7 http://www.sp17.net.pl/rodzice/r_08.pdf, 30.05.2014
8 http://multiteka.operon.pl/materialy/filtruj/4p10252,1p9915, 30.05.2014
9 Tamże, 30.05.2014

Załącznik nr 4

Metody diagnozy wstępnej w kierunku specyficznych trudności w uczeniu się

1. Pomiar pedagogiczny w ramach programu Ortograffiti– klasa 4 – 6[10]
2. Dyskalkulia. Materiały pomocnicze do diagnozy dyskalkulii u uczniów starszych, Grażyna Pawlik

Osoby przeprowadzające badania przesiewowe i diagnozę wstępną mają możliwość nawiązania współpracy i konsultowania wyników badań ze specjalistami poradni psychologiczno-pedagogicznej i Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Dysleksji.

10 http://multiteka.operon.pl/materialy/filtruj/4p10254,1p9915, 30.05.2014

Załącznik nr 5

Kryteria kwalifikowania wyłonionych dzieci do odpowiednich form pomocy

1. Uczniowie będą kwalifikowani do odpowiednich form pomocy na podstawie posiadanej opinii PPP oraz wyników diagnozy wstępnej.
2. Kwalifikowania uczniów do odpowiedniej formy pomocy będą dokonywali wychowawcy klas oraz koordynator pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole.
3. W szkole będą funkcjonować następujące formy pomocy: zespoły dydaktyczno-wyrównawcze, zespoły korekcyjno-kompensacyjne, indywidualna terapia pedagogiczna, konsultacje ukierunkowujące pracę samokształceniową uczniów.
4. Uczniowie z brakami programowymi będą kwalifikowani do zespołów dydaktyczno-wyrównawczych.
5. Uczniowie z deficytami w zakresie funkcji percepcyjno-motorycznych będą kwalifikowani do zespołów korekcyjno-kompensacyjnych.
6. Uczniowie z głębokimi deficytami rozwojowymi będą kwalifikowani do indywidulanej terapii pedagogicznej.
7. Uczniowie z niewielkim nasileniem trudności i dobrą motywacją do pracy nad ich przezwyciężaniem będą mieli możliwość brania udziału w konsultacjach z nauczycielem.
8. W wyjątkowych przypadkach uczeń może uczestniczyć w kilku formach pomocy (np. uczeń może być objęty pomocą w ramach zespołu korekcyjno-kompensacyjnego oraz indywidualnej terapii pedagogicznej).

Załącznik nr 6

Sposoby dostosowań wymagań do możliwości uczniów z dysfunkcjami rozwojowymi oraz z dysleksją rozwojową

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – edukacja wczesnoszkolna

Lp.	Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	2	3	4
1.	**Czytanie:** • analiza głoskowa wyrazów;	• segregowanie obrazków ze względu na liczbę głosek w nazwie obrazka; • podawanie wyrazów zaczynających się daną głoską; • lokalizowanie miejsca występowania głoski w wyrazie;	• docenianie nawet najmniejszych sukcesów; • motywowanie ucznia do wysiłku;

1	2	3	4
	• synteza głoskowa wyrazów;	• zaczynanie ćwiczeń od wyrazów dwugłoskowych, trzygłoskowych;	• cierpliwe czekanie na efekty;
	• kojarzenie dźwięku z odpowiednim znakiem graficznym;	• zadbanie, aby w klasie wisiały wzory liter drukowanych i pisanych skojarzone z obrazkiem; • utrwalanie liter za pomocą rymowanek, piosenek, koloru; • kolorowanki, gry, ilustrowanie liter trudnych do zapamiętania, lepienie z plasteliny, pisanie na komputerze;	• znalezienie mocnych stron dziecka i rekompensowanie nimi poczucia mniejszych efektów w czytaniu;
	• mylenie liter o podobnym wyglądzie;	• pisanie liter z wykorzystaniem różnych zmysłów (dotyku – np. palcem na własnym ciele; wzroku – zaznaczanie liter kolorem w tekstach); • zaznaczanie liter podobnych w tekście; • wyróżnianie w tekście „ważnej" litery i kojarzenie jej z obrazem np. dziś wyszukujemy w tekście literę „d" jak dom i zaznaczamy ją na niebiesko;	• niepytanie ucznia z głośnego czytania w klasie; • mobilizować do podejmowania wysiłku;
	• przestawianie i opuszczanie liter, sylab, linijek tekstu;	• czytanie z linijką, z okienkiem; • ćwiczenia orientacji w schemacie własnego ciała;	• dawanie do przygotowania krótkich tekstów;
	• literowanie; wolne tempo czytania;	• śpiewanie samogłosek, przeciąganie sylab; czytanie z okienkiem; • czytanie tekstów z dwukolorowymi sylabami; • czytanie większości tekstów po cichu; • sprawdzanie zrozumienia po przeczytaniu krótkich fragmentów; • zachęcanie do wspólnego czytania (tekst z obrazkami, tekst z lukami);	• dawanie więcej czasu na sprawdzianach na przeczytanie poleceń;
	• czytanie ze zrozumieniem;	• dobrze, jeśli ćwiczony tekst jest zgodny z zainteresowaniami ucznia; • czytanie fragmentów tekstu i streszczanie ich; • przed przystąpieniem do czytania, zapoznanie się z pytaniami, na które szukamy odpowiedzi; • podkreślanie w czytanym tekście rzeczy najważniejszych, tych , które trzeba zapamiętać; • czytanie i kolorowanie ilustracji zgodnie z instrukcją; • czytanie i udzielanie odpowiedzi z zastosowaniem testu wyborów; • czytanie i układanie tekstu z pociętych pasków; • czytanie i wykreślanie zbędnych czy niepasujących wyrazów; • czytanie przysłów i związków frazeologicznych – wyjaśnianie znaczenia;	• nie zwalnianie ucznia z czytania, ale dawanie mu więcej czasu;

1	2	3	4
	• brak płynności, niezwracanie uwagi na znaki przestankowe;	• zaznaczanie w tekście na kolorowo wszystkich znaków przestankowych i branie przy nich głębszego oddechu; • powtarzanie za innym czytającym zdań czytanych z odpowiednią intonacją – wzorce czytania; • ćwiczenia intonacji z wcześniejszym omówieniem tonu, tzn. jak mówić smutno, jak wesoło itp. • czytanie wolniejsze, aby był czas na reakcję na znaki interpunkcyjne;	
2.	**Pisanie:** • wzmożony lub zbyt słaby nacisk ołówka; nieprawidłowy chwyt;	• ćwiczenia rozluźniające, relaksacyjne w trakcie pracy, przy zmęczeniu; • wybór najbardziej odpowiadającego przyboru do pisania; • pisanie ze specjalną nasadką;	• nie brać pod uwagę przy ocenie;
	• wolne tempo pisania;	• pisanie po śladzie; • ćwiczenia rozluźniające palców przed pisaniem i w trakcie; • wydłużanie czasu pracy przy pisaniu, przepisywaniu i pracach sprawdzających;	• ocenianie za wkład pracy, a nie za efekty; • docenianie nawet najdrobniejszych sukcesów;
	• opuszczanie liter, sylab, całych wyrazów i znaków diakrytycznych;	• pisanie sylabami; • unikanie przepisywania po jednej literze; należy przeczytać cały wyraz i pisać go dyktując sobie sylabami;	• stosowanie oceny opisowej przy poprawie prac pisemnych ucznia;
	• przepisywanie;	• zachęcanie do pisania całymi wyrazami lub sylabami; • zaznaczanie zakładką przepisywaną linijkę; • zaznaczanie kolorem trudnych liter i wyrazów;	• w ocenie prac pisemnych nie brać pod uwagę błędów ortograficznych;
	• błędy ortograficzne;	• zapisywanie trudnych liter kolorem i stosowanie go konsekwentnie przy wszystkich ćwiczeniach; • założenie zeszytu z ortogramami; • pozwolenie na zamalowywanie korektorem błędnie napisanego wyrazu; • praca ze słownikiem ortograficznym; • stosowanie wzmacniających bodźców wzrokowych – kolor w zeszycie, na tablicy; • nauka ortografii przez skojarzenia / ortogramy łączone z ilustracją, kształtem, wierszyki ortograficzne, rodziny wyrazów,/; • pozwalanie uczniom na pisanie prac na komputerze; • nauczenie autokorekty; • pisanie z komentowaniem;	• stosowanie oceny opisowej, docenianie nawet drobnych postępów;

1	2	3	4
	• pisanie ze słuchu;	• stosowanie do pracy krótkich, interesujących tekstów, zawsze wcześniej omówionych z uczniem; • przy pisaniu dyktowanie sobie sylabami; • stosowanie częściej pisania z pamięci z zaznaczonym kolorem wyrazów lub trudnych liter; • wydłużenie czasu pracy; • praca ze słownikiem ortograficznym;	• unikanie stosowania pisania ze słuchu jako sprawdzianu nabytych umiejętności;
	• pismo lustrzane; nieprawidłowy kierunek kreślenia;	• utrwalanie prawidłowych wzorców kreślenia liter i cyfr; • częste przypominanie o prawidłowym kreśleniu liter; • pisanie po śladzie, według wzoru.	
3.	**Rysowanie:** • odwzorowywanie kształtów geometrycznych;	• odwoływanie się do kształtów wokół siebie (kształt talerza, stołu); • rysowanie po śladzie; • wprowadzenie jednego elementu odróżniającego figury np. koloru; • prace plastyczne z samych figur geometrycznych;	
	• rysunki ubogie o prymitywnych uproszczeniach;	• omawianie rysunków przed przystąpieniem do pracy; • kopiowanie przez kalkę rysunków i próba samodzielnego narysowania; • stosowanie różnorodnych technik;	• wzmacnianie i docenianie każdego przejawu wzbogacenia rysunku;
	• trudności w rozplanowaniu, zakłócone stosunki przestrzenne i proporcje;	• omówienie rysunku przed pracą; • wstępny podział płaszczyzny; • podsuwanie pomysłów rozplanowania prac; • wprowadzanie prac z gotowym elementem wymuszającym na uczniu właściwe rozplanowanie całej płaszczyzny.	• umieszczanie prac dziecka na wystawce klasowej;
4.	**Liczenie:** • liczenie na konkretach (długo utrzymujące się w kl. I-II);	• uczenie dzieci przedstawiania liczby w zakresie 10 na palcach; • dbanie, by uczniowie ujmowali 5 palców naraz, bez ich przeliczania; • zezwolenie dziecku na korzystanie z liczmanów na miarę jego potrzeb; • stosowanie gier matematycznych;	• dawanie dziecku potrzebnego mu czasu na policzenie, cierpliwość;
	• przekroczenie progu dziesiątkowego w zakresie liczenia do 20;	• uczenie dopełniania do 10 poprzez zapisywanie działań, głośne, ustne przedstawienie poszczególnych kroków podczas dodawania i odejmowania;	• ocenianie wkładu pracy;

1	2	3	4
	• pamięciowe opanowanie tabliczki mnożenia	• pozwolenie dziecku na korzystanie z tabliczki na kartce podczas ćwiczeń; • pozwolenie na liczenie w sposób wygodny dla dziecka; • skłanianie dziecka do posługiwania się rysunkiem pomocniczym, szczególnie podczas dzielenia; • ćwiczenie mnożenia jako wielokrotności dodawania; • wykorzystanie gier matematycznych.	
5.	**Zadania tekstowe:** • dostrzeganie struktury matematycznej;	• uczenie układania zadań tekstowych do konkretnych sytuacji życiowych, do obrazków; • przedstawianie zależności na konkretach, obrazkach;	• wzmacnianie pozytywne rozwiązywania zadań, aby dziecko widziało sens i możliwość rozwiązania zadania;
	• analiza treści zadań złożonych;	• namawianie do kilkukrotnego czytania zadań; • ćwiczenia w czytaniu ze zrozumieniem; • odczytywanie uczniowi treści; • wypisanie danych z treści; • zwracanie uwagi na pytanie; • wykonanie schematycznego rysunku do zadania.	• docenianie starań ucznia i jego wysiłku wkładanego w pracę; • stwarzanie sytuacji , by dziecko mogło pozytywnie zaprezentować się przed kolegami;

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – edukacja wczesnoszkolna – język angielski

Lp.	Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	**2**	**3**	**4**
1.	**Czytanie/mówienie:** • czytanie ze zrozumieniem	• wcześniejsze odsłuchanie wyrazów/ tekstu, • głośne powtarzanie za nauczycielem wyrazów/ wyrażeń/ krótkich zdań, • czytanie pojedynczych wyrazów, z czasem krótkich pojedynczych zdań i ich przetłumaczenie (stosownie do wieku i umiejętności),	• nie zmuszanie ucznia do głośnego czytania, ale zachęcanie go do podejmowania pierwszych prób,
2.	**Pisanie:** • przepisywanie/ zapisywanie	• pisanie po śladzie/ według wzoru, • stopniowe oswajanie z zapisywaniem pojedynczych wyrazów, z czasem krótkich zdań, • zachęcanie do pisania całymi wyrazami lub sylabami, • zaznaczanie zakładką przepisywanego wyrazu/ zdania, • częste przypominanie o prawidłowym kreśleniu liter, • wydłużenie czasu pracy,	• ocenianie wkładu pracy, a nie efektów, • docenianie nawet najdrobniejszych sukcesów,

1	2	3	4
	• błędy literowe/pismo lustrzane	• praca ze słowniczkiem obrazkowo-wyrazowym, • stosowanie kolorowej kredy, kolorów w zeszycie, kart obrazkowych i wyrazowych, • utrwalanie prawidłowego zapisu słów, • dziecko siedzi w zasięgu ręki (lepsza obserwacja/pomoc),	• w ocenie prac pisemnych nie brać pod uwagę błędów literowych, zaliczać zapis fonetyczny,
	• wolne tempo pisania	• wydłużanie czasu pracy przy pisaniu, przepisywaniu i sprawdzianach,	• mobilizowanie do podejmowania wysiłku
3.	**Słuchanie:** • kojarzenie dźwięku z wyrazem	• głośne powtarzanie za nauczycielem wyrazów/ wyrażeń/ krótkich zdań, • stosowanie dużych kart obrazkowych i wyrazowych, • utrwalanie pojedynczych słów za pomocą rymowanek, • wskazywanie/podnoszenie kart obrazkowych zgodnie z usłyszanym wyrazem, • słuchanie krótkich historyjek wspartych dużymi kartami obrazkowymi,	• cierpliwe czekanie na efekty • docenianie nawet najmniejszych sukcesów

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnosciami w uczeniu się – język polski

Lp.	Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	2	3	4
1.	**Czytanie:** • trudności w opanowaniu techniki czytania, tj. głoskowanie, sylabizowanie, wolne tempo czytania, zgadywanie znaczenia wyrazu przekręcanie końcówek, opuszczanie linijek tekstu;	• wskazywanie wybranych fragmentów dłuższych tekstów do opracowania w domu, • dawanie uczniowi więcej czasu do zapoznania się z tekstem, • wskazywanie tekstów do ćwiczeń w domu, • czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, • zachęcanie do korzystania z audiobooków, • czytanie tekstu z linijką; • rozwiązywanie rebusów, krzyżówek; • przygotowywanie indywidualnych arkuszy testowy pisanych większą czcionką, zwiększanie odstępów między akapitami;	• odpytywanie ucznia z czytania nowego tekstu indywidualnie, nie przy klasie • oceniać czytanie tekstu tylko po uprzednim przygotowaniu go w domu
	• trudności ze zrozumieniem czytanego tekstu,	• wydłużyć czas podczas samodzielnej pracy z tekstem, • czytanie tekstu z podziałem na mniejsze fragmenty (wypunktowanie najważniejszych treści każdego fragmentu), • kilkukrotne czytanie tekstu, • zakreślanie najważniejszych informacji,	• sprawdzian z lektury przeprowadzać dopiero po jej omówieniu

1	2	3	4
		• odczytywanie poleceń przez nauczyciela; • wykonywanie ilustracji do omawianego tekstu przygotowanie uczniowi streszczeń,	
2.	**Pisanie:** • opuszczanie, przestawianie, dodawanie liter i sylab w środku i na końcu wyrazów, • opuszczanie znaków diakrytycznych (kropki, przecinki, ogonki), • błędy w zapisywaniu zmiękczeń: ś-si, c-ci, ń-ni, ź-zi, dź-dzi, • błędy w zapisywaniu głosek nosowych: ą-om, ę-em, • trudności w pisaniu, głównie ze słuchu, liczne błędy: s-z, d-t, k-g, • błędy ortograficzne, • mylenie liter zbliżonych kształtem, lecz inaczej ułożonych w przestrzeni: b-d, w-m, u-n, p-b, • błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci, • trudności w wypowiadaniu się i tworzeniu wypowiedzi pisemnych, • błędy stylistyczne,	• ustalić sposób poprawy błędów, • dać uczniowi czas na przygotowanie się do dyktanda przez wcześniejsze podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie, • wspólnie z dzieckiem analizować popełniane błędy, • utrwalanie zasad ortograficznych oraz wdrażanie do ich stosowania w praktyce, • po sprawdzeniu pracy na marginesie podać liczbę błędów popełnionych w linijce, zaś zadaniem dziecka jest samodzielne ich wskazanie, znalezienie w słowniku i poprawienie, • korzystanie ze słownika ortograficznego • ćwiczenia stylistyczne: układanie zdań, pisanie różnych notatek, planów, streszczeń, • pomaganie w doborze argumentów, odpowiednich wyrażeń i zwrotów, • formułowanie prostych zdań/poleceń, • powtarzanie wypowiedzi, tłumaczenie treści niezrozumiałych, • stosowanie pomocy dydaktycznych ułatwiających uczniom zrozumienie treści (np. plansze)	• sprawdzanie zeszytów i innych prac pisemnych ucznia, bez oceniania błędów ortograficznych, • przy ocenianiu dostrzeganie i docenianie wysiłku ucznia oraz każdej najmniejszej nawet poprawy, • podanie uczniom jasnych kryteriów oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja),
3.	**Grafia:** • wolne tempo pisania, duża męczliwość ręki, • niekształtne litery, nieprawidłowe łączenia – obniżona czytelność pisma, • nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania, • nieumiejętne zagospodarowanie przestrzeni kartki (wychodzenie poza margines, pozostawianie wolnego miejsca, • pismo brzydkie, nierówne, nieczytelne,	• umożliwienie uczniowi pisania prac na komputerze • wydłużanie uczniowi czasu podczas pisania zgoda na pisanie literami drukowanymi • przyzwolenie na przerwy w pisaniu przepisywanie fragmentów tekstów, dbając o kaligrafię w zeszyci w wąską linię pisanie ołówkiem	• nieobniżanie oceny za brzydkie pismo, • dostrzeganie i wzmacnianie najmniejszych efektów pracy ucznia, • w przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie

1	2	3	4
4.	**Inne trudności:** • trudności w przyswajaniu materiału, zapamiętywaniu trudniejszych terminów, • trudności z rozumieniem i wykonywaniem ćwiczeń w podręczniku • trudności z nauką wierszy na pamięć	• wyjaśnianie niezrozumiałych pojęć, uczenie korzystania z pomocy słowników, encyklopedii itp. • powtarzanie wypowiedzi, tłumaczenie niezrozumiałych treści, • pokazywanie technik i sposobów porządkowania myśli i pojęć, robienie notatek, zakreślanie informacji najważniejszych	• zaliczanie materiału partiami.

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznym trudnościami w uczeniu się – Matematyka

Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	**2**	**3**
Trudność w wykonywaniu pamięciowych obliczeń w zakresie 100.	• dopełnianie do pełnych dziesiątek, • zapisywanie (nazywanie) kolejnych kroków, • sprawdzanie obliczeń przez działania odwrotne, • stosowanie gier dydaktycznych, • korzystanie z różnych pomocy dydaktycznych np. liczmany	• udzielanie dłuższego czasu na obliczenie, • umożliwienie stosowania konkretów, • branie pod uwagę cząstkowych obliczeń.
Trudność w pamięciowym opanowaniu tabliczki mnożenia i dzielenia.	• ćwiczenie w rozumieniu istoty mnożenia i dzielenia, • przypominanie że można sobie dodać jak się zapomni wynik, • liczenie wielokrotnościami, • gry dydaktyczne,	• wydłużenie czasu potrzebnego na obliczenie, • pozwolenie uczniowi na liczenie w wygodny dla niego sposób, • pozwolenie na korzystanie z tabliczki mnożenia jeśli celem sprawdzianu nie jest sprawdzenie pamięciowego mnożenia.
Trudność w zdolności do odwracania operacji matematycznych w wyobraźni.	• ćwiczenie dodawania odejmowania, mnożenia i dzielenia równolegle, by utrwalać rozumienie zależności ze te działania są wzajemnie odwrotne, • nakłanianie do sprawdzania obliczeń przez stosowanie działania odwrotnego.	• wydłużenie czasu potrzebnego na obliczenie, • dobieranie przykładów do obliczeń umożliwiających wykorzystanie działania odwrotnego.
Błędy percepcyjne wzrokowe: • mylenie znaków <,> , • mylenie cyfr, • przestawianie cyfr, • błędne zapisywanie potęgi.	• stosowanie kolorów, • sprawdzanie czy wynik jest możliwy, • kilkukrotne odczytywanie liczb i działań.	• umożliwienie obok zapisu znaku nierówności zastosowanie słownego opisu, • zaliczanie zadań, w których występują błąd wynikający ze złego odczytania liczby lub podpisania cyfr,

1	2	3
Trudność w posługiwaniu się schematami graficznymi grafy, tabelki, drzewka, osie liczbowe, układ współrzędnych, skala, plany…,	• ćwiczenie rysowania, rysowanie dużych schematów, • kolorowanie, • wyróżnianie strzałek, • wskazywanie kierunków, utrwalanie stron prawa lewa, kierunku góra dół.	• zaliczanie zadań w których występują bledy graficzne, • zaliczanie obliczeń wynikających ze zmiany kierunku obliczania, • ocenianie według innego schematu punktowego.
Zaburzenia orientacji przestrzennej, • trudność w rozpoznawaniu, porównywaniu figur geometrycznych, • trudność w odwzorowaniu kształtów, • trudność w zachowaniu proporcji, dostrzeganiu zależności.	• rysowanie dużych figur, • układanie i rysowanie figur w różnych położeniach, • stosowanie kolorów, • obracanie zeszytu,	• zaliczanie zadań w których występują błędy graficzne, • opisywanie na sprawdzianie figury przedstawionej na rysunku, • ocenianie według innego schematu punktowego
Trudność w posługiwaniu się systemem pozycyjnym i dziesiątkowym.	• stosowanie schematów przedstawiających zasady obowiązujące w liczeniu i relacje miedzy liczbami, • ćwiczenie odczytywania liczby w zależności od położenia cyfr,	• zaliczanie zadań w których błędy wynikają z przestawienia cyfr, • dobieranie przykładów w których jest mniej cyfr, nie występują cyfry mylone najczęściej,
Trudność w analizie podczas rozwiązywania zadań tekstowych.	• kilkukrotne czytanie treści, • przepisanie (podkreślenie) pytania, • wypisanie danych, • zachęcanie do przedstawienia graficznego treści w postaci schematycznego rysunku, • zapisywanie kolejnych etapów rozwiązania (stawianie pytań jakie działanie jest konieczne)	• zaliczanie opisu słownego rozwiązania zadania, • zaliczanie wyniku (dziecko ustnie wyjaśnia sposób rozwiązania), • ocenianie części poprawnie wykonanego działania.
Trudność w zapamiętywaniu zasad obliczeń (kolejność działań)	• numerowanie kolejnych działań , • zapisywanie działań jedno pod drugim, • stosowanie kolorów.	• ocenianie obliczeń cząstkowych, • dobieranie mniej złożonych przykładów.
Trudność w rozumieniu i wykonywaniu działań z zastosowaniu ułamków zwykłych, dziesiętnych, procentów.	• przedstawianie na rysunku, • wycinanie i składanie, • odwoływanie się do sytuacji rzeczywistych	ocenianie poprawności działań w sytuacji przestawienia cyfr,
Trudność w wykonywaniu obliczeń pisemnych.	• zapisywanie działań większymi znakami, każda cyfra w kratce (lub większe) • szacowanie wyników, • wyróżnianie kolorem początku działań.	• ocenianie poprawności • działań w sytuacji przestawienia cyfr, • w przypadku nieprawidłowego kierunku obliczeń umożliwienie korekty rozwiązania.

1	2	3
Trudności w wykonywaniu zapisów i prowadzeniu notatek.	• pilnowanie porządku na tablicy, • zapisywanie lub prezentowanie ważnych treści nie tylko ich mówienie lub czytanie, • podkreślanie na tablicy kolorem, • stosowanie skróconych przejrzystych zapisów, • stosowanie gotowych skróconych materiałów do pracy – karty pracy.	• stosowanie gotowych materiałów, • wydłużenie czasu, • nie ocenianie graficznej strony notatek.

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – język angielski klasy IV-VI

Lp.	Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	2	3	4
1.	**Czytanie/mówienie:** • czytanie ze zrozumieniem	• wcześniejsze odsłuchanie wyrazów/ tekstu, • głośne powtarzanie za nauczycielem wyrazów/ wyrażeń/ krótkich zdań, • czytanie pojedynczych wyrazów, z czasem krótkich pojedynczych zdań i ich przetłumaczenie (stosownie do wieku i umiejętności),	• nie zmuszanie ucznia do głośnego czytania, ale zachęcanie go do podejmowania pierwszych prób,
2.	**Pisanie:** • przepisywanie/ zapisywanie	• pisanie według wzoru, • zapisywaniem pojedynczych wyrazów, krótkich zdań, z czasem pisanie krótkich prac pisemnych, • częste przypominanie o prawidłowym zapisie słów, • wydłużenie czasu pracy,	• ocenianie wkładu pracy, a nie efektów, • docenianie nawet najdrobniejszych sukcesów,
	• błędy literowe/pismo lustrzane	• praca ze słowniczkiem obrazkowo-wyrazowym, • stosowanie kolorowej kredy, kolorów w zeszycie, kart obrazkowych / wyrazowych / gramatycznych, • utrwalanie prawidłowego zapisu słów, • dziecko siedzi w zasięgu ręki (lepsza obserwacja i możliwość udzielenia pomocy),	• w ocenie prac pisemnych nie brać pod uwagę błędów literowych, zaliczać zapis fonetyczny,
	• wolne tempo pisania	• wydłużanie czasu pracy przy pisaniu, przepisywaniu i sprawdzianach, • możliwość zaliczenia ustnego,	• mobilizowanie do podejmowania wysiłku
3.	Słuchanie: kojarzenie dźwięku z wyrazem	• głośne powtarzanie za nauczycielem wyrazów/ wyrażeń/ krótkich zdań, • stosowanie kart obrazkowych i wyrazowych, • utrwalanie pojedynczych słów poprzez systematyczne powtarzanie, • słuchanie krótkich historyjek, autentycznych dialogów wspartych ilustracjami,	• cierpliwe czekanie na efekty • docenianie nawet najmniejszych sukcesów, pochwały

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – wychowanie fizyczne

Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
Uczeń ma trudności ze złapaniem piłki	• zabawy doskonalące umiejętność prawidłowego złapania piłki	• uczeń stara się złapać piłkę podaną mu (w miejscu, w marszu, w biegu)
Uczeń ma trudności ze zmianą kierunku ruchu i ręki podczas kozłowania piłki	• stosowanie ćwiczeń ułatwiających orientację kierunkową. • ćwiczenia ze zmiana kierunku ruchu i ręki	• uczeń stara się kozłować piłkę po slalomie ze zmianą ręki (w marszu, w biegu)
Uczeń ma trudności z koordynacją ruchową oraz opanowaniem układów gimnastycznych	• ćwiczenia wzmacniające mięśnie odpowiedzialne za prawidłową postawę ciała. • wprowadzanie ćwiczeń równoważnych, doskonalących koordynację wzrokowo-ruchową. • ćwiczenia naprzemienne.	• uczeń bierze aktywny udział w zajęciach, stara się wykonać prosty układ gimnastyczny (wg inwencji nauczyciela, lub własnej)
Uczeń ma trudności z opanowaniem kroków prostych tańców ludowych oraz układów tanecznych	• ćwiczenia rozwijające orientację w przestrzeni i koordynację wzrokowo-ruchową. • stosowanie ułatwień wymagających orientacji kierunkowej i równowagi ciała.	• uczeń bierze aktywny udział w zajęciach, stara się wykonać prosty układ taneczny lub taniec ludowy.

Na każdym etapie pracy z uczniem z trudnościami należy doceniać wkład pracy i starania włożone w rozwój własny. Powinno się zachęcać ucznia do dalszej pracy poprzez wskazanie jego mocnych stron.

Dostosowanie wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się – plastyka, muzyka

	Trudności	Działania usprawniające	Ocenianie
1	2	3	4
Wiedza teoretyczna	• wolne tempo pisania i czytania, • brak rozumienia czytanych treści, • trudności z zapamiętywaniem pojęć, • przekręcanie brzmienia wyrazów,	• czytanie ze zrozumieniem – opowiadanie po akapicie, • tworzenie pytań do tekstu, • skracać teksty źródłowe do najistotniejszych fragmentów, • pomoce audiowizualne,	• egzekwować wiedzę w formie testu lub wypowiedzi ustnej• wybór należy do ucznia, • nie zmuszać do głośnego czytania, • poprawnie posługuje się terminami,

1	2	3	4
Plastyka	• szybkie męczenie się ręki, • zbyt mały lub zbyt mocny nacisk ołówka na papier, • niechęć do wycinania i rysowania, • rysunek schematyczny, • niewłaściwe proporcje, • nie zagospodarowana cała przestrzeń w pracy plastycznej, • prace plastyczne sprawiają wrażenie chaotycznych, • brak estetyki w pracach, • trudność w finalizowaniu rozpoczętych zadań i prac	• instruować i naprowadzać obserwując co najskuteczniej pomaga uczniowi, • działanie plastyczne z zamalowywaniem powierzchni obiema rękami, • ilustruje wrażenia i nastroje wywołane utworem muzycznym, • rysowanie wzorów obiema rekami, • kończenie rysunku wg wzoru, • układa elementy kompozycji w sposób zaplanowany, • malowanie farbą palcami na dużych formatach, • używanie różnych materiałów w przedstawianiu jednego tematu, • konstruuje kompozycję przestrzenną z papieru, • nacina, skręca, dokleja, odciska, • obserwacja światłocienia na przedmiotach • wykonuje rysunek szkicowy brył	• nagradzanie za wysiłek włożony w przygotowanie do lekcji i pracę na lekcji, • wskazywanie i pochwała najlepszego elementu w pracy, • szukanie mocnych stron w opisie ćwiczenia plastycznego, • nauczyciel w rozmowie o wykonanej pracy zajmuje stanowisko współrozmówcy, • rozumie pojęcia: barwa, faktura, kompozycja, • potrafi zorganizować płaszczyznę wykorzystując wiedzę na temat komponowania, • zna możliwości materiałów i wykorzystuje je przedstawieniu rzeczy i zjawisk, • sugeruje głębię na płaszczyźnie, • potrafi określić źródło i kierunek światła, • odpowiednio rozmieszcza walor, • rozpoznaje układ brył w zależności od położenia
Muzyka	• trudności z czytaniem nut, • kłopoty z odtwarzaniem rytmu, • problemy z koordynacją ruchu z muzyką, • słabsza percepcja słuchowa w • różnicowaniu dźwięków gamy, • trudność w finalizowaniu rozpoczętych zadań i prac	• śpiewa melodię piosenki ze słuchu, • wyklaskiwanie lub wystukiwanie struktur dźwiękowych wg podanego wzoru • zabawy ruchowe w rytmie muzyki z zaznaczaniem kierunku ruchu (np. dwa kroki do przodu , trzy w lewo…) • interpretacja muzyki za pomocą gestów i ruchów ciała, • gra na instrumentach perkusyjnych w celu ćwiczenia koordynacji wzrokowo• ruchowej oraz koncentracji uwagi • ćwiczenia z wykorzystaniem nagrań dźwięków instrumentów muzycznych, • improwizacja głosem do prostych tematów rytmicznych, • słucha utwory na różne instrumenty, głosy, zespoły wykonawcze	• nie zmuszać do śpiewania solo, • umie śpiewać poprawnie pod względem melodycznym, • prezentuje swoje możliwości występując w grupie, gdyż wtedy popełnia mniej błędów, nadąża i ma poczucie sukcesu, • potrafi zatańczyć w grupie prosty układ choreograficzny, • umie zagrać prostą melodię jednogłosową • szukanie mocnych stron w opisie ćwiczenia muzycznego, • umie rozpoznać instrumenty po ich brzmieniu

Załącznik nr 7

Przykładowy scenariusz spotkań z rodzicami

Scenariusz spotkania z rodzicami uczniów klasy 0 i I-III w szkole podstawowej

TEMAT: Dziecko ryzyka dysleksji w szkole – diagnoza, objawy i sposoby pomocy
CELE:

1. Zapobieganie trudnościom w nauce dzieci.
2. Uświadomienie rodzicom potrzeby udzielania specjalistycznej pomocy dziecku ryzyka dysleksji.

POMOCE:

- M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, M. Rożyńska, *Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców*, Gdynia 2007.
- M. Bogdanowicz, *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*, Gdańsk 2002.
- Program producenta BPP Marcin Borkowski pt. „Skala Ryzyka Dysleksji" opracowany przez M. Bogdanowicz na podstawie publikacji *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*.
- Wydruk arkusza badania SRD M. Bogdanowicz
- Kserokopie wybranych materiałów dla rodziców

PROWADZĄCY: terapeuta, pedagog szkolny, psycholog, logopeda, nauczyciel
PRZEBIEG SPOTKANIA:

I. Czynności wstępne, organizacyjne.
   Wprowadzenie do tematu.
   1. Przedstawienie tematu i celu spotkania.
   2. Przedstawienie osoby zajmującej się w szkole pomocą dzieciom ryzyka dysleksji (pedagog szkolny, terapeuta lub inny nauczyciel przygotowany merytorycznie do pełnienia tej funkcji).
   3. Sprecyzowanie przez rodziców problemów, które chcieliby poruszyć w czasie spotkania; spisanie oczekiwań.

II. Miniwykład:
   Objawy ryzyka dysleksji.
   Diagnozowanie ryzyka dysleksji.
   W jaki sposób udzielać pomocy dziecku ryzyka dysleksji?
   1. Uświadomienie rodzicom potrzeby wczesnego rozpoznania ryzyka dysleksji.
   2. Przedstawienie listy objawów ryzyka dysleksji u dzieci w wieku młodszym szkolnym.
   3. Zaprezentowanie arkusza badania Skali Ryzyka Dysleksji. Omówienie sposobu jego wypełnienia i interpretacji wyników.
   4. Przykłady, w jaki sposób rodzice mogą stymulować i rozwijać opóźnione funkcje percepcyjno-motoryczne.
   5. Omówienie, w jaki sposób organizować naukę dziecka w domu i jak mu pomagać w odrabianiu zadań domowych.

6. Przedstawienie form pomocy dziecku ryzyka dysleksji w szkole (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, rozwijanie mocnych stron, systematyczna współpraca terapeuty z rodzicami).

Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców
Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie
kserokopie wybranych materiałów dla rodziców

III. Dyskusja i sformułowanie wniosków.
1. Wymiana spostrzeżeń z rodzicami, odpowiedzi na pytania.
2. Przedstawienie wniosków: SRD jest metodą, która pozwala na wczesne rozpoznanie dzieci zagrożonych niepowodzeniami w nauce czytania i pisania
   - Badanie przeprowadzi nauczyciel terapeuta we współpracy z rodzicami.
   - Badania SRD pozwolą wytyczyć kierunek pracy z dzieckiem, aby usprawniać funkcje rozwijające się z opóźnieniem.
   - W niektórych sytuacjach wyniki uzyskane dzięki SRD są podstawą skierowania na badania diagnostyczne w poradni psychologiczno-pedagogicznej.
   - Włączenie dzieci do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych w szkole.
   - Współpraca rodziców z terapeutą w zakresie kontynuowania zadań terapeutycznych w domu.
3. Ustalenie terminu badań i konsultacji indywidualnych w celu omówienia wyników diagnozy oraz zaleceń.[11]

11 Marta Bogdanowicz, Aleksandra Bućko, Renata Czabaj, Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją, Gdynia 2008, s. 52

Załącznik nr 8

Przykładowe tematy szkoleń prowadzone dla rodziców

1. Specyfika trudności przejawianych przez dzieci z dysleksją
2. Dostrzeganie przez rodziców indywidualnych potrzeb psychicznych swoich dzieci
3. Praca nad przezwyciężaniem trudności w czytaniu i pisaniu prowadzona na terenie domu (trudności, propozycje metod, rozwiązania własne)
4. Współpraca rodziców z nauczycielami dotycząca dostosowania wymagań edukacyjnych z powodu stwierdzonej dysleksji (sukcesy i porażki)
5. Dysleksja jako trudność czy odmienny styl uczenia się
6. „Jak widzę swoje dziecko"– umiejętność koncentrowania się na mocnych stronach swojego dziecka
7. Samoocena dziecka a motywacja do pracy – praca nad pozytywną samooceną dziecka. Metody zachęcające dziecko do współpracy i budujące motywację
8. Wychowawcze czy niewychowawcze funkcje kary
9. Rola wzmocnień pozytywnych w osiąganiu przez dziecko sukcesów
10. Nabywanie umiejętności chwalenia swoich dzieci

Gimnazjum

Oferta: **Jak pomóc uczniowi osiągnąć sukces edukacyjny?**

Publiczne Gimnazjum nr 29 Sportowe w Białymstoku

Przykładowe konspekty lekcji uwzględniające preferencje uczniów w zakresie sposobu przyswajania wiedzy.

Konspekt nr 1

Temat: **Czy wiesz, że... każdy uczy się inaczej?**

Cele:
- Określenie mocnych i słabych stron ucznia,
- Rozpoznanie preferencji sensorycznych ucznia,
- Opracowanie (wskazanie) sposobu uczenia się ze względu na preferencje.

Metody:
- Burza mózgów,
- Metoda 50 słów.
- Formy pracy:
- Praca w grupach,
- Praca indywidualna.

Pomoce dydaktyczne:
- Testy,
- Charakterystyka typów sensorycznych.

Przebieg zajęć:
1. Prezentacja celów lekcji.
2. W jaki sposób można się uczyć? – „Burza mózgów".
3. Wykonanie testów preferencji: „Test leniwej ósemki", „50 słów".
4. Podział uczniów na grupy ze względu na preferencje sensoryczne.
5. Rozdanie uczniom charakterystyki typów sensorycznych.
6. Uczniowie w poszczególnych grupach opracowują „Poradnik uczenia się... słuchowca, wzrokowca, kinestetyka".
7. Prezentacja wyników pracy w grupach.

Podsumowanie:

Dokończenie zdań:
- Zrozumiałem, że...
- Zwróciłem uwagę, że...
- Uświadomiłem sobie, że...

Konspekt nr 2

Temat: **Jaki jest mój styl uczenia się? Rozpoznanie preferencji sensorycznych uczniów w klasie.**

Cele:
- Rozpoznanie preferencji sensorycznych uczniów.
- Określenie czynników wpływających na naukę.

Metody:
- Metoda 50 słów;
- Co nowego, co dobrego;
- Metoda skojarzeń

Formy pracy:
- Praca indywidualna,
- Praca w grupach

Pomoce dydaktyczne:
- Kwestionariusz do metody 50 słów,
- Karta z rebusem,
- Prezentacja multimedialna,
- Plansza.

Przebieg zajęć:
1. Powitanie uczniów; Co nowego, co dobrego?
2. Podanie tematu lekcji; karta z rebusem.
3. Określenie preferowanych stylów uczenia się – metoda 50 słów; kwestionariusz do metody 50 słów.
4. Zapoznanie uczniów z celem lekcji; po dzisiejszej lekcji uczniowie będą znali swój dominujący styl uczenia się i będą wiedzieli jak skutecznie się uczyć.
5. Analiza wyników testu.
6. Charakterystyka konkretnych stylów uczenia się.
7. Co się kryje pod hasłem VAK – prezentacja multimedialna prezentowana przez nauczyciela.
8. Podział na grupy zgodnie z preferowanym stylem uczenia się. W grupach uczniowie odpowiadają na pytania: Jak się uczymy? Co pomaga w uczeniu się? Lider przedstawia efekty pracy grupowej.

Podsumowanie:

Rundka:
- Co ciekawego zapamiętałem?
- Czego się nauczyłem?
- Czego dowiedziałem się o sobie?

Konspekt nr 3

Temat: **Jak się uczyć żeby się nauczyć?**

Cel:

- Opracowanie sposobu uczenia się ze względu na preferencje – uczniowie rozpoznają swój optymalny styl uczenia się.

Metody:

- Dyskusja,
- Leniwe ósemki,
- Metoda 50 słów,

Formy:

- Praca indywidualna,
- Praca w grupach.
- Pomoce dydaktyczne:
- Kwestionariusz do metody 50 słów,
- Film.

Przebieg zajęć:

1. Czy wiesz jaki jest dla ciebie najlepszy styl uczenia się? Omówienie poszczególnych stylów uczenia się.
2. Ćwiczenie – leniwe ósemki – omówienie.
3. Metoda 50 słów – omówienie.
4. Pokaz kilkuminutowego filmu – omówienie pod kątem zapamiętanych przez uczniów treści np. kto zapamiętał: dialogi, kolory, kształty, dźwięki, sentencje, przekaz, informacje, tytuł, akcje.
5. Jak wygląda moje miejsce do nauki?
6. Warunki uczenia się – praca w grupach.
   - Czego potrzebuję żeby się uczyć?
   - Co mi pomaga?
   - Co mi przeszkadza?
   - Czy potrzebuję przerwy?
7. Lider przedstawia efekty pracy grupowej.

Podsumowanie:

Rundka:

- Co mi się przyda z dzisiejszych zajęć – jakie informacje zabiorę ze sobą?

Modyfikacja w zakresie procedur interwencyjnych dotyczących zachowań uczniów ocenianych jako trudne opracowana w Publicznym Gimnazjum nr 2 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku

Diagnoza potrzeb szkoły przeprowadzona w PG 2 w ramach projektu „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola" na podstawie ankiet, analizy dokumentacji szkolnej, współpracy z instytucjami, informacji uzyskanych od nauczycieli, pracowników szkoły wskazała na potrzebę wypracowania w szkole spójnego systemu reagowania na sytuacje trudne dla nauczyciela i ucznia.

Dzięki wskazówkom uzyskanym z odbytych szkoleń, została opracowana procedura, mająca na celu rozwiązywanie trudnych sytuacji wychowawczych poprzez budowanie prawidłowych relacji na płaszczyźnie uczeń – nauczyciel – rodzic oraz praktyczne zastosowanie metod i oddziaływań opartych na „porozumieniu bez przemocy".

Procedura interwencyjna

- W kontaktach, indywidualnych rozmowach z uczniami i rodzicami nauczyciele wykorzystują metody i komunikaty porozumienia bez przemocy /załącznik/
- Każdy wychowawca w swojej klasie na początku roku szkolnego razem z uczniami wypracowuje kontrakt klasowy – zestaw obowiązujących uczniów zasad zachowania w szkole. Następnie zasady te są zbierane przez Zespół Nauczycieli i przy współudziale przedstawicieli Samorządu Uczniowskiego, opracowywane są jednolite zasady dla całej szkoły.
- Zasady są przyjęte przez wszystkich uczniów (każdy gimnazjalista podpisuje się na kontrakcie swojej klasy) i umieszczone w sali.
- Wychowawcy zapoznają uczniów z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, w tym zasadami oceniania zachowania, obowiązującymi w naszym gimnazjum.
- W przypadku zauważenia potrzeby rozwiązania sytuacji określanej jako trudna, tworzony jest Zespół Nauczycieli uczących w danej klasie, mający za zadanie udzielenie pomocy zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela.
- W szkole obowiązuje odpowiedzialność każdego nauczyciela za nawiązanie wychowawczego i interwencyjnego kontaktu z każdym uczniem oraz monitorowanie przestrzegania przez uczniów zasad obowiązujących w szkole i dopilnowanie stosowania wobec nich stosownych konsekwencji zgodnie z procedurą interwencyjną.
- Swoją pracę kontynuuje Zespół Wychowawczy, którego celem jest:
  - Analizowanie trudnych sytuacji z udziałem uczniów, rodziców, nauczycieli, kuratorów sądowych (społecznych), pracowników MOPR
  - Dzielenie się doświadczeniem w zakresie stosowanych na co dzień metod porozumienia bez przemocy
- Ścisła współpraca z kuratorami sądowymi, społecznymi, pracownikami MOPR w celu ujednolicenia oddziaływań wychowawczych.

Załącznik

Konstruowanie komunikatów wg schematu NVC:

- zauważanie faktów (co widzę, słyszę)
- odgadywanie uczuć („czy czujesz …?)
- odgadywanie potrzeby ukrytej za uczuciem (bo potrzebujesz…)
- odgadywanie prośby o działanie (chciałbyś, aby ….)

Kluczowe kompetencje NAUCZYCIELA:

- Słuchanie.
- Umiejętność obserwacji i wyciągania wniosków – rozpoznawania potrzeb.
- Stawianie hipotez.
- Przeformułowywanie problemów na fakty (np. uczeń pali papierosy, nauczyciel dostrzega to. Problem: nie wolno palić, a ty palisz! Fakt: w naszej szkole za palenia uczeń podlega sankcji...) + realizacja (działanie ze strony nauczyciela).
- Świadomość własnych emocji i emocji ucznia, czyli przytomne bycie (samoregulacja stresu).
- Umiejętność tworzenia przestrzeni do samodzielnego wysiłku,
- Budowanie atmosfery bezpieczeństwa, opartej na przymierzu / kontrakcie.

Szkoła ponadgimnazjalna

Scenariusz lekcji języka angielskiego z wykorzystaniem tematycznych kart wyrazowych

Karty wyrazowe, bądź inaczej fiszki to pomoc dydaktyczna, której głównym celem jest wspomaganie w nauce leksyki języka angielskiego, to strategia uczenia się przedstawiającą rożnego rodzaju sposoby ułatwiające proces zapamiętywania, aktywizującą umiejętność swobodnego wypowiadania się w języku angielskim.

Opracowałam 14 tematycznych kompletów, odpowiadających 14 działom maturalnym, po 32 karty każdy. Na każdy zestaw składają się kolokacje językowe, stałe frazy, zwroty idiomatyczne a nawet popularne przysłowia. Zgromadziłam te grupy tematyczne kierując się ich wysokim stopniem funkcjonalności i powszechnością użycia w materiałach maturalnych.

Kart wykonane są estetycznie, do każdej grupy semantycznej przypisany jest kolor oraz rewers.

Karty wyrazowe przynoszą bardzo szybkie efekty, ponieważ spajają trzy ogniwa procesu uczenia się czyli zapamiętywanie, przechowywanie, przypominanie. Po pierwsze, moi uczniowie bardzo szybko przyswajają nawet złożone frazy i sprawnie włączają je do swojego czynnego słownictwa. Po drugie, fiszki pozwalają im rozwinąć umiejętność kontroli własnej pracy co na pewno wpływa na autonomie procesu uczenia się. Po trzecie, materializują zasób opanowanego słownictwa, co pozytywnie motywuje ich do dalszej nauki i przynosi dużą satysfakcję.

Poziom językowy – **średniozaawansowany, szkoła ponadgimnazjalna**;
Temat – **Would you like to go for a stroll?/Czy chciałbys pójśc na spacer? – gry leksykalne i komunikacyjne**.

Cele:

- utrwalenie leksyki z dwóch działów maturalnych: człowiek, podróżowanie;
- doskonalenie umiejętności stosowania języka funkcyjnego, umiejętności składania propozycji, jej przyjęcie i odmowy;
- rozwinięcie umiejętności odgrywania krótkich scenek sytuacyjnych używając rejestru języka odpowiedniego do odgrywanej roli z zachowaniem zasad wymowy i intonacji;
- usprawnienie umiejętności współpracy w grupie;

Forma pracy – zbiorowa i grupowa;
Metoda pracy – interaktywne gry językowe; dryl;
Pomoce językowe – tematyczne karty wyrazowe.
Przebieg lekcji:

1. **Rozgrzewka językowa (ok.15 min.):**
   - jest wiele ćwiczeń przygotowujących, tym razem proponowałabym powtórzyć fiszki z działu człowiek poprzez popularną zabawę w kalambury, kiedy wybrany uczeń

losuje jedną kartę z zestawu i jej znaczenie ma przedstawić za pomocą rysunku lub pokazać mimicznie, zadaniem grupy jest oczywiście odgadnięcie znaczenia, osoba która odgadła zawartość fiszki losuje kolejną kartę itd.

- słownictwo z działu podróżowanie proponowałabym powtórzyć poprzez ćwiczenie polegające na układaniu tzw. węża wyrazów, czyli uczniowie układają karty wyrazów tak aby ostatnia litera pierwszego wyrazu była pierwsza kolejnego, np.
  become familiar with local customs + see tourist attractions + stay at a three-star hotel + lie on the beach + have B&B accommondation … itd.
  Autorzy najdłuższych węży odczytują jej ćwicząc poprawną wymowę, akcent i oczywiście znaczenie. Słusznym byłoby nagrodzić najlepszych.
- ostatnim ćwiczeniem wprowadzającym byłoby powtórzenie języka funkcyjnego w obszarze – składanie propozycji, które będzie niezbędne podczas głównego zadania; uczniowie wypisują znane struktury (max. 8 jednostek) na tablicy w kolumnie, np.
  Would you like to...
  How about...
  Let's...
  Are you fancy...
  Zadaniem uczniów jest zapamiętanie kolejności zapisanych struktur językowych kiedy po każdym czytaniu grupowym fraz kolejna jest wycierana z tablicy. Po zakończeniu tej gry należy ponownie wypisać powtarzane struktury wraz z przykładowymi odpowiedziami twierdzącymi i przeczącymi. Będzie to stanowiło wspaniałe wsparcie podczas głównych ćwiczeń.
  Wszystkie proponowane ćwiczenia przygotowujące są bardzo lubiane przez uczniów, aktywizują ich uczestnictwo i dynamizują zajęcia. Ilość czasu przeznaczona na poszczególne zadania rozdzielana powinna być na bieżąco, w zależności od tempa i zaangażowania uczniów.

2. Realizacja głównych celów lekcji:

- podział klasy na 4 grupy 3-5 osobowe w zależności od wielkości zespołu,
- dwie z 4 grup mają za zadanie powtórzyć i utrwalić słownictwo z działu maturalnego: człowiek, grając dwoma kompletami kart wyrazowych (2x32) w popularną grę „ Memory game", której celem jest skompletowanie jak największej liczby par kart z tą samą kolokacją; przy każdorazowym odkryciu karty uczniowie czytają frazę, utrwalając ortografie i intonację; pozostałe zasady są takie jak w pierwowzorze, czyli karty powinny być ułożone rewersem do góry, najlepiej w kształcie prostokąta, niesparowaną kartę zawsze odkładamy w to samo miejsce; osoba, która znajdzie właściwą parę ma prawo do kolejnego ruch;
- uczniowie z dwóch pozostałych grup wybierają, każdy ze swojej tali 8 fiszek wskazanych przez nauczyciela z grupy tematycznej: podróżowanie, np.
  explore exotic places
  go for a stroll
  get a suntan
  search for a vacant room
  take photos

book a single room in advance
buy souvenirs
go on a guided tour

Jeśli w grupie są 4 osoby, każda z nich ma swoje 8 fiszek, grupa będzie grała talią 32 kart (4x8); karty są tasowane i rozdane tak, że każdy gracz ma po 8 kart. Celem gry jest zebrać jak najwięcej zestawów 8 kart z tą sama strukturą językową. Uczniowie zbierają kolejne karty poprzez z rozmowę w języku angielskim z wybranym graczem, wykorzystując powtórzone frazy o funkcji składanie propozycji oraz wybrane fiszki, np.

Would you like to go for a stroll? – uczeń kolekcjonuje zwroty go for a stroll i obowiązkowo musi mieć tę fiszkę na ręku.

Uczeń pytany, jeśli posiad daną kartę odpowiada twierdzącą, np. Lovely! I przekazuje kartę, osoba pytająca mam prawo dalej zadawać pytanie, aż do momentu kiedy otrzyma negatywna odpowiedź, np. Sounds great, but I can't. Uczeń odpowiadający przejmuję role pytającego itd.

- Po 15 min. grupy wymieniają się kartami, tak aby każda grupa przeprowadziła dwie gry.

3. **Utrwalenie wiadomości:**
   Bardzo dobrym zamknięciem tego typu zajęć jest podsumowanie poprzez pytania:
   - Które zwroty są dla Was najłatwiejsze?
   - Które sprawiają najwięcej trudności?
   - Które mają najciekawszą wymowę?
   - Które mają najtrudniejszą pisownię? Itp.
4. **Ocena pracy uczniów:**
   To bardzo ważny element zajęć, aby nagrodzić najbardziej aktywnych.
   Tego typu zajęcia są bardzo dynamiczne i w najwyższym stopniu aktywizują pracę ucznia. Zastosowana metoda drylu, wielokrotnego powtórzenia oraz elementy gry i rywalizacji przynoszą zaskakująco bardzo dobre efekty. Rola nauczyciela sprowadza się jedynie do lidera, obserwatora, osoby wspierającej. Polecam.

mgr Ewa Polanis – nauczyciel języka angielskiego w IV LO w Białymstoku

Of average height	Healthy complexion	Middle-aged	Prominent nose
Bright and Expressive eyes	To be rather tall and slim	Casual clothes	Warm personality
Calm and self-confident	Cheerful and easy-going	Hard working and mature	Reliable but lazy

Kind but insensitive	To be bored and disappointed	To be upset about sth	Optimistic approach towards life
To feel surprised	To feel excited	To be stressed out	To be angry with sb
To be fed up with sth	To be afraid of sth	To be keen on sth	To be good at sth
To be in a good/bad mood	Beauty is only skin-deep.	To feel over the moon	Cheer sb up
Count on sb	Make a good impression	Let sb down	Show off

Become familiar with local customs	Explore exotic places	Visit historical sites	See tourist attractions
Travel broadens the mind	Lie on the beach	Take photos	Get a suntan
Stay at a three-star hotel	Search for a vacant room	Require full board	Have B&B accommo-dation
Confirm a package holiday	Holiday with half board	Book a single room in advance	Cancel a reservation
Check in at reception	Check out of a hotel	Go to a seaside resort	Get lost
Practice foreign language	Protect your skin	Buy souvenirs	Travel on business
Travel for pleasure	Go for a stroll	Go on a guided tour	Take a holiday
Make a reservation	Reserve a luxury suite	Have a guide book in Polish	Have a nice trip

Wszystkie typy szkół

Efektem pracy Sieci Współpracy i Samokształcenia – Praca z uczniem młodszym jest poniższy materiał. Zaproponowane zabawy mogą być katalogiem działań proponowanych nauczycielom do pracy wychowawczej. Jesteśmy przekonani, że niektóre z tych propozycji mogą być realizowane także w nauczaniu zintegrowanym.

Mini poradnik przeciwdziałania złości u przedszkolaków – propozycje zabaw

1. Start rakiety
Uczestnicy bębnią palcami po stole najpierw cicho i wolno, potem coraz głośniej i szybciej. Następnie klaszczą, a później tupią nogami, z narastającym tempem i natężeniem dźwięku. Wreszcie wstają gwałtownie wyrzucając ręce do góry z głośnym wrzaskiem – start rakiety, po czym powoli siadają na swoich miejscach i uspokajają się – rakieta znikła w chmurach.

2. Olbrzym i krasnal
Przed rozpoczęciem zabawy wyraźnie omawiamy reguły gry, których należy bezwzględnie przestrzegać. Uczestnicy tworzą pary. Każdy jest na zmianę silniejszy, a potem słabszy. Słabszy partner – krasnal musi wykonywać polecenia silniejszego – olbrzyma. Olbrzymowi nie wolno żądać wykonania rzeczy niemożliwych lub niebezpiecznych. Na zakończenie przeprowadzamy rozmowę na temat uczuć, jakie towarzyszą poczuciu siły i słabości, bezradności.

3. Spacer po królestwie przyjaźni
Osoba prowadząca (wróżka) oznajmia, iż całą salę (królestwo) ogarnęła atmosfera przyjaźni. Dzieci spacerują po sali przy dźwiękach delikatnej muzyki, gdy zamilknie zastygają w wybranej pozie – czas na pamiątkowe zdjęcie przyjaźni.

4. Wysiadywanie złości
W jednym kącie sali na dwóch naprzeciw siebie ustawionych, specjalnie oznaczonych „krzesłach złości" siadają skłócone ze sobą osoby i wypowiadają zarzuty wobec siebie nawzajem (zabronione są rękoczyny). „Wysiadują" swoją złość tak długo, dopóki konflikt między nimi nie zostanie rozwiązany. Dopiero wówczas mogą włączyć się do wspólnych działań całej grupy. Do kącika skłóconych może udać się osoba, która jest zła na samą siebie, na tak długo, aż będzie gotowy do wspólnej zabawy. Nie wolno z nim w tym czasie rozmawiać.

5. Zrzucamy buty
Dziecko wykonuje mocne wymachy nogami tak, jakby chciało zrzucić z nóg buty– najpierw lekko, jakby miało na sobie klapki, później mocniej, jakby miało luźniejsze sandały, następnie jakby miało zasznurowane trampki. Następnie nauczyciel może poprosić dziecko, aby udawało, że zrzuca z głowy siedzącą na niej żabę.

6. Przypływ – odpływ
Prosimy dziecko, aby stanęło na środku pokoju. Na hasło „przypływ" robi krok do przodu, na hasło „odpływ" krok do tyłu. Możemy zmieniać tempo tj. raz mówić wolniej, raz szybciej wypowiadając polecenia.

7. Balonowa bitwa
Dziecko maluje wykrzywioną twarz na balonie. Przy pomocy tych „balonowych złośników" dzieci stoczą ze sobą walkę– albo jeden na jeden, albo wszyscy na wszystkich.

8. Papierowa wojna
Dzieci podzielone są na 2 zespoły. Stoją na takich samych „polach walki". Na sygnał wszystkie dzieci zaczynają formować ze starych gazet kule i obrzucają się nimi wzajemnie. Wygrywa ta drużyna, która ma mniej kul na swoim polu. Po upływie wyznaczonego czasu, kończy się papierowa wojna. Wówczas można np. ze wszystkich papierowych kulek uformować wspólnie np. wielka „piłkę pokoju".
Możliwe są inne warianty zabawy: dzieci rzucają kulki jedynie na stojąco lub kucając; można rzucać tylko zza pleców lub pomiędzy nogami; do rzucania wykorzystują tylko stopy.

9. Koraliki
Wszystkie dzieci jak kulki z przerwanych korali rozsypują się po całej sali i leżą zwinięte w kuleczkę. Jedno dziecko jest igłą i chodzi po sali. Kiedy dotknie wybranego koralika, ten dołącza do igły biorąc ją za ramiona. W taki sposób igła zbiera wszystkie koraliki, tworząc sznur ze wszystkich dzieci. Kiedy dodamy do tego podkład spokojnej muzyki relaksacyjnej, zabawa staje się bardzo wyciszająca i uspakajająca.

10. Kolory uczuć
Tniemy różne kolory bibuły na paski, najlepiej tak, aby znalazły się wszystkie kolory od czarnego do białego. Zadajemy dzieciom pytania, na które odpowiedzią maja być paski bibuły odpowiadające ich uczuciom, np.

- Co czujesz, kiedy ktoś zniszczy ci ulubioną zabawkę?
- Co czujesz, kiedy tata kupi ci lody?
- Co czujesz, kiedy zbijesz ulubiony wazon mamy?
- Co czujesz, kiedy koledzy nie chcą się z tobą bawić?
- Co czujesz, kiedy dostaniesz wymarzony prezent urodzinowy?

Po zadaniu pytania przez nauczyciela, każde dziecko bierze taki pasek bibuły, jaki w danym momencie mu pasuje do sytuacji. Później omawiamy jakie każdy zebrał kolory, co one oznaczają, których jest więcej itd. Na koniec można wykorzystać zebrane paski do stworzenia wspólnego słońca, do którego zamiast promieni każde dziecko dokleja swoje paski.

11. Oddychanie falą
Dzieci siedzą w kręgu ."Wyobraźcie sobie morską falę , która wzbiera powoli , aż do najwyższego punktu i znów odpływa. Spróbujemy oddychać podobnie jak fala morska. Głęboko wdychajcie powietrze przez nos , na chwilkę zatrzymajcie powietrze i powoli je wypuście– o tak"(nauczycielka prezentuje sposób oddychania).

12. Czyszczenie budki telefonicznej
Każde dziecko kładzie przed sobą arkusz papieru gazetowego. Nauczycielka informuje ich „Jesteście czyścicielami okien i stoice przed bardzo brudną budką telefoniczną. Umyjcie najpierw cztery zewnętrzne szklane powierzchnie i bardzo dokładnie wszystkie kąciki" .Przy dźwiękach porywającej muzyki wszyscy czyściciele okien szorują, wycierają i czyszczą swą budkę z całej siły. Gdy cztery zewnętrzne powierzchnie będą czyste, dzieci wchodzą w swój czworokąt i rozpoczynają czyszczenie w środku. Teraz ich ruchy są bardzo ograniczone: nie powinni dotykać wyimaginowanej budki innymi częściami ciała niż ręce.

13. Żywe dmuchane materace
Dzieci leżą na podłodze : „ Wyobraźcie sobie, że jesteście dmuchanymi materacami, które są napompowane, a z każdym głębokim oddechem stają się coraz bardziej napięte. Gdy będziecie już porządnie napięte, powoli z powrotem wypuścić powietrze".

14. Nakręcane rybki
Nauczycielka „nakręca" uczestników zabawy wyimaginowanym kluczykiem. Dzieci tańczą (przy dźwiękach muzyki). Najpierw poruszają się szybko, potem coraz wolniej, aż zatrzymują się i pozostają w bezruchu (muzyka milknie). Nauczycielka ponownie „nakręca" rybki.

15. Zaczarowany ołówek
Dzieci stoją swobodnie na dywanie. Nauczycielka mówi „Czy znacie sekretne pismo bez ołówka i papieru? Potrzebujemy do tego tylko nosa i powietrza. Spróbujcie w powietrzu narysować nosem koło, kwadrat, słońce, serce i in."

16. Myjnia samochodowa
Dzieci stają w jednym rzędzie jedno za drugim. Rozstawiają nogi tak, aby inne dziecko mogło się pomiędzy nimi przeczołgać. Jedno z dzieci rozpoczyna. Klęcząc na kolanach i podpierając się rękami udaje samochód, który wjeżdża do myjni. Wszystkie stojące dzieci są częściami ogromnej maszyny, myjącej samochód. Gdy auto przejeżdża pomiędzy nogami dzieci, stojące dzieci masują je rękoma.

17. Zabawa w kole „Karuzela"
Dzieci poruszają sie po kole i śpiewają najpierw wolno, a potem coraz szybciej piosenkę:
„Karuzela rusza, nie zgub kapelusza, trzymaj mocno się lwiej grzywy,
świat się kręci, dziwy, dziwy.
Karuzela rusza, nie zgub kapelusza, trzymaj mocno się lwiej grzywy,
świat się kręci dziwy, dziwy.
Karuzela rusza, nie zgub kapelusza, trzymaj mocno się lwiej grzywy,
świat się kręci, dziwy, dziwy a my wszyscy bęc" (w tym momencie dzieci przewracają się).
Podczas tej zabawy radość bierze górę nad negatywnymi emocjami.

18. Kolorowa chmura
Dzieci leżą na brzuchu wokół baloników i dmuchają na nie. Mogą zmieniać swoje położenie i unosić się.

19. Inne propozycje:

- Rysowanie w „Księdze złości" w przypływie gniewu.
- Gniecenie woreczków wypełnionych np. mąką, grochem, ciasto liną, piaskiem
- Obserwacja przesypującego się piasku w klepsydrze.
- Patrzenie przez kalejdoskop.
- Stosowanie tekstu: Tupnę raz, drugi, trzeci a złość szybko odleci (na koniec wyskok w górę).
- Obserwowanie swojej mimiki twarzy w lusterku. Dziecko może również odgrywać różne emocje.
- Zadość uczynienie – wykonanie rysunki dla osoby poszkodowanej podczas kłótni.
- Tworzenie bąbelkowego obrazu – naciskanie palcami na folię z bąbelkami w dowolnym dla dziecka tempie i czasie.
- Dziki taniec – poruszanie częściami ciała przy dynamicznej muzyce.
- Taniec przy dynamicznej muzyce z zawiązaną w pasie wstążką, na której przymocowane są guziki, papierowe kubeczki, koraliki.
- Opowiadanie przez dziecko o swoich odczuciach do „Stworka Złości".
- Zakładanie „czapeczki złości" przez dziecko, które w danym momencie „jest zdenerwowany".
- Zabawa przy muzyce „Przebudzenie motyla" – dzieci stoją w kole i pokazują jak przebudza się motyl.
- „Pudełko złości" w którym zgromadzone są akcesoria (gazety, woreczki, gumowa piłka).
- Stworzenie kącika relaksacyjnego– materac, poduszki. Należy czuwac nad bezpieczeństwem dziecka.
- Zabawy z chustą animacyjną: fale na morzu, zabawy z piłką na chuście.
- Zabawy przy muzyce– maszerowanie, skakanie, bieganie. W przerwie muzyki dzieci stoją nieruchomo.
- Nawijanie grubej wełnianej nici na kłębek.
- Stosowanie wierszyka: Cisza tu (wskazujemy palcem dywan), cisza tam (wskazujemy na koniec sali), łapię ciszę (skrzyżowanie rąk na piersi), już ja mam (składanie dłoni na dłoń, jakbyśmy coś w niej zamykali). Tekst wypowiadamy coraz ciszej i kończymy słowem „sza" wypowiadanym cicho.
- Określanie przez dziecko, w jakiej części ciała znajduje się obecnie złość, kładzenie jej na ziemi, wciskanie pięta w podłogę z całej siły, aby już tam została.
- Rysowanie złości w jaskrawych kolorach lub w kolorze uzależnionym od intensywności złości.

Sieć współpracy i samokształcenia „Jak radzić sobie ze szkolną absencją – bezpieczeństwo w szkole"

Podczas warsztatów z ekspertem mgr Danutą Matreńczyk uczestnicy wypracowali w grupach propozycje projektów szkolnej strategii zmniejszania absencji uczniów. Wyniki prac poszczególnych grup są sumą doświadczeń poszczególnych nauczycieli różnych etapów edukacyjnych placówek miasta Białegostoku. Ponadto podczas warsztatów uczestnicy sieci opracowali zasady wprowadzania zmian/pracy nad poprawą absencji szkolnej.

Projekty szkolnej strategii zmniejszania absencji uczniów

Grupa I

1. Rady Pedagogiczne (szkoleniowe) poświęcone problemowi absencji i radzeniu z nim.
2. Spotkania dla rodziców ze specjalistami (pedagog, psycholog, prawnik) dotyczące problemu absencji z wyszczególnieniem takich tematów jak:
   - Odpowiedzialność rodziców za realizowanie obowiązku szkolnego dzieci.
   - Jak stawiać granice dzieciom?
   - Jak rozważnie podejmować decyzje w sprawie usprawiedliwiania nieobecności?
3. Spotkania edukacyjne dla młodzieży dotyczące rozwiązywania problemów z absencją szkolną:
   - Jak poprawić frekwencję? (metoda kapeluszy myślowych Edwarda de Bono).
   - Jaka szkoła byłaby dla Ciebie atrakcyjna?
   - Jak poprawić frekwencję? (zajęcia prowadzone metodą wywiadu zogniskowanego – grupa focus)
4. Egzekwowanie przez nauczycieli regulaminu usprawiedliwiania nieobecności uczniów:
   a) Respektowanie przez wszystkich nauczycieli zasad rozliczania uczniów z ich nieobecności na zajęciach szkolnych.
   b) Rozliczanie przez dyrektora szkoły nauczycieli z terminowości podliczania frekwencji (składanie przez wychowawców klas raportu z analizy frekwencji – godziny usprawiedliwione i nieusprawiedliwione do dnia…, podsumowania absencji szkolnej na radach pedagogicznych przez dyrekcję szkoły).
   c) Sprawdzanie rzetelności prowadzenia dokumentacji pedagogicznej – podliczanie miesięcznych nieobecności uczniów w szkole (dzienniki lekcyjne
   d) Ścisłe określenie zasad reprezentowania szkoły w uroczystościach, zawodach i procedur zwalniania uczniów do udziału w nich.
5. Objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną uczniów z problemami absencji.
   a) Wczesna diagnoza przyczyn nieobecności (rozpoznanie przyczyn absencji)
   b) Wspólne podejmowanie działań interwencyjnych i motywujących ucznia do regularnego uczęszczania do szkoły.
   c) Konsultacje ucznia i rodziców ze specjalistami.

Grup a II

1. Uświadomienie problemu całej Radzie Pedagogicznej – szkolenia, analiza faktów związanych z problemem absencji na forum rady pedagogicznej. Ustalenie jako priorytetu wychowawczego – pracy nad poprawą frekwencji w szkole.
2. Podkreślanie konieczności współpracy nauczycieli, konsekwencji w działaniu – „wspólny front" wobec spóźnień, terminów usprawiedliwień nieobecności uczniów. Nadzór pedagogiczny nad jednolitością postępowania nauczycieli w związku z absencją szkolną.
3. Powołanie zespołu wychowawczego i jego lidera, koordynującego działania nauczycieli w kwestii poprawy frekwencji w szkole.
4. Ustalenie harmonogramu przeprowadzania zajęć edukacyjnych dla uczniów, rodziców i nauczycieli dotyczących np. konsekwencji absencji, wagarów, sposobów poprawy frekwencji w szkole, klasie.

Grupa III

1. Prelekcja/e dla rodziców na temat np. skutków absencji dzieci w szkole.
   a) Prowadzi lider zespołu wychowawczego.
   b) Wykorzystanie podczas prelekcji prezentacji multimedialnej ze szkolenia.
   c) Wprowadzenie elementów dyskusji na zebraniach z rodzicami (propozycje rodziców na rozwiązanie problemu absencji).
2. Spotkanie /a szkoleniowe Rady Pedagogicznej – priorytet szkoleniowy – jak poprawić frekwencję?
3. Opracowanie planu szkoleń w ramach WDN,
   Przykładowy zakres szkoleń:
   - Przyczyny absencji szkolnej.
   - Co możemy zrobić by poprawić sytuację związaną z absencją.
   - „Jak tworzyć jednolity system działań wychowawczych?"
   - „Dlaczego nam się nie udaje?"
   - „Dlaczego nie radzimy sobie z problemem absencji?"
   - Jak uatrakcyjnić pobyt w placówce, by uczeń chciał w niej być? (metody pracy)
4. Monitorowanie absencji w ramach nadzoru pedagogicznego – odzwierciedlenie pracy wychowawcy nad poprawą frekwencji w klasie w dodatku motywacyjnym.
5. Praca nad zmodyfikowaniem systemu kar i nagród z uwzględnieniem m.inn. nagradzania jako czynnika szczególnie pozytywnie mobilizującego.
   a) Opracowanie banku nagród dla uczniów z dobrą frekwencją oraz tych, u których nastąpiła poprawa frekwencji.
   b) Planowanie lekcji, z uwzględnieniem metod motywujących uczniów do systematycznego uczestnictwa w nich.
   c) Włączenie czynnika współzawodnictwa międzyklasowego – praca nad jak najlepszą frekwencją klasy.

Zasady wprowadzania zmian/praca nad poprawą absencji szkolnej

1. Zmiana powinna dotyczyć wszystkich…
2. Wprowadzanie zmiany powiedzie się, jeśli problem będzie jednako ważny dla wszystkich dorosłych w szkole.
3. Każda zmiana wymaga przygotowania do niej ludzi.
4. Wszystkim podmiotom środowiska szkolnego należy wyjaśnić przyczyny i potrzebę wprowadzania zmiany.
5. We wprowadzaniu zmiany ważni są liderzy – osoby, które przejmą koordynowanie pracą innych.
6. Każdy chce widzieć celowość i sens wprowadzania zmiany.
7. Wprowadzanie zmiany wymaga „narzędzi".
8. Wprowadzanie zmiany powinno być dobrze zaplanowane i monitorowane.
9. Należy przewidzieć potencjalne trudne momenty we wprowadzaniu zmiany i zaplanować inne rozwiązania.
10. Ludzie pracują nad zmianą, jeśli widzą, że mogą z niej skorzystać osobiście.
11. Przykład przełożonego i jego pogląd na zmianę wpływa motywująco lub amotywująco na pozostałych pracowników.
12. We wprowadzaniu zmiany wartością jest niestandardowe, twórcze myślenie
13. Nie zawsze zmianę możemy przeprowadzić do końca, nie każda zmiana się udaje, ale praca nad zmianą może dostarczać wiele inspiracji w aspekcie rozwoju warsztatu pracy i rozwoju osobistym.

Procedura korzystania z telefonów komórkowych i sprzętu elektronicznego w szkole podstawowej nr 14 z oddziałami integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku

Podstawa prawna:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lutego 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół
2. Statut Szkoły Podstawowej nr 14 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku

Procedura:

1. Uczniowie przynoszą do szkoły telefony komórkowe i inny sprzęt elektroniczny na własną odpowiedzialność. Szkoła nie ponosi odpowiedzialności za zniszczenie, zagubienie czy kradzież sprzętu przynoszonego przez uczniów.
2. Podczas pobytu w szkole uczeń może posiadać wyłączony telefon komórkowy i inny sprzęt elektroniczny schowany w plecaku. Uczeń korzysta z wyżej wymienionego sprzętu tylko za pozwoleniem nauczyciela i jedynie w celu uzasadnionego komunikowania się z rodzicami/opiekunami.
3. Uczeń nie używa telefonu komórkowego, ani innego sprzętu elektronicznego na terenie szkoły oraz w czasie zajęć zorganizowanych poza terenem szkolnym (np. wyjście do kina, teatru, na basen, wycieczki).

4. Uczeń nie korzysta w szkole z multimediów zawartych w aparatach telefonicznych i innych sprzętach elektronicznych typu: aparat fotograficzny, kamera, dyktafon, gry.
5. W przypadki naruszenia powyższych ustaleń nauczyciel ma obowiązek odebrania telefonu lub innego sprzętu elektronicznego, odnotowania faktu w dzienniku szkolnym i zdeponowania zabranego od ucznia urządzenia w sekretariacie szkoły. Zdeponowanie winno być w obecności ucznia, po uprzednim wyłączeniu urządzenia.
6. Po odbiór telefonu lub innego sprzętu elektronicznego zgłaszają się rodzice lub prawni opiekunowie ucznia. Zostają oni zapoznani z sytuacją i pouczeni o konsekwencjach. Jeżeli sytuacja powtarza się po raz drugi, uczeń ma zakaz przynoszenia telefonu do szkoły.
7. W przypadku kolejnego łamania zasad uczeń ma obniżoną ocenę ze sprawowania o 1 stopień. Każde trzy następne wykroczenia powodują obniżenie oceny z zachowania do nagannej.

Dyrektor Szkoły

Procedura kontaktów z rodzicami w szkole podstawowej nr 14 z oddziałami integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku

1. Niniejsza procedura ma na celu ułatwienie wzajemnych kontaktów nauczycieli z rodzicami/opiekunami oraz uwzględniania ich w działalności wychowawczej szkoły zawartej w szkolnym programie wychowawczym.
   Z procedurą zapoznaje się rodziców/opiekunów na pierwszym zebraniu wrześniowym. Nauczyciel potwierdza ten fakt zapisem w dzienniku lekcyjnym.
2. Kontakty rodziców/opiekunów z nauczycielami przebiegają według ustalonego i podanego na początku roku szkolnego harmonogramu, uwzględniającego:
   - zebrania z rodzicami
   - dzień otwarty szkoły

   Nauczyciel może, w ramach swoich możliwości, wyznaczyć stały termin spotkań, poza obowiązującym harmonogramem (np. w czasie tzw. okienek).
3. Rodzice/opiekunowie mają możliwość kontaktów dodatkowych poza ustalonym harmonogramem w miarę potrzeb wynikających z aktualnych sytuacji, ale powinny one odbywać się po uprzednim ustaleniu z nauczycielem terminu i miejsca takiego spotkania.
4. Miejscem kontaktów nauczycieli z rodzicami/opiekunami może być jedynie szkoła. Nauczyciele przeprowadzają rozmowy z rodzicami w klasach, gabinecie lub pokoju nauczycielskim, a nie na korytarzu szkolnym, ani w szatni.
5. W sytuacjach uzasadnionych wychowawczo nauczyciel organizuje spotkanie indywidualne z rodzicami/opiekunami w uzgodnionym miejscu i terminie, poza ustalonym harmonogramem, po uprzednim telefonicznym lub pisemnym poinformowaniu rodziców/opiekunów.
6. Kontakt telefoniczny nauczyciel-rodzic, rodzic-nauczyciel jest możliwy w wyjątkowych uzasadnionych sytuacjach.
7. Obecność rodziców/opiekunów na zebraniach ogólnych potwierdzana jest ich podpisem na zbiorczej liście obecności dla danej klasy.

8. Nie dopuszcza się rozmów nauczycieli z rodzicami/opiekunami i udzielania informacji o uczniu w czasie trwania lekcji lub podczas dyżuru nauczyciela na przerwie.
9. Wszelkie uwagi i wnioski dotyczące pracy szkoły kierowane są przez rodziców/opiekunów kolejno do:
   - nauczyciela,
   - wychowawcy,
   - dyrektora szkoły,
   - rady pedagogicznej,
   - organu nadzorującego szkołę.
10. Rodzice/opiekunowie wspólnie z nauczycielami przestrzegają przyjętej procedury.

Dyrektor Szkoły

Procedura pobytu ucznia w szkole podczas zajęć szkolnych i powrotu ze szkoły w szkole podstawowej nr 14 z oddziałami integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku

1. Pracownicy szkoły odpowiadają za bezpieczeństwo ucznia podczas jego pobytu w szkole w ramach jego zajęć edukacyjnych i opiekuńczych.
2. Uczeń ma obowiązek przestrzegać godzin przyjścia i wyjścia ze szkoły.
3. Podczas trwania lekcji uczniowie nie mogą przebywać na korytarzu szkolnym.
4. Uczniowie przychodzą do szkoły najwcześniej 10 minut przed rozpoczęciem swoich zajęć, z wyjątkiem przerwy przed pierwszą lekcją (przed godziną 8.00).
5. Podczas lekcji i przerw pod żadnym pozorem nie mogą opuszczać terenu szkoły.
6. Wychowawca powiadamia rodziców w przypadku nagminnego łamania procedury.
7. Po zakończeniu zajęć uczniowie klas 0-VI sprowadzani są do szatni przez nauczyciela mającego z nimi ostatnią lekcję.
8. Rodzice uczniów klas 0-III na początku każdego roku szkolnego składają oświadczenie o odpowiedzialności za powrót dziecka ze szkoły.
9. Lekcje oraz zajęcia pozalekcyjne mogą być odwoływane przynajmniej z jednodniowym wyprzedzeniem. O odwołanych lekcjach powiadamiany jest rodzic przez wpis do dzienniczka szkolnego.
10. Uczeń może być zwolniony z lekcji tylko na pisemną prośbę rodziców, na której podano dzień i godzinę wyjścia z zajęć. Wychowawca powiadamia o tym fakcie wychowawcę świetlicy.
11. W przypadku złego samopoczucia ucznia powiadamiany jest jego rodzic. Uczeń pozostaje pod opieką pracowników szkoły do czasu zakończenia lekcji albo do przybycia po niego dorosłego opiekuna.
12. Rodzic na początku roku podaje wychowawcy kontakt telefoniczny ze sobą.
13. Zwolnienie ucznia z zajęć z zamiarem odbycia przez niego innych zajęć w szkole lub pracy w bibliotece jest dopuszczalne tylko po uzgodnieniu tego z nauczycielem wychowawcą.

14. Rodzice/prawni opiekunowie uczniów klas 0-III odbierają swoje dzieci zaraz po zakończeniu zajęć szkolnych. Jeśli dziecko uczęszcza do świetlicy, to rodzice osobiście je odbierają, informując o tym fakcie nauczyciela świetlicy.
15. Odbiór dziecka po zajęciach lekcyjnych i w świetlicy powinien następować przez rodziców (lub opiekunów prawnych) dziecka oraz przez osoby upoważnione wskazane przez rodziców lub pełnoprawnych opiekunów dziecka. Nie dopuszcza się możliwości samodzielnego powrotu do domu uczniów klas 0-III. Jeżeli dziecko będzie odbierane przez inne osoby, które nie mają powierzonej pieczy nad dzieckiem drogą orzeczenia sądowego, powinno to być potwierdzone przez rodziców stosownym oświadczeniem woli (**załącznik nr 1**). W ten sam sposób powinno wyglądać upoważnienie do odbioru dziecka przez rodzeństwo lub dalszych krewnych.

Zgodnie z treścią art. 12 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.) – dalej k.c., osoby, które nie ukończyły jeszcze 13 lat nie mają zdolności do wykonywania czynności prawnych m.in. opieki nad innym małoletnim. W związku z tym do upoważnienia osoby o ograniczonej w zdolności do czynności prawnych (a więc osoby, która ukończyła lat 13) wymagana jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego – na podstawie odpowiedniego stosowania art. 17 k. c. Z kolei upoważnienie dziecka, które jeszcze nie ukończyło lat 13 będzie prawnie nieskuteczne, gdyż czynności prawne takich osób są z mocy prawa nieważne (art. 14 § 1 k. c.). Gdy wystąpią sytuacje, kiedy rodzice będą domagać się, aby dziecko młodsze mogło być odbierane przez rodzeństwo, które nie ukończyło jeszcze 13 lat, należy uznać, że decyzja rodziców jest realizacją ich władzy rodzicielskiej. Jednakże należy wówczas poinformować rodziców o regulacjach prawnych w tym zakresie, oraz o tym, że pełna odpowiedzialność związana z ewentualnym wypadkiem będzie obciążała wyłącznie rodziców. W związku z tym dyrektor szkoły powinien uzyskać od rodziców ucznia wyraźne oświadczenie woli (**załącznik nr 2**). Na podstawie art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.) dziecko w wieku do 7 lat, poza strefą zamieszkania, może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Na drodze publicznej dzieckiem w wieku do 7 lat może, zatem zaopiekować się także dziecko, które ukończyło 10 lat i mogą razem przebyć drogę ze szkoły do domu. Z przepisów dotyczących regulacji ruchu drogowego nie wynikają zasady dotyczące prawa do odbioru dzieci ze szkoły lub placówki oświatowej. Rodzice dziecka powinni respektować obowiązujące zasady odbierania dzieci uczęszczających do szkoły, określone w procedurach dotyczących bezpieczeństwa dzieci określonych przez daną szkołę.

W przypadku uporu rodzica i zdecydowanego podważania procedury szkoły dotyczącej samodzielnego powrotu dziecka klas 0-III do domu, rodzic składa do wychowawcy klasy lub wychowawcy świetlicy stosowne oświadczenie woli, które nakłada na rodzica całkowitą odpowiedzialność za wydarzenia mające miejsce po opuszczeniu przez dziecko budynku szkoły (**załącznik nr 3**).

Dyrektor Szkoły

Załącznik nr 1

UPOWAŻNIENIE

Upoważniam do odbioru dziecka

.....
(imię i nazwisko ucznia, klasa)

następujące osoby:

1) .....
(imię, nazwisko, PESEL, stopień pokrewieństwa)

2) .....
(imię, nazwisko, PESEL, stopień pokrewieństwa)

3) .....
(imię, nazwisko, PESEL, stopień pokrewieństwa)

4) .....
(imię, nazwisko, PESEL, stopień pokrewieństwa)

5) .....
(imię, nazwisko, PESEL, stopień pokrewieństwa)

....
(czytelny podpis ojca/opiekuna) (czytelny podpis matki/opiekuna)

Białystok, ...
(data)

* W przypadku braku podpisu jednego z rodziców/opiekunów całkowitą odpowiedzialność ponosi rodzic/opiekun wypełniający oświadczenie.

.....
(podpis osoby składającej oświadczenie)

Załącznik nr 2

OŚWIADCZENIE

Nie zgadzamy się z Zarządzeniem Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 14 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku, dotyczącym zobowiązania do osobistego odbioru dziecka przez rodziców/opiekunów lub upoważnione osoby pełnoletnie wskazane przez rodziców/opiekunów.

Bezwzględnie życzymy sobie, aby nasze dziecko

.....

(imię i nazwisko ucznia, klasa)

odbierał(a) po zakończonych zajęciach:

.....

(imię, nazwisko, wiek)

.....

(imię, nazwisko, wiek)

.....

(imię, nazwisko, wiek)

Ponosimy całkowitą odpowiedzialność za ten powrót.

....

(czytelny podpis ojca/opiekuna) (czytelny podpis matki/opiekuna)

Białystok, ...

(data)

* W przypadku braku podpisu jednego z rodziców/opiekunów całkowitą odpowiedzialność ponosi rodzic/opiekun wypełniający oświadczenie.

.....

(podpis osoby składającej oświadczenie)

Załącznik nr 3

OŚWIADCZENIE

Nie zgadzamy się z Zarządzeniem Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 14 z Oddziałami Integracyjnymi im. Kazimierza Pułaskiego w Białymstoku, dotyczącym zobowiązania do osobistego odbioru dziecka przez rodziców/opiekunów lub upoważnione osoby pełnoletnie wskazane przez rodziców/opiekunów.

Bezwzględnie życzymy sobie, aby nasze dziecko

.....
(imię i nazwisko ucznia, klasa)

samodzielnie wracało do domu po zakończonych zajęciach. Ponosimy całkowitą odpowiedzialność za ten powrót.

....
(czytelny podpis ojca/opiekuna) (czytelny podpis matki/opiekuna)

Białystok, ...
(data)

* W przypadku braku podpisu jednego z rodziców/opiekunów całkowitą odpowiedzialność ponosi rodzic/opiekun wypełniający oświadczenie.

.....
(podpis osoby składającej oświadczenie)

Modyfikacja w zakresie procedur interwencyjnych dotyczących zachowań uczniów ocenianych jako trudne opracowana w Publicznym Gimnazjum nr 2 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku

Diagnoza potrzeb szkoły przeprowadzona w PG 2 w ramach projektu „Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane na sukces szkoły/przedszkola" na podstawie ankiet, analizy dokumentacji szkolnej, współpracy z instytucjami, informacji uzyskanych od nauczycieli, pracowników szkoły wskazała na potrzebę wypracowania w szkole spójnego systemu reagowania na sytuacje trudne dla nauczyciela i ucznia.

Dzięki wskazówkom uzyskanym z odbytych szkoleń, została opracowana procedura, mająca na celu rozwiązywanie trudnych sytuacji wychowawczych poprzez budowanie prawidłowych relacji na płaszczyźnie uczeń – nauczyciel – rodzic oraz praktyczne zastosowanie metod i oddziaływań opartych na „porozumieniu bez przemocy".

Procedura interwencyjna

- W kontaktach, indywidualnych rozmowach z uczniami i rodzicami nauczyciele wykorzystują metody i komunikaty porozumienia bez przemocy /załącznik/
- Każdy wychowawca w swojej klasie na początku roku szkolnego razem z uczniami wypracowuje kontrakt klasowy – zestaw obowiązujących uczniów zasad zachowania w szkole. Następnie zasady te są zbierane przez Zespół Nauczycieli i przy współudziale przedstawicieli Samorządu Uczniowskiego, opracowywane są jednolite zasady dla całej szkoły.
- Zasady są przyjęte przez wszystkich uczniów (każdy gimnazjalista podpisuje się na kontrakcie swojej klasy) i umieszczone w sali.
- Wychowawcy zapoznają uczniów z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, w tym zasadami oceniania zachowania, obowiązującymi w naszym gimnazjum.
- W przypadku zauważenia potrzeby rozwiązania sytuacji określanej jako trudna, tworzony jest Zespół Nauczycieli uczących w danej klasie, mający za zadanie udzielenie pomocy zarówno dla ucznia, jak i dla nauczyciela.
- W szkole obowiązuje odpowiedzialność każdego nauczyciela za nawiązanie wychowawczego i interwencyjnego kontaktu z każdym uczniem oraz monitorowanie przestrzegania przez uczniów zasad obowiązujących w szkole i dopilnowanie stosowania wobec nich stosownych konsekwencji zgodnie z procedurą interwencyjną.
- Swoją pracę kontynuuje Zespół Wychowawczy, którego celem jest:
  - Analizowanie trudnych sytuacji z udziałem uczniów, rodziców, nauczycieli, kuratorów sądowych (społecznych), pracowników MOPR
  - Dzielenie się doświadczeniem w zakresie stosowanych na co dzień metod porozumienia bez przemocy
- Ścisła współpraca z kuratorami sądowymi, społecznymi, pracownikami MOPR w celu ujednolicenia oddziaływań wychowawczych.